

MİMAR SİNAN

Türkiye Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Büyük Locasının

Tarihi, Çağdaş ve Gerçekçi Açısından Araştırma ve Yayın Organıdır

ISSN 1301-2762

5. Büyük Üstad Mesajı Sahir Talat AKEV
6. Message From the Grand Master Sahir Talat AKEV
7. Yerk Riti..... Tamer AYAN
32. A.B.D.'nin Kuruluşunda ve
Anayasasının Hazırlanmasında
Masonların Etkisi.....Ahmet ŞENKUT
51. Almanya'da Aydınlanma Düşüncesi ve
MasonlukSüleyman KASIRGA
79. Yemin Kürsüsü..... Kaptan ÇERMAN
84. Loca Koruması, Masonik
Disiplin ve Ana Faziletler.....M. Yılmaz SUNER
93. Localardan Haberler Mimar SİNAN
112. Aramızdan Ayrılanlar Mimar SİNAN

MİMAR SİNAN

Gevşemeyin, endişe etmeyin.

İnancınız sağlamsa, mutlaka başarılırsınız.

Şânı Yüce Kur'an, S.III.139

Kapak Kompozisyonu : ŞİNASI BARUTÇU
Y E N İ L İ K B A S İ M E V İ
Tel. 243 55 72 - 245 32 48 ☆ İSTANBUL - 2000

MİMAR SİNAN

Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Büyük Locasının
tarihî, çağdaş ve gerçekçi açıdan
araştırma ve yayın organıdır.

Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Büyük Locası adına

İmtiyaz sahibi : **Sahir Talât AKEV**

Yazı İşlerini fiilen idare eden : **Osman S. ALTINAY**

DERGİDE ÇIKAN YAZILARIN SORUMLULUĞU YAZARLARINA AİTTİR.

ÜÇ AYDA BİR ÇIKARILIR, ÜYELERE MAHSUSTUR.

ISSN 1301-2762

SAYI : 116 Nuruziya Sokağı 25, 80050 – Beyoğlu Tel: 0 212 251 26 50 HAZİRAN 2000

5. Büyük Üstad Mesajı **Sahir Talât AKEV**
6. Message From the Grand Master **Sahir Talât AKEV**
7. York Riti..... **Tamer AYAN**
32. A.B.D.'nin Kuruluşunda ve
Anayasasının Hazırlanmasında
Masonların Etkisi..... **Ahmet ŞENKUT**
51. Almanya'da Aydınlanma Düşüncesi ve
Masonluk **Süleyman KASIRGA**
79. Yemin Kürsüsü..... **Koparal ÇERMAN**
84. Loca Kavramı, Masonik
Disiplin ve Ana Faziletler..... **M. Yılmaz SUNER**
93. Localardan Haberler **Mimar SİNAN**
112. Aramızdan Ayrılanlar **Mimar SİNAN**

BÜYÜK ÜSTAD MESAJI

Aziz Kardeşlerim,

Yeni bir seçim dönemini geçirdik ve Konvansımız, kısmen değiştirdiği bir Büyük Kurulla önümüzdeki 20 ay için Kurul'daki Kardeşlerimizi ve beni görevlendirmiştir.

Masonlukta seçim bir gelenektir. Ancak seçim ortamının getirdiği bazı rahatsızlıkların ölçüsü obediyanlara göre değişmektedir.

Şu kadar ki, seçim bitmiş göreve başlama zamanı gelmiştir. Bunda başarılı olmak için her şeyden önce seçimde söylenenlerin genel olarak havasını unutmak en birinci borcumuzdur.

Eğer 20 ay sonra tekrar seçim yapılacağını unutmayı da başarabilirsek o zaman başarılı olma şansımızı da arttırmış oluruz.

Seçilen ve seçilmeyen bütün K.'lerimin bu şekilde hareket edeceklerinden emin olarak Kardeşçe sevgilerimi sunarım.

Sahir Talât AKEV
Büyük Üstad

MESSAGE FROM THE GRAND MASTER

Dear Brethren,

A new election period is now over, partly changed Grand Office Bearers and myself have been charged with the duty for the next 20 months.

In Freemasonry election is a tradition. However the degree of the uneasiness brought upon by the elections varies according to jurisdictions.

The election is now over and the time for duty has come. In order to be successful it is imperative to put behind us what has been said in the atmosphere of the elections.

If we can forget that there will be a new election in 20 months we can improve our performance over this period.

I am confident that all Brethren whether elected or not will act accordingly.

With fraternal greetings.

Sahir Talât AKEV
Grand Master

YORK RİTİ

Tamer AYAN

Giriş

Dünyada Masonluk, Büyük Localar, Büyük Doğular (Grand Orients), Ritler, Orderlar ve kısmen farklı sistemler şeklinde çalışır. Bunların arasında en yaygın ve olağan masonik birimler, Büyük Localar ve Ritlerdir. Üç dereceli Sembolik Masonluğun yönetim ve öğretimini üstlenen benzer kuruluşlar Büyük Localar ve Büyük Doğular arasındaki fark, Büyük Locanın tek bir rite göre çalışmasına veya belirli bir rit adı geçmese bile kendisine özgü veya eklektik üç dereceli masonik espri kurmasına karşın, Büyük Doğuların özelliği, juridiksiyonu altındaki localarda birden fazla ritin ve yüksek derecelerin de çalışmasına imkân vermesidir. Büyük Locaların ötesinde, yüksek veya felsefi derecelerin işlendiği masonik birimlere rit veya order adı verilir. Orderlar, tek veya çok dereceli, ama tek bir öğreti odağında merkezleşen bir tür rittir. Ritler, farklı orderlar veya farklı derece dizilerinden oluşan masonik sistemlerdir.

Dünya Masonluk tarihinde, ilk defa 1738 yılında kurulduğu anlaşılan Eski Skoç Riti (veya Ramsay Riti veya Bouillon Riti)'nden günümüze kadar sayısı yüzleri aşan rit ve sayısı binleri aşan masonik derece kurulmuşsa da, bunların büyük çoğunluğu kısa bir süre veya kısmen uzunca bir süre çalıştıktan sonra uygulamadan kalkmışlar ve isimleri sâdece masonik tarih sayfalarında kalmıştır. Günümüzde çalışan sadece bir avuç rit vardır. Bunlar, Eski ve Kabuledilmiş Skoç Riti (Skoç

Riti olarak anılacaktır), York Riti, Fransız Riti, İsveç Riti, Rektifiye Skoç Riti, Memfis-Mizraim Riti olarak sayılabilir. Bunların arasına, aslında rit adı taşıyamamasına rağmen, Anglosakson Masonluğu tarzını ifâde eden üç Craft Hürmasonluk derecesi ile Kutsal Royal Arch kombinasyonundan oluşan Emulation Working adı ile tanınan sistemi de, yazara göre İngiliz Riti olarak dâhil etmek gerekir. Sayılanların dışında, arasına ortaya çıkan ve kısa sürede kaybolan, bazen yerel olarak uygulanan tâlî veya müteferrik masonik birimler varsa da, dünya Masonluğunda önemli etkileri yoktur.

Dünya Masonluğunda, Craft Hürmasonluk ötesindeki önemli iki masonik rit, Skoç Riti ve York Riti'dir. Yayılım ve genel kabul açısından Skoç Riti, York Riti'ne oranla daha etkindir ve üye sayısı daha fazladır. York Riti, dünyada Skoç Riti'nden sonra gelen ikinci büyük rit olmasına rağmen, pratik kuruluş ve uygulama olarak, ABD'ne ve daha çok Amerika kıtasına özgüdür; bu nedenle Amerikan Riti olarak tanımlanır. York Riti, ABD dışında bu ülkeyle masonik veya siyasi yakınlığı olan bazı obediyanlarda veya orientlerde uygulanmaktaysa da, evrensel boyutta yayılımı ve pratiği masonik kültür zenginliği ve çeşitlilik olması ötesinde tâlî kalmaktadır.

Halbuki, York Riti, Masonluğa Skoç tarzı dışında başka bir pencereden bakan kendine özgü ilginç bir tarz veya espridir. Bu nedenle, York Riti'nin özel olarak incelenmesi ve Skoç Riti ile de karşılaştırmalı olarak yorumlanması yararlı olur.

York ve Skoç Ritleri Açısından ABD Masonluğu

York Riti'ni iyi anlayabilmek için, yapısı ve tarihsel gelişiminden çok daha önce, günümüzdeki uygulanış özelliklerine göz atmak gerekir. Bu uygulamanın incelenebileceği tek ülke ABD'dir. Çünkü, ABD her iki ritin doğum yeri değilse bile, gelişim merkezi olmasının ötesinde, dünya üzerinde hâlihazırda en yaygın olarak çalışıldığı, en iyi kurumlaştığı, en kalabalık olduğu, topluma en iyi yayıldığı yegâne ülkedir.

ABD'ndeki Masonluk, tarz ve uygulama olarak çok değişik ve kapsamlıdır. Kısaca örneklenirse, ABD'ndeki masonik temel, Webb ritüel sistemi ve tarzı ile çalışan üç dereceli Craft Hürmasonluktur. Sembolik Masonluk, Sembolik Rit, Sembolik Loca, Eski Craft Locası, Mavi Loca adları verilen Craft Hürmasonluğun âlî ve nihaî derecesi Üstad Masonluk iktisap ve ikmal edilmedikçe, Masonluğun diğer hiçbir kurumuna üye olunamaz. ABD'nde tekris edilen mason, birkaç ay gibi kısa bir süre sonra, Üstad Mason derecesine yükselir. Bu hızlı yüksel-

menin nedeni, ABD'nde Masonluğun asıl Üstad Mason olunduktan sonra başladığının kabul edilmesidir. Bunun için ABD'nde, Tekris ile Geçiş törenlerinin dışındaki fikrî çalışmalar ve diğer loca çalışmaları Üstad Mason Derecesi'nde yapılır.

ABD'inde Üstad Mason olanları, aynı boyacı merdiveni gibi, iki tarafından tırmanılabilen çift taraflı bir Masonik Merdiven bekler. Üstad Mason derecesi, Craft Hürmasonluk için âlî ve nihaî derece olmasına rağmen, ABD'nde iki taraf için de merdivenin ilk üç basamağıdır. Bunun üzerinde Masonların tırmanması gereken daha pek çok masonik aşamalar ve doruklar vardır. Üstad Masonluk masonik doruklara ulaşabilmek için sâdece bir ön şarttır. Bu itibarla, ABD'nde üç dereceli Sembolik Masonluk, yüksek dereceler için hazırlık platformudur. Çünkü, Masonların asıl hedefi, Üstad Masonluğu takiben **Skoç Riti** veya **York Riti** kanalı ile masonik doruğa yükseldikten sonra, hem **Shriner** olabilmek gibi amasonik bir sosyal avantaja kavuşmak hem de daha başka masonik kurumlara üyelik hakkını elde edebilmektir.

ABD'nde Üstad Masonların önüne konulan yüksek derece merdiveni- nin iki ayağından biri 4-32°'li Skoç Riti ve diğeri 4-13°'li York Riti'dir. İki Rit'in doruk dereceleri olan 32° ve 13° eşdeğer sayılır. Amasonik kuruluş Shrine bu iki doruktan üye alır. ABD'nde isteyen Masonlar her iki rite devam edebilir. Skoç Riti, ABD'ndeki en güçlü masonik organizasyon olduğu gibi; aynı zamanda, Shrine için tercih edilen popü- ler ve belki de asıl yoldur. York Riti, Skoç Riti'ne oranla daha tâlî bir yol olarak telâkki edilir. ABD'nde Skoç Riti Masonlarına takma ad olarak **Scotie**, York Riti Masonlarına **Yorkie** denir.

ABD'inde Skoç Riti'ne üye olmak için Hristiyan olmak şartı yoktur. Halbuki İngiltere'deki Skoç Riti'ne ancak Hristiyanlar girebilir. ABD'inde genel olarak York Riti özel olarak son üç derecedeki Şöval- yelik Orderları Hristiyanîdir. Bazı eyaletlerin günümüzdeki York uygulamasında, Rit'e girebilmek için Hristiyan olmak şartı aranma- makla birlikte; bu ferahlama Rit'in yoğun Hristiyanî öğreti ağırlığını laikleştirmemiştir.

ABD'nde her iki Rit'e de üye girişleri âdetâ Mass-production şeklinde yapılır.

Skoç Riti'nin dünyadaki ilk Yüksek Şûrası, Güney Ana Juridiksyon olarak, 1801 yılında Güney Carolina'da kurulmuştur. Daha sonra 1813 yılında Kuzey Juridiksyonu adıyla ikinci bir Yüksek Şûra daha oluşturulmuştur. Kuzey Juridiksyonu 15 Eyâlette, Güney Juridiksyo-

nu diğ er 35 Eyâlette etkindir. Skoç Riti'nde eyâletlere Orient ve şehir-
lere Vadi denir. Vadilerdeki 3 bin kadar Skoç Riti Mâbedi'nde toplam
olarak 1 milyon 250 bin kadar Skoç Masonu çalışır.

ABD Masonluğunda en güzel masonik yapılar ve en büyük mâbetler
Skoç Riti'ne aittir. Mâbedler, sahneleri, ses ve ışık düzenleri, zengin
kıyafetli gardıropları ve sahne mizansenleri ile çok görkemlidir. Dere-
celer gruplara ayrılarak verilir. Bir gruptaki derecelerden sâdece bir
törenle uygulamalı olarak, diğ erleri sözle tevcih suretiyle verilir. Tö-
ren aynı aktör kadar tecrübeli görevliler ve parayla tutulan profesyo-
neller tarafından icra edilir. Törenlerde üç beş yüz kadar aday ön sıra-
lara oturtulur. Sâdece bir aday temsilci olarak törene katılır. Yeminler
hep birlikte yapılır. Bu şekilde bir günde (veya bazen iki günde) yapı-
lan törenlerle adayların Mass-production şeklinde 32°'yi almaları
mümkündür.

Böylece, bir günde 32°'ye çıkmış Masonlara, gûyâ, bütün derecelerin
öğ retilerini bir arada öğ retmek olanağ ının arkasında; tabii bir an önce
Shrine olmak veya başka masonik kurumlara üye olabilmek imkânı
sağ lanmış olur. Zâten, ABD'ndeki her dört Masondan birinin, yâni 1
milyon, 32° Skoç Masonu olması da bu hususun en açık kanıtıdır. Bu
yöntem doğru mudur, yanlış mıdır? Tartışılır! Ama, şu önemli noktayı
da gözden uzak tutmamak gerekir ki, ABD'ndeki Craft Hür Mason sa-
yısından az da olsa bir azalma görünmesine rağmen; tersine, Skoç Riti
ve özellikle Shrine sayısındaki nisbî yükselme bu modelin etkinliğini
göstermektedir.

ABD'inde, yılda bir iki kere yapılan böyle toplu iykaaf törenleri için
Masonlara yönelik özendirici gazete ilanları verilir ve banka kredileri
ile taksitlendirme yapılır. Meselâ, 1997 yılının Skoç Riti'ne giriş ücre-
ti, derece yükselişleri de dahil, 50 doları peşin 150 dolardır. Konuya örn-
ek olarak, Skoç Riti Kuzey Juridiksonu'nun New Jersey Vâdisi'nde
1997 uygulamasının Shrine dergisi Mart 1997'de yayınlanan başvuru
ilânı verilirse; ilân metnine göre, müracaat yemini aday ve iki önerici
tarafından imzalandıktan sonra gerekli giriş ödentisi çekle ödenmek
sureti ile başvuru yapılmaktadır. Giriş ödentisi, Olgunlaşma Locası
için 40 USD, Hâkim Şapitr için 70 USD ve Areopaj sınıfı için 40 USD
olmak üzere toplam 32° için 150 USD'dır. Başvuruda 50 USD depozit
alındığı, sınıflar içi derece geçişleri için ayrıca bir ödenti gerekmediği
belirtilmektedir.

York Riti'nin üye girişleri de Skoç Ritine benzerdir. York Riti derecele-
ri, aynı Skoç Ritinde olduğu gibi, sınıflara bölünmüştür. Bu sınıflar,

daha ileride değinileceği gibi, Sembolik, Şapitr (Kapitüler), Konsey (Kriptik) ve Komandörlük olarak sıralanmakla birlikte, Sembolik dereceler Büyük Localar vasıtasıyla işlendiğinden, York Riti'nde üç ana sınıf ve yönetim birimi vardır. York Riti sınıflarına toplu giriş törenleri, genellikle, yılda bir kere, bir defada yapılır. Üstad Masonların, Royal Arch Masonları Şapitrine girişleri Kapitüler Şenlik sırasında; Royal ve Seçilmiş Masonlar Konseyine girişleri Kriptik Şenlik sırasında; Kızıl Haç, Malta ve Akdeniz Geçiş Order'larına girişleri Tampliye Şenliği sırasında olmaktadır. Ayrıca, yıl içinde girişler olabilir; ancak, bu şekilde dereceler bir günde alınmaz; bir süre devam gerekir. Tampliye Orderı derecesi Tampliye Şövalyeleri Yurdu (Asylum)'unda verilir. Tampliye Şövalyeliği için bazı jurisdiksyonlarda Kapitüler Dereceeleri almak yeterli görülürken; bazılarında Kriptik Dereceelerin de alınmış olması ön şart olarak belirlenmiştir. Şapitr, Konsey ve Komandörlük sınıfları için başvurular bir seferde olduğu gibi ayrı ayrı da yapılabilir. Ancak, bir üst sınıfa giriş için bir alt sınıfın ikmal edilmesi gerekmektedir. York Ritinde, Orderların veya derecelerın bir önemli özelliği de, dereceelerin Skoç Riti'nde olduğu gibi (meselâ, 4° 14° 15° veya 30° vb) sayısal numara yerine; Royal Arch Masonu gibi, Seçilmiş Mason gibi, Tampliye Şövalyesi gibi, özgün derece isimleri ile anılmasıdır.

Gazete ilânı ve broşürlerle tanıtımı yapılarak Üstad Masonların ilgisi çekilmeye çalışılan York Riti'nin giriş ödentileri de, sınıflara göre farklı olmakla birlikte, toplam olarak Skoç Riti'ne yakın, hattâ daha ucuzdur. Hattâ bir el ilânında, üye girişini çekici hâle getirebilmek için şöyle bir reklam yapılmaktadır. Eski Craft Masonluğun ikmâl edildiği York Riti İçin: Davet gerekli değildir; Yeterlik sınaması yapılmaz; Adaylar yokuşa sürülmez ve zorlanmaz; Fiyatları uygundur; Ödemeleri kolaydır; Eğitimseldir; Dereceeleri dramatikleştirilmiştir; Aileler için sosyal imkânları vardır; Bir çok kuruluşa üyelik için gereken ön şartı sağlar; Devam ve ziyaret için en iyi imkânları verir; Shrine'a giden yoldur.

ABD'nde York Riti mensuplarının yaklaşık sayısı 3400 Şapitr'de 700 bin Royal Arch Masonu (veya Kapitüler Mason), 1400 Konsey'de 300 bin Kriptik Mason ve 1600 Komandörlükte 400 bin Tampliye Şövalyesi olmak üzere, 1.4 milyon kadardır. Buna karşılık, yukarıda değinildiği gibi, Skoç Riti mensuplarının sayısı 1.25 milyon kadardır. Ancak, bu sayılara bakılarak, Skoç Masonlarının York Masonlarından daha az olduğu sonucunu çıkarmamak gerekir. Çünkü, ABD'de 1.25 milyon

Skoç Masonunun 1 milyonu Rit'in doruğu olan 32°'yi iktisap etmelerine rağmen; York Riti'nde bu derecenin eşdeğeri sayılan 13° Tampliye Şövalyelerinin sayısı 400 bin kadardır.

York Riti ve Skoç Riti arasındaki bir önemli farklılık da yönetim biçimlerinden kaynaklanır. Skoç Riti'nde birbirini izleyen aşamalar niteliğinde, Olgunlaşma Locası, Hâkim Şapitr, Areopaj, Yargı ve Haysiyet Divanları ve nihayet Yüksek Şûra gibi sınıflar ve birimler vardır. Ancak, bütün dereceler ve sınıflar üzerinde yegâne hâkim otorite Rit'in sonuncu ve 33°'sinin oluşturduğu Yüksek Şûra olup; ülkedeki Skoç Riti üzerinde juridiksiyonu vardır. Dolayısıyla, Skoç Riti'nde juridiksiyon tek bir makamda, Yüksek Şûra'da toplanmıştır. Bu sistem, sâdece, yukarıda açıklanan sınıflar için değil; Olgunlaşma Locası'ndan sonra Kudüs Prensleri Konseyi, Rose Croix Şapitri, Kadoş Konseyi, Konsistuar, Suprem Konsey şeklindeki aşamalar için de aynen geçerlidir.

York Riti, aynı Skoç Riti gibi, farklı sınıflardan oluşan bir dizidir. Craft Hürmasonluluğun (yani Sembolik Rit) ilk üç derecesini takiben bu birimler: Kapitüler Rit (veya Royal Arch Masonları Şapitri), Kriptik Rit (veya Konsey) ve Şövalyelik Orderlarını içeren Komandörlük sınıfıdır. Şapitr, Konsey ve Komandörlük birbirlerinden bağımsız Masonik yönetim birimleridir. York Riti'nin, Skoç Riti'nden yapısal ve yönetsel farkı, Skoç Riti'nin otokratik olmasına karşın; York Riti'ni oluşturan Ritlerin otonom olmasıdır. Yâni, York Riti üç başlıdır. Birbirleri ile juriprüdans ve juridiksiyon bağlantıları yoktur. Ancak, üyelik geçişleri için aralarında düzenleme yapılmıştır. Örnek olarak, Kriptik Rit (Konsey) derecelerini almak için Şapitr derecelerini ikmal etmiş olmak şartı vardır. Komandörlük sınıfı için de Şapitr ikmali ön şarttır; ama, Konsey derecelerinin alınmış olması her zaman ön şart değildir. Ayrıca, Şövalye Komandörlük sınıfı içinde yer alan, Kızıl Haç, Malta Şövalyesi ve Tampliye Şövalyesi aşamaları birbirlerinden bağımsız ve özerk üç ayrı Order oluşturur. Sırayla alınmaları veya hepsinin de alınması hususunda genel bir kural yoktur. Bu açıklamadan anlaşılacağı gibi, York Riti, Skoç Riti'nin aksine, çok başlı bir yönetim modeli sergilemektedir. Bu anlamda, Skoç Riti otokratik, York Riti demokratik sistemler olarak tanımlanır.

York Riti ve Skoç Riti arasındaki güncel ve pratik farklılıkların açıklanmasından sonra, York Riti'nin tanımına ve tarihsel gelişimine geçilebilir.

York Riti (veya Amerikan Riti)

Günümüz Masonluğunda tipik örneği ABD'inde uygulanan York Riti'ne, Amerikan Riti veya Modern York Riti isimleri de verilir. Çünkü, İngiltere kökenli York Masonluğunun ABD'ne transfer edilerek, ABD anlayışına göre, yeni bir norm ve dizilim şeklinde revize edilmesiyle kurulmuştur. ABD'inde, Anglosakson veya İngiliz kökenli York Masonluğu dereceleri, Webb modeli Sembolik Masonluk ve Şövalye Masonluk öğretileri ile kombine edilerek ortaya yeni bir rit çıkmıştır. Bu nedenle, yeni ritin adı, İngiltere'den ithal eden York kökenine dayandığından Modern York Riti veya modifiye edildiği kıtaya ve anlayışa göre Amerikan Riti olmuştur. Ama, Eski ve Kabuledilmiş Skoç Riti'nin sadece Skoç Riti olarak anılması gibi, bu rite Hürmasonluğun veya Eski Craft Masonluğun York Riti veya kısaca York Riti denilmektedir.

York Riti'nin iyi anlaşılması için öncelikle rite adını veren York kelimesininin anlam ve önemini öncelikle incelemek gerekir. Aynı, Skoç Riti'ndeki Skoç kelimesinin özel anlamının incelenmesi gerektiği gibi.

York, Masonluk tarihinde hem efsanevi hem de tarihsel yönlerden en eski ve en saygın bir isimdir. York, Londra'nın 300 km kuzeyinde İngiltere'nin tarihî bir şehridir. Tarihî önemi Roma döneminde başkent olmakla başlamış, Angıllarla devam etmiş ve Ortaçağ boyunca İngiltere'nin önceleri birinci ve sonraları Londra'dan sonra ikinci büyük ve önemli şehri olmuştur. Bu nedenle, Operatif Masonluk tarihindeki yeri ve önemi çok eskilere; hattâ, ilk ahşap York katedralinin ilk inşa edildiği 627 yılına kadar gerilere gider. York'un bir önemi de, daha sonra Masonlukla ilişkilendirilecek Northumberia kralı Edwin'in, 627 yılında, Paulinus tarafında York'da vaftiz edilmesidir. Katedralin inşa sürecinin başlamasıyla birlikte York'da önemli bir Operatif Mason kolonisi oluşmuştur. York, bu anlamda Masonluğun Mekkesi kabul edilecek kadar önemli merkezlerden biridir. Bir diğeri, Skoç Masonluğunun ilk 1040 yılında ortaya çıktığı ve 1314 yılında kesinleştiği yer olan, Masonluğun Medine'si sayılan, İskoçya'nın Kilwinning yerleşimidir. York merkezi, belgeli Masonik tarihsellik olarak, Kilwinning'den daha eskidir. Zâten, kuzey İngiltere'deki York ile, güney İskoçya'daki Kilwinning veya Edinburg arasındaki, aynı bölge denilecek kadar, coğrafi yakınlık, bu merkezlerden yansıyan spekülatif Masonik benzerliklerin de somut bir kanıtıdır. Aynı zamanda, Kabul Edilmiş Masonlardan ilki olan General Robert Moray'in 1641 yılında tekris edildiği Newcastle-St.Mary ve ikincisi olan Elias Ashmole'un

1646 yılında tekris olduğu Lancashire localarının bu bölgede bulunması; tanımlanan bölgenin Spekülatif Masonluk tarihî açısından ne kadar önem taşıdığını göstermektedir. York şehrindeki tarihî Masonluğun ilginç bir özelliği de Kraliçe Elizabeth'le ilişkilidir. York'da Masonların yaptıkları toplantıların ülke için zararlı olacağını sanan Kraliçe, durumu incelemek ve Masonik faaliyetleri yasaklamak üzere York'a bir görevli gönderir. Görevli, York Locası'nın toplantısına katıldığında, Masonların çalışmalarından ve düşüncelerinden çok etkilendir; dönüşünde, bu iyi izlenimlerini aktararak York Masonlarının çalışmalarına devam etmelerini önerir. Bunun üzerine Kraliçe, Masonluğu kapatmak düşüncesinden vaz geçer.

York katedrali 7.yy'da inşa edilir; ilâvelerle büyütülerek uzun bir süre kullanıldıktan sonra 1068 yılında yanar. Yeni York katedralinin tamamen taş kullanılarak inşasına 1070 yılında başlanır, 1340'da kısmen tamamlanır ve 400 yıl gibi uzun bir inşaat faaliyetinden sonra 1472 yılında, kulelerinin yüksekliği 70 m'yi bulan çok görkemli Gotik tarzı bir dinî yapı ortaya çıkar. Daha sonra yeniden yanan katedral günümüzde harabe hâlinindedir. İnşaat nedeniyle, York şehri en azından 800 yıl kadar uzun süre, Operatif Masonluğun kuzey İngiltere'deki en önemli merkezi olur ve günümüz Masonluğuna değerli miraslar bırakır. Katedralin bodrumundaki gizli mahzenler ve kubbelerle, Masonik öğreti temaları arasında duygusal yakıştırmalar yapılır. Hattâ, İngiltere'de ilk Büyük Locanın kurulduğu 1717 tarihinden önceki geleneksel Masonik sürecin tüm referansları ve Masonik otorite odağı olarak York gösterilmiştir.

York şehrinin Masonluktaki önemi, ilk Masonik toplantının yapıldığı efsanevî merkez olmasıdır. Mevcut ilk Masonik belge niteliğindeki 1390 tarihli Regius Elyazması'nda açıklandığı gibi, York'da, Kral Athelstan (925-941)'ın oğlu (veya kardeşi) olduğu sanılan Prens Edwin, Masonların hâmisî sıfatıyla, 926 yılında, Masonların katıldığı bir meclis toplar ve York Yasaları olarak bilinen ilk Masonik mevzuatı düzenletir. Bu olay, Masonluk tarihinde, York Efsanesi, Edwin Efsanesi veya Athelstan Efsanesi olarak yer almıştır. Landsdowne Elyazması'nda, Edwin'in, Windsor'da Mason olduğu; babasından aldığı beratla ilk Büyük Locayı kurduğu ve yıllık Masonik Meclis (Asamble) toplanması yöntemini başlattığı anlatılır. Kimilerine göre, Athelstan'ın oğlu yoktur ve kardeşi de çok genç yaşta ölmüş olduğundan, adı geçen Edwin aynı isimli Northumberland kralı olabilir. York Yasaları, 15 Madde ve 15 Nokta'dan oluşur. Maddeler, Masonların ve locaların yönetsel yükümlüklerini; Noktalar Masonların dinsel yükümlü-

lüklerini ve geleneksel kuralları kapsar. Bu yükümlülükler ve kurallar dizisi, başta 1275 tarihli Strasbourg belgeleri olmak üzere, daha sonraları düzenlenecek Eski Yükümlülükler, Yasalar ve Tüzüklerin temelini oluşturmuştur. Acaba, York Yasaları gerçekten en eski olanı mıdır; yoksa, henüz bilinmeyen daha eskileri de var mıdır? Roma Kolejleri, Como Ustaları, Steinmetzenler daha eski oldukları için neden olmasın ki ? Kaldı ki, Mısır gibi, Sümer gibi, Babil gibi, Hitit gibi, Dionysos İşçileri gibi, Anadolu-Antik Çağ gibi daha nice uygarlıklar var! Neden olmasın ki?

Bazı Mason araştırmacılar, York şehrinin, Orta Çağ süresince (özellikle 10. ve 11.yy' lar da), İngiltere Operatif Masonluğunun merkezi olmasından dolayı, York'un önemini vurgulamak üzere, York Masonluğu ve York Masonları terimlerini, Masonluğun en eski ve en saf tarzını ve en eski Masonları belirtmek amacıyla kullanmışlardır. İngiltere Büyük Locası'nın Eskiler kanadını teşkil eden grup da, York Masonları olduklarını ifade ederler. Örnek olarak Eskiler Anayasası olan 1756 tarihli Ahiman Rezon'un yazarı ünlü Laurance Dermott, *"York Masonlarını, Prens Edwin tarafından 926 yılında York kentinde toplanan İngiltere'nin ilk Büyük Locası'nı oluşturanlar olarak vurgular ve Masonluğun kadim mistik ritlerini uygulayanlar olarak kabul eder."* Ancak, aslında kadim York Masonluğunun, Operatif Masonluk evresine ait bir olgu olduğunu ve Spekülatif Masonlukla doğrudan bir ilişkisi olmadığını, çünkü, York şehrinde Spekülatif Masonluğun ilk izlerinin 1705 yılından daha eskilere gitmediğini de belirtmek gerekir. Nitekim, York Elyazmaları adı altında Masonik literatür kapsamında yer alan altı Masonik belge, 17.yy Operatif Masonluk dönemi ilgili olarak, Masonların yükümlülüklerini, Masonluğa giriş şartlarını, tekris töreninin bazı bölümlerini açıklamaktadır. York Elyazmaları, 1806 yılında, York Locası ve York Büyük Locası belgelerinin arasında bulunmuştur. Elyazması No.1, 17 yy; No.2, 1704; sonradan kaybolan No.3, 1630; No.4, 1639; No.5, 1670; No.6, 1680 tarihlidir. Bu Elyazmaları, William Hughan tarafından *"Eski York Masonik Tomarları"* adı altında 1894 yılında yayınlanmıştır.

York şehrindeki Spekülatif Masonluğa ilişkin izler 1705 yılından itibaren başlamakla beraber, mevcut masonik belgeler York Locası (No.236)'nın 1712-1730 arasındaki faaliyetini gösteren tutanak ve tersimatlardır. Bu belgelere göre, York Locası, 1725 tarihinden itibaren kendi kendine Büyük Loca statüsünü vermiş ve bir de Büyük Üstad seçmiştir. Bu birim, **Bütün İngiltere Büyük Locası** (*Totius Angliae*) adını almıştır. Bu nedenle, York Locası, York Büyük Locası,

Bütün İngiltere Büyük Locası, aslında York şehrindeki Masonik merkezin tedricen büyürken aldığı değişik isimlerdir. Özellikle, 1761 yılında Büyük Üstad Francis Drake döneminde güçlenen ve genişleyen Büyük Locanın 1767 yılında kendisini *"kendisinden daha üstün başka bir Masonik birim tanımayan, hiçbir kuruluşa ödenti yapmayan ve kendi doğru yolunda yürüyen"* olarak ilân etmiş ve on locaya kuruluş beratı vermiştir. Hattâ, İngiltere'de 1797 yılında kurulan **Trent Nehri Güneyi İngiltere Büyük Locası**'nın beratını vermiştir. Bu ikinci Büyük Loca, Modernler tarafından, Antiquity Locası Üstadı Muhteremliğinden azil ve ihraç edilen ünlü Masonik araştırmacı William Preston'a, Masonluğa yapmış olduğu çok değerli hizmetler için York Masonları tarafından ödül olarak kurdurulmuş özel onur Büyük Locası'dır. York merkezli Bütün İngiltere Büyük Locası'nın faaliyeti yaklaşık 1792 yılından itibaren azalmış ve 1813 Birleşmesi'nden sonra kaybolmuştur. Trent Nehri Güneyi İngiltere Büyük Locası'nın Masonik ömrü de, iki locaya berat vermesine rağmen, Preston'un yaşamına bağlı olarak, yaklaşık on yıl kadar sürebilmiştir.

York şehrinde York Riti adıyla bir rit olup olmadığı sorusuna gelince! Mevcut veriler, York Riti adında bir ritin mevcut olmadığını göstermektedir. Daha doğrusu, bu isim altında kurulmuş ve çalışmış bir ritin mevcudiyetini gösteren kesin kanıtlar yoktur. Ancak York Büyük Locası'nın 1780 yılı kayıtlarına göre, York Masonluğu tarzında: 1° Çıkarak, 2° Kalfa, 3° Üstad Mason, 4° Royal Arch, 5° Tampliye Şövalyesi, olmak üzere beş dereceli bir sistem çalışılmıştır. Hattâ, Royal Arch Field D'Assigny tarafından 1744 yılında yazıldığına göre, daha erken dönemde çalışılmaya başlanmış; Tampliye Şövalyesi derecesi daha sonra 1779'da eklenmiştir. Bu itibarla, York Masonluğu sâdece üç Craft Hürmason derecesi için değil; ama, aynı zamanda 4° Royal Arch Masonu ve 5° Tampliye Şövalyesi derecelerini de ihtiva eden beşli bir dizi olarak kabul edilir. Ama, bu beş derecenin York Riti adıyla bir rit oluşturup oluşturmadıkları bilinmemektedir. Ancak, kimilerine göre bu beş dereceden oluşan dizinin adı **Eski York Riti** veya **Büyük York Riti**'dir. Kimilerine göre de, York Riti, üç sembolik derecenin üstüne eklenen altı yüksek derece olmak üzere toplam dokuz dereceden oluşmaktaymış. Eğer öyleyse, bu derecelerin, şimdiki Modern York Riti'nin, daha ileride açıklanacak olan diğer Kapitüler ve Şövalyelik dereceleri olması muhtemeldir.

Günümüzdeki York Riti dizisinde mevcut derecelerin ilk defa nerede çalışıldıklarının incelenmesi, Rit derecelerinin nasıl ve ne zaman oluştuğu konusuna bir ölçüde ışık tutabilir: **Mark Üstadı**: 1769 Port-

smouth-İngiltere, 1770 Dumfries-İskoçya, 1773 Durham-İngiltere, 1775 İrlanda, 1778 Banff-İskoçya; 1783 Middletown-ABD. **Önceki Üstadı Muhterem:** 1769: Boston-ABD, 1769 Bolton-İngiltere, 1779 İrlanda. **Mümtaz Mason:** 1779 İrlanda. **En Mümtaz Mason:** 1779 İrlanda; 1783 Middletown-ABD. **Royal Arch:** 1744 York-İngiltere, 1751 Eskiler Büyük Locası-İngiltere, 1753 Fredricksburg-ABD, 1758 Bristol-İngiltere, 1762 York-İngiltere, 1769 Boston-ABD. **Yüksek Mümtaz Mason:** 1779 **Dublin-İrlanda;** 1783 Middletown-ABD. **Kızıl Haç:** 1783 Charleston-ABD, 1797 Boston-ABD. **Malta Şövalyesi:** 1780 Bristol-İngiltere, 1782 Maryland-ABD, 1783 Charleston-ABD, 1797 Boston. **Tampliye Şövalyesi:** 1769 Boston-ABD; 1779 York-İngiltere, 1780 Bristol-İngiltere, 1783 Dublin-İrlanda; 1806 İskoçya.

Bu sıralamaya ve diğer verilere göre, York dizisindeki temeli oluşturan üç Craft Hürmasonluk derecesini takiben 18.yy ortalarından itibaren ilk katılan yüksek dereceler Royal Arch başta olmak üzere Kapituliler Masonluk dereceleri ve ancak yüzyılın sonuna doğru ve 19.yy başından itibaren Şövalye Masonluk dereceleridir. Kriptik Masonluk bölümünün katılımı daha sonradan, 19.yy'da olmuştur. Böylece, başlangıçta Craft Hürmasonluk ve artı Royal Arch'dan oluşan diziye sonradan Tampliye derecesi eklenerek önce beş dereceli dizi kurulmuştur. Hemen sonra bu diziye, Craft Hürmasonlukla doğrudan veya Süleyman Mâbedi nedeniyle dolaylı etkili olan Mark Üstadı, Önceki Üstadı Muhterem, En Mümtaz Mason üçlüsünden oluşan Kapituliler derecelerinin; Babil-Kudüs tarzı Kızıl Haç ile Hıristiyanî Malta Şövalyesi ikilisinden oluşan Şövalyelik derecelerinin eklenmesiyle, toplam derece sayısı ona çıkmıştır. Daha sonra, 19.yy başından itibaren, Skoç Riti'nin hızla ABD'inde yayılması ile başlayan, yüksek dereceler rekabet ortamında York dizisine, Kriptik Masonluk veya Kriptik Rit'in Konsey kapsamındaki Royal Üstad ve Seçilmiş Üstad dereceleriyle, Şapitr Masonlarına fahrî onur derecesi olarak düzenlenen Yüksek Mümtaz Üstad derecesinin eklenmesiyle, günümüz York Riti'nin toplam derece sayısı olan onüçe ulaşmıştır.

Buradaki en önemli mesele, Royal Üstad ve Seçilmiş Üstad derecelerinin Kriptik Rit adı altında neden York Riti'ne dahil edildiğidir. Çünkü, aslında, Skoç tarzı olan bu iki derece Skoç Masonluğuna aittir ve Olgunlaşma Locası'nın ya da Perfeksiyon Riti'nin yan dereceleri niteliğindedir. Ama, Skoç Riti'nde, Olgunlaşma dizisi veya Nitelendirilemez İsim senaryosunda bu iki dereceye de aslî derece olarak yer verilmediğinden Skoç Masonluğu temel öğretisinin dışında kalmıştır. York Riti'nin ABD'inde Amerikanlaştırarak yeni bir Amerikan Riti

şeklinde düzenlenmesi sırasında, Kapitüler Dereceleri Mâbed temalarıyla takviye etmek ve böylece York Riti'nin derece sayısını arttırmak için Skoç tarzının Kriptik dereceleri emaneten alınarak York dizisine eklenmiştir. Bu nedenle, Kriptik dereceler hem üveydir ve hem de yerinin Kapitüler Rit'in doruğu mertebesinde Royal Arch'ın üzerinde olması kronoloji ve anakronizma zaafiyetidir. Zaten, bu ve benzeri nedenlerle York Riti'ne yapılan derleme toplama eleştirisi haklılık kazanmakta ve köken olarak dünyadaki en eski masonik oluşuma dayanmasına rağmen, Skoç Riti'ne kıyasla, tarihine ve öğretisine yakışır bir öncelik kazanamamasına sebep olmaktadır.

York Riti ile ilgili bu tarihsel gelişim açıklamasından sonra, akla iki önemli soru daha gelir. Bunlardan ilki, İngiltere kökenli York Riti veya York Masonluğundaki Craft Hürmasonluk ötesindeki derecelerin özgün mü yoksa ithal mi oldukları sorusudur. İkincisi de, İngiltere'deki York Riti veya York Masonluğu tarzının nasıl olup da Amerika kıtasına taşındığı ve nasıl olup da Amerikan Riti adını alacak kadar Amerikanlaştığıdır.

İlk sorunun cevabı kesin değildir. Bu konu bir anlamda Royal Arch Masonluğu veya derecesi ile aynı cevabı paylaşmaktadır. Acaba, aynı Royal Arch gibi, bunlar da Skoç tarzı derecelerden olup da, 1725'lerdeki yüksek dereceler furyasında, Fransa'dan mı İngiltere'ye ihraç edilmiştir? Ayrıca, Modernlerin egemen olduğu Londra'nın uzağında olduğu ve Skoç tarzının beşiği İskoçya'nın yakınında olduğu için mi daha koyu dindar ve güvenli York şehrinde belki de gizli olarak çalışılmak imkânını bulunmuştur. Yoksa, gerçekten, York Masonluğuna özgü, özgün yoğun Hristiyanî ağırlıklı Kapitüler, Kriptik, Tampliye tarzında Masonik espriler midir ve bu yönleriyle, Modernlerin Masonik anlayışına zıt düşen, Eskilerin beğenisini mi kazanmıştır? Nitekim, Eskiler localarında Royal Arch ve hattâ diğer yüksek derecelerin normal olarak çalışıldıklarının yanında; Royal Arch'ın Dördüncü Derece olarak kabul edildiği de bilinmektedir. Nitekim, 1813 Birleşmesi'nde, Royal Arch derecesinin Üstad Masonluğun tamamlayıcısı olarak Craft Hürmasonluğa eklenmesinde Eskilerin dayatmasının önemli rolü olmuştur. Buna ek olarak, günümüzdeki İngiliz Masonluk Sistemi'nde, bir zamanların York Riti'nin çeşitli Masonik birimler kapsamında yer alması da, yine kendilerini York Masonları olarak yücelten Eskilerin mirasıdır.

İngiltere'nin günümüzdeki uygulaması örneklenirse; Bristol Şapiti'nde: **Mümtaz Mason**; İngiltere Birleşik Büyük Locası'na bağlı

Yüksek Büyük Şapitr'de: **Royal Arch Masonu**; Mark Üstad Masonları Büyük Locası'nda: **Mark Üstadı Mason, Royal Ark**; Royal ve Seçilmiş Üstadlar Büyük Konseyi'nde: **En Mümtaz Mason, Royal Üstad, Seçilmiş Üstad, Yüksek Mümtaz Mason**; İngiltere ve Galler Büyük Emperyal Konklavi'nda: Konstantin Kızıl Haçı; İngiltere ve Galler Tampliye ve Malta Büyük Priorisi'nde: **Malta Şövalyesi, Tampliye Şövalyesi** çalışılmaktadır. Yâni, İngiltere'de resmen York Riti yoksa da, York Riti'nin tüm dereceleri çeşitli Masonik birimlerde işlenmektedir. Benzer dereceler, İrlanda ve İskoçya Masonluklarında kısmen farklı isimler olarak işlenir. Bu nedenle, günümüz Anglosakson Masonluğu'nda, York Riti, bu isim altında olmasa bile, değişik birimler içinde çalışılmaya devam etmektedir.

York Riti veya diğer bir tanımlamayla York Masonluğunun Amerika kıtasına taşınması, Skoç Masonluğunda olduğu gibi, kolonizasyon sürecinde kıtaya giden Masonlar eliyle olmuştur. Skoç Masonluğunu Amerika'ya ulaştıran Stephan Morin adında bir Fransız tüccardır. York Ritini kimin aktardığı hakkında kesin bilgiler yoktur. Ancak, York tarzı olarak aktarıldığına göre, yüksek bir ihtimalle York Masonluğuna aşina Eskiler taraftarları ve/veya İrlandalılar olması mümkündür. Çünkü, İngiltere Masonluğunun Eskiler fraksiyonu, Eski Masonluğu, York Masonluğu ile anlamdaş görmüşler ve hattâ kendilerine sıfat olarak **Eski York Masonları** adını kullanmayı bir imtiyaz vesilesi saymışlardır. Hattâ, Eskiler tarafından ABD'inde kurulan birkaç Büyük Locanın isimlerinin içinde **Eski York Masonları** sıfatı kullanılmış ve bu uygulama İngiltere'deki 1813 Birleşmesi'nden sonra da bir süre devam etmiştir.

Skoç ve York tarzı Masonlukların Amerika'ya aktarılması ve gelişmesi hemen hemen aynı dönemde olmuştur. Ancak, Skoç Masonluğunun hareket noktasının Fransa ve özellikle Bordeaux olmasına karşılık; York Masonluğunun ihraç yeri İrlanda, İngiltere ve özellikle York şehridir. Bu nedenle, çeşitli Amerikan kolonilerindeki localar, kendilerini oluşturan Masonların masonik meşreplerine göre York veya Skoç tarzlarından birini seçmişlerdir. Bu nedenle, bazı localarda Skoç Masonluğunun yüksek dereceleri verilir veya yeni Skoç birimleri kurulurken; bazılarında da, üç Craft Hürmason derecesinin üzerinde üç Kapitüler derece ve Royal Arch işlenmeye başlamıştır. Böylece York dizisi: 1° Çırak, 2° Kalfa, 3° Üstad Mason, 4° Mark Üstadı, 5° Önceki Üstadı Muhterem, 6° En Mümtaz Mason, 7° Kutsal Royal Arch olarak kurulmuştur.

Böylece, Amerika'ya aktarılan York Masonluğu dereceleri, zamanla Amerikan anlayışına göre geliştirilmiş Rit veya dereceler dizisi şeklini almıştır. Bu bakımdan York Riti veya özel adıyla Amerikan Riti, Sembolik Masonluk denilen Craft Hürmasonluğun üç derecesi üzerine, İngiliz Masonluğundan transfer edilen Eski York Riti derecelerinin (veya York Masonluğu derecelerinin), Şövalye Masonluk derecelerinin ve iki kriptik derecenin eklenmesi ile oluşturulmuş yeni bir eklektik rittir. Hattâ, dört ayrı ritin birleşmesinden oluşan bir kompozit rittir. York Riti, özellikle Amerika kıtası için özel önem arzeder. Amerika Birleşik Devletleri, bu Rit'in beşiği olarak bir yana bırakılsa bile, Latin ülkelerde, Latin Amerika ülkelerinde, Meksika'da, Orta Amerika'da, Güney Amerika'da York Riti en önemli masonik birimdir. Hattâ, Meksika Büyük Locası'nın adı, sâdece York Riti çalışıldığından dolayı, York Büyük Locası'dır. Avrupa'da, Fransa ve İtalya'da da Skoç Riti yanında York Riti çalışılmaktadır.

Günümüzde, York (Amerikan) Riti'nin sınıfları ve dereceleri şöyle sıralanır:

SEMBOLİK RİT: Sembolik Dereceler (Mavi Localar):

1° Çırak, 2° Kalfa, 3° Üstad Mason

KAPİTÜLER RİT: Şapitr veya Royal Arch Masonları °Kapitüler Dereceler):

4° Mark Üstadı, 5° Önceki Üstadı Muhterem, 6° En Mümtaz Üstad, 7° Royal Arch Masonu

KRİPTİK RİT: Konsey & Royal ve Seçilmiş Üstadlar (Kriptik Dereceler):

8° Royal Üstad, 9° Seçilmiş Üstad, 10° Yüksek Mümtaz Üstad (fahri onur derecesi);

ŞÖVALYELİK RİTİ: Komandörlük & Tampliye Şövalyeleri (Şövalyelik Orderları):

11° Kızıl Haç Order, 12° Malta Order, 13° Tampliye (Mâbed) Order

Daha önce de değinildiği gibi, York Masonluğunun kökeni İngiltere olmasına rağmen, günümüzde York Riti doğrudan doğruya, İngiltere, İskoçya ve İrlanda gibi Anglosakson ülkelerinde çalışılmamaktadır. Ancak, York Riti'nin olmaması bu derecelerın, bu ülkelerde çalışılmadığı anlamına da gelmemektedir. Aslında, İngiltere'de ve masonik ola-

rak bağımlı denilecek kadar sıkı ilişkili olan ülkelerde rit kelimesine karşı alerji boyutunda duyarlılık vardır. Bu nedenle, York Riti'nin dereceleri de, yine önceden değinildiği şekilde, farklı Masonik birimlere bölünerek çalışılması tercih edilmiştir. Bu hususu açıklamak üzere, ABD ve çeşitli Anglosakson ülkelerinde York Riti'nin hangi bölümlerinin, hangi derecelerinin çalışılmakta olduğu aşağıda gösterilmiştir.

Craft Riti:

Çırak	ABD	İngiltere	İskoçya	İrlanda
Kalfa	ABD	İngiltere	İskoçya	İrlanda
Üstad Mason	ABD	İngiltere	İskoçya	İrlanda

Kapitüler Rit:

Mark Üstadı	ABD	İngiltere	İskoçya	İrlanda
Önceki Üs.: Muh.:	ABD	-----	İskoçya	İrlanda
En Mümtaz Üstad	ABD	-----	İskoçya	-----
Royal Arch Masonu	ABD	İngiltere	İskoçya	İrlanda

Kriptik Rit:

En Mümtaz Üstad	----	İngiltere	İskoçya	-----
Royal Üstad	ABD	İngiltere	İskoçya	-----
Seçilmiş Üstad	ABD	İngiltere	İskoçya	-----
Yüksek Mümtaz Üstad	ABD	İngiltere	İskoçya	-----

Şövalyelik Riti:

Kızıl Haç	ABD	-----	-----	İrlanda
Malta Şövalyesi	ABD	İngiltere	-----	İrlanda
Tampliye Şövalyesi	ABD	İngiltere	İskoçya	İrlanda

Anglosakson ülkeleri ve özellikle İngiltere'deki Kraft Hürmasonluk dereceleri gibi, York Masonluğu sınıfına giren diğer derecelerin ritüelik açıklamaları ABD'ndeki York Riti'nden oldukça farklıdır. Hangisi doğrudur şeklinde bir sorunun yanıtlanması zorsa da, yazarın görüşüne göre, ABD'indeki uygulama York Masonluğunun özgün kökenine çok daha yakın olmalıdır. Çünkü, İngiliz Masonluğunda özellikle 1813 Birleşmesi ile yapılan Emulation revizyonları ile, özgün eski York tarzı ambiyansı büyük ölçüde değiştirilmiştir. Halbuki, ritüelle-

rin İngiltere'den ABD'ne geçişleri bu tarihten daha eski olduğundan saf ve bozulmamış hâlleri ile aktarılmalari ve korunmaları mümkün olabilmıştır. Bu arada, Amerikan ritüellerinin temelini teşkil eden Thomass Webb metodunun dayanağının İngiltere'nin ünlü ritüel müellifi ve teorisyeni William Preston olduğunu hatırlamak gerekir. ABD ritüellerinde Eskiler'in ve Preston'un Webb tarafından aktarılan tarzı aynen korunmasına rağmen, İngiltere'deki Emulation revizyonu ile İngiliz ritüelleri boyut değiştirmiştir.

Bu tesbit de dikkate alınarak, York Riti derecelerinin ABD tarzındaki özet açıklamalarına gelince:

ABD Masonluğunda, Büyük Localar kapsamında Webb metoduna göre çalışılmakta olan Kraft Hürmasonluğun **SEMBOİLİK RİT** adı verilen ilk üç derecesi York Riti'nin sembolik temel öğretisini teşkil etmekte ve diğer aşamalara geçmek için yeterli şartı olarak aranmaktadır. Büyük Localar obediyanı içinde klâsik masonik öğreti kapsamındaki ilk üç derece öğretisi, ABD'ne özgü Webb metodunun özelliğine ilişkin ayrıntıların dışında, dünyadaki temel sisteme benzer olduğundan, üzerinde ayrıca durulmamıştır.

Bu açıklamayı takiben, York Riti'nin gustosunu oluşturan Kapitüler Rit, Kriptik Rit ve Şövalyelik Riti biraz daha ayrıntılı olarak incelenebilir.

KAPİTÜLER RİT:

Sembolik Dereceleri izleyen ikinci sınıf, dört dereceden oluşan Kapitüler Dereceler, Kapitüler Rit, Kapitüler Masonluk, Şapitr Dereceleri veya daha popüler adıyla Royal Arch Masonları Şapitridir. Bu aşama, York Riti'nin daha üst sınıflarına geçebilmek için ön şart niteliğindedir. Şapitrler, başkanının adı Büyük Yüksek Kâhin olan Büyük Şapitr'in egemenliği altında çalışırlar. Büyük Şapitrler, Büyük Localardan idarî olarak bağımsızdır. Büyük Şapitrler bir federatif merkezi birim olarak Genel Büyük Şapitr oluşturur. Ancak, Genel Büyük Şapitr'in ABD Royal Arch Masonları üzerindeki juridiksyonu sınırlıdır; çünkü, Büyük Şapitrlerin hepsi Genel Büyük Şapitre bağlı değildir. Virginia ve Batı Virginia eyaletlerinin dışındaki Royal Arch Şapitrlerinde yukarıda belirtilen dört derece verilir. İki eyalette işlenen derecelerin sayısı altıdır. Penisilvanya eyaletinde derecelerin sayısı üç olup; 5° Önceki Üstadı Muhterem derecesi sâdece gerçek Önceki Üsta-

dı Muhteremlere verilir. Şapitr derecelerinin verilmesi konusunda belirli bir zaman şartı yoktur; hattâ, bütün dereceler tek bir günde verilir. Derecelelerin verilmesine ilişkin törenler genellikle Royal Arch Şenliği veya York Riti Şenliği kutlama dönemlerine denk getirilir. Şapitrlere kabul için yapılan müracaatlar için skrüten yapılır; kabul törenine "Yüceltme" adı verilir. Localarda ve Skoç Riti'nde Masonların sıfatı kardeş olmasına karşılık, Royal Arch'da Refik veya Kompanyon'dur.

Şapitr veya Kapitulêr Masonlukta işlenen dört derecenin anahatları şöyle özetlenebilir:

4° Mark Üstadı:

Kalfa derecesinin devamı ve geliştirilmesi niteliğinde olup; tema ve öğreti olarak allegorik bir boşluğu dolduran en eski masonik derecelerden biridir. Bir anlamda, Kalfa ve Üstad Mason derecelerinin arasında âdetâ bir ikibuçukuncu derece niteliğindedir. Birinci Mâbed'in inşa sürecindeki bir Operatif Masonluk temasına dayanır. Aslında, Orta Çağ boyunca taş işleyen Operatif Masonların, ürettikleri taşın yüzeyine Marka denilen kendi alâmeti farikalarını koymaları geleneği vardır. Masonik öğretilerde bu yöntemin Süleyman Mâbedi yapımında da geçerli olduğu anlatılır. Derecenin teması, taş yontan bir Kalfa'nın işlediği marka ile ustalık aşamasına yükselmesi süreci, ahlâk ve fazilet öğretileri açıklanmaktadır. Toplum yararlı çalışmanın, şeref olduğu işlenir. Çalışmanın olumlu sonucu hemen görülemezse de ergeç gerçek ortaya çıkacaktır. Hakikat çoğu zaman idrâk edilemez, çünkü hatâ ve batılla örtülür; ama, bu sonsuza kadar devam etmez. Nitekim, beğenilmeyip atılan bir taş da zamanı geldiğinde köşetaşı olmuştur. Böylece öğreti olarak, günlük hayatta gerekli olan erdemlerin pratik yönlerini ve ipuçlarını açıklar.

ABD-Ohio eyaletinde, Mark Üstadı derecesi, günümüzde sayıları üç olan Mark Üstadı Localarında verilir. Aynı eyalette, şapitr çalışmaları ve törenlerinin daha güzel ve zengin bir şekilde gelişmesi için eğitimsel çalışmalar yapan iki de Apollon Tabernaklı bulunmaktadır.

5° Önceki Üstadı Muhterem:

Önceki Üstadı Muhterem, yâni Past Master., masonik düzeyde, iki farklı anlam içermektedir. Doğrusu, locasının başkanlığını yapmış bir

Üstadı Muhteremin, görevi bittiği zaman kazanmış olduğu sıfattır. Diğeri ile karışmaması için bu dereceye Gerçek Önceki Üstadı Muhterem (Actual Past Master) denir. Gerçek Üstadı Muhteremlik, aslında, Kraft Hürmasonlukta bir derecedir. Diğeri, bir anlamda Royal Arch derecesi için hazırlık mahiyetindedir. Aslında, fiilen Üstadı Muhteremlik yapmamış olan Üstad Masonlar, York Riti'nde Royal Arch olabilmeleri için, önce fiktif Önceki Üstadı Muhterem olurlar. Sanal veya fiktif Önceki Üstadı Muhteremlere, Onursal Önceki Üstadı Muhterem (Virtual Past Master) denir. Halbuki İngiltere'de, özgün olarak Royal Arch'a, ancak Önceki Üstadı Muhteremler girebilmekteyken; sonraları bu gerekli şartın kaldırılmasıyla Üstad Masonlar da alınmaya başlamıştır. York Riti'nde, bu derece, Üstadı Muhteremlik yapmamış Üstad Masonlara, kaybolan sırların aranması sürecinde Üstadı Muhteremlik makamının getirdiği sorumluluk ve yükümlülükleri açıklayarak Royal Arch yolundaki masonik ilerleme süresine görev bilinci yönünden donatmaktadır. Böylece, sanal olarak Onursal Önceki Üstadı Muhterem olan aday, yönetmeden önce itaat etmeyi ve başkalarını idâre etmeden önce bizzat kendisini idâre edebilmeyi öğrenmektedir. Bu derece Penisilvanya'da Büyük Loca tarafından verilir.

6° En Mümtaz Mason:

Eski Kraft Masonluğun en somut derecesi olarak bilinir. Çünkü, Birinci Mâbed'in inşasının ikmâli ile ilgilidir. Süleyman Mâbedi'nin yapımı, Sembolik Masonluğun Üstad Mason derecesinde tamamlanmaz. En Mümtaz Mason derecesi, Masonlukta Mâbed'in ikmâlini ve Tanrıya ithafını işleyen tek derecedir. Hz.Süleyman muhteşem bir açılış töreni yaptıktan sonra, Mâbed'in yapımında çalışan Üstad Masonları, En Mümtaz Mason derecesine yükseltir, nafakalarını artırır; başka ülkelere giderek çalışmalarına ve karanlıkta kalanlara Masonik Nuru aktarmalarına izin verir.

7° Royal Arch:

Kilit taşı bir kemerin stabilitesini sağlayan en önemli yapısal öge olduğu gibi, kapaktaşı da bir duvarın en üstündeki taş dizisidir. Royal Arch Masonluğu, Eski Kraft Masonluğun veya Sembolik Dereceelerin veya Kapitüler Rit'in kapaktaşı kabul edilir. Diğer bir ifâdeyle, sembolik dereceler Royal Arch'ın temelidir. Sembolik dereceler olmadan Royal Arch da olmaz; aynı, temelsiz duvar olmayacağı gibi! Bu nedenle, Ro-

yal Arch derecesi, sembolik dereceler dizisine, Kapitüler dereceler dizisi ile, bağlanmıştır.

Dünya Masonluğunda Royal Arch, çok çeşitli şekil, tarz, bağlantı ve efsânelerle işlenir. Efsâneleri, asıl iki temadan oluştuğu gibi, kabulleri ve işlenmeleri de değişiktir. Meselâ, İngiltere'de Büyük Loca'ya bağlı olarak Üstad Mason derecesinin tamamlayıcısı şeklindedir. İrlanda'da, Büyük Loca'ya kısmen bağlı olmakla birlikte, daha önce Mark Üstadı olmak şartı aranır. İskoçya'da, bağımsız bir Büyük Şapitr'in derecelerinden biridir. ABD-York Riti'nde, Kapitüler Rit'in yedinci derecesidir.

York Riti uygulamasında, Kaybolan Kelime'nin keşfedilmesiyle, yâni Üstadlık sırlarının yeniden bulunmasıyla, Üstad Mason derecesi temasının bir anlamda sürdürülmesi ve tamamlanması gibidir. Hz.Süleyman'ın ölümünden bir süre sonra, Buhtunnasır tarafından Mâbed yıkılır ve Yahudiler 70 yıl sürecek Babil sürgününe gönderilir. Babil'de kendilerini gösterirler ve yüksek görevlere gelirler. Pers kralı Keyhüsrev tarafından hürriyetleri geri verilir ve Mâbed'i yeniden inşa etmek üzere Kudüs'e geri gönderilirler. İkinci Mâbed'in inşası sırasında, Bâbil'den gelen üç En Mümtaz Mason da çalışmalara katılır; moloz kaldırılırken rastlanılan bir girişten gizli bir yer altı yapısına ulaşılır ve burada Masonluğun gizli sırları denilen Kaybolan kelime bulunur. Böylece, sembolik olarak bir süre karanlıkta kalan Nur tekrar keşfedilmiş ve insanlık âlemi aydınlığa çıkarılmış olur. Royal Arch, zengin ezoterik kapsamlı ve önemli bir masonik espridir.

KRİPTİK RİT:

York Riti'nin üçüncü aşaması olan Kriptik Masonluk, Konsey olarak tanımlanır. Tam adı ya Kriptik Masonlar Konseyi veya daha çok yeni adıyla Royal ve Seçilmiş Üstadlar Konseyi'dir. Konsey üyeliğine Royal Arch Masonları başvuru ve skrüten işlemlerinden geçirilerek girilir. Aynı Kapitüler Masonlukta olduğu gibi, Kriptik Masonların yönetim birimleri eyâletler bazında Büyük Konsey, ülke bazında Genel Büyük Konsey'dir. Büyük Konsey başkanlarına Büyük Üstad denir; ancak Kraft Hürmasonluk Büyük Üstadlarının sıfatı En Muhterem olduğu halde, Konsey Büyük Üstadının sıfatı Münevver'dir. Virginia ve Batı Virginia'da Kriptik Masonluk Konseyleri olmadığından; Royal ve Seçilmiş Üstad dereceleri Royal Arch Şapitrlerinde verilir. Daha önce de değinildiği gibi aslen Skoç Masonluğu yan dereceleri olmasına rağmen

men York Riti tarafından benimsenip alınan Royal Üstad ve Seçilmiş Üstad derecelerinde, Üstad Mason ve Royal Arch Masonu derecelerinde işlenmeyen bazı sembolik ve allegorik zenginlikler aktarılmaktadır.

8° Royal Üstad:

Mimar Hiram'ın henüz hayatta olduğu bir dönemle ilgilidir ve allegorinin baş kahramanı yine Hiram'dır. Hiram tarafından, Royal Üstad olacak adaya mesleğin yüce royal sırları öğretilir ve bunların en değerli kutsal bilgiler olarak saklanması öğütlenir. Bu derece, Masonluğun çok zengin allegorik özellikli dereceleri arasındadır. Öğretileri, York Riti'nin 3° Üstad Mason ve 7° Royal Arch Masonu derecelerindeki eksikleri tamamlar ve ezoterik öğretiyi bütünler gibidir. Ancak, aslında dizinin içindeki sırası, aslında Üstad Masondan sonra, En Mümtaz Masondan önce olması gerekirken; Royal Arch'ın bile üstünde yer alması belirgin bir anakronizmadır.

9° Seçilmiş Üstad:

Aslında, 3° Üstad Mason öğretisinden daha önce olması gereken bu derece, Kriptik Masonluğun zirvesine konulmuştur. Süleyman Mâbedi'nin inşası sürecinde meydana gelen bir olayla ilgilidir. Seçilmiş Üstad, Royal Arch esprisine hazırlık ve alıştırma mahiyetindedir. Royal Arch efsanesini önceki olaylara dayanan bu dramatik derece, Royal Arch'ın anlam ve öneminin daha iyi kavranmasını sağlar.

10° Yüksek Mümtaz Üstad:

Konsey çalışmaları, takdir edilen başarılı Masonlara verilen bir fahri onur pâyesidir. Teması, bütün masonik sistemlerde en trajik denilebilecek kadar ilginç bir öğretiye; yâni, Kudüs'ün bâbil ordusu tarafından kuşatılması ve sonunda Mâbed'in yıkılması sürecini konu almıştır. Çok ilgi çekici olan bu derecede, Hiram Efsanesi'nden geçen olaylardan da trajik, baskı, eziyet, işkence ve ölüm sergilenir. Böylece de, Süleyman Mâbedi'nin yıkılması, kralın esir edilmesi ve öldürülmesi, halkının sürgün edilmesi ile; Süleyman Mâbedi efsâneleri ile İbrani kültürü üzerine kurulan Eski Kraft Masonluk öğreti dizi tamamlanmış olur.

ŞÖVALYELİK RİTİ:

York Riti'nde İkinci Mâbed'in inşası aşaması öğreti dizisi içinde yer almadan, doğrudan doğruya Hz.İsa'yı izleyen Hristiyanlık ahlâkiyatı kapsamındaki Şövalyelik Riti veya Orderları öğretisi yer alır. Orta Çağ Şövalyelik Orderları geleneğini temel aldığından Şövalye Masonluk adı da verilir. Bu sınıfın resmî adı, Tampliye Şövalye Komandörlüğü'dür. Bu birime katılabilmek için asgarî Royal Arch Masonu olmak ve Hristiyan olmak gerekir. Çünkü, Hristiyanlığın pratikleri yapılıır. Ancak, bazı juridiksyonlarda diğer dinlerin inançlıları oransal olarak daha az olmak üzere üyeliğe alınmaktadır. Bu otonom birimdeki kademeler derece değil, doğrudan doğruya, ayrı ayrı birer Order, bir anlamda Tarikat'tır. Orderların her biri, Bâbil sonrası ile başlamak üzere çeşitli şövalyelik tarikatlarının ahlâk ve erdem öğretilerine yer vermektedir. Özellikle, Malta ve Tampliye aşamalarında, iyiye yönlendirilmesi gereken insan yaşamındaki etik, moral, manevî değerlerin önemi işlenir. Komandörlükler, Büyük Komandör tarafından yönetilen Büyük Komandörlüğe bağlıdır. Büyük Komandörlüklerin üzerindeki egemen yönetim biriminin adı Büyük Karargâh ve başkanı Büyük Üstad'dır. York Riti Orderlarının temaları şöyle özetlenebilir.

11° Kızıl Haç Münevver Order:

Bu Order'la tekrar Royal Arch aşaması öncesi, Babil sürgün dönemine dönüş yapılır. Orderın teması, ünlü Josephus'un Yahudi tarihi ile yazdığı bilgilere ve Apokrif nitelikteki II Esdras kitabına dayanır. Babil, Persler tarafından ele geçirilmiş ve kral Keyhüsrev Yahudilere Kudüs'e dönerek Mâbedi yeniden yapmak iznini varmıştır. Bir grup seçkin görevli de, Buhtunnasır tarafından Süleyman Mâbedi'nden yağmalanıp Bâbil'e taşınan değerli kutsal eşyaları geriye götürmeyi üstlenmiştir. Bu grup için kral Darius'un huzurunda görkemli bir tören yapılarak Hakikat için üstlendikleri görev kutsanır ve bunlar için yeni bir Order tesis edilir. Bu olay için de özel bir temeltaşı hazırlanır. Orderın öğretisinde, Tanrı'ya saygı, Hakikat, Adalet ve Hürriyet konuları işlenir.

12° Malta Order (veya Akdeniz Geçşi) :

Malta Order tümüyle Hristiyanî olan ritüeli, York sistemindeki en ilginç ve dikkat çeken öğretilerden birini kapsar. Haçlı savaşları sıra-

sında, hacıların Kutsak Toprakla Akdeniz'den geçerek güvenli olarak ulaşmalarını sağlamak üzere tesis edilen ve bunun yanında savaş yaralılarının ve hastaların bakımını yapan Hospitaliye Şövalyeleri'nin daha sonra Malta adasında kurup devam ettirdikleri bir şövalyelik tarikatıdır. Daha sonra yerleştikleri diğer adanın adıyla da Rodos Şövalyeleri olarak tanınmışlardır. Order'ın, ikâmet edilen yerlere göre tam adı, Malta, Rodos, Filistin, Kudüs St.John Hospitaliye Şövalyeleridir. Order'ın kapsamında, St.Paul Şövalyesi ve Akdeniz Geçişi adı verilen bir ara geçiş derecesi konulmuştur. Akdeniz Geçişi, bu şövalyelerin ülkelerine dönerken 1340 yılında Akdeniz'de yaptıkları ve kazandıkları zaferle bölgenin egemenliğini ele geçirdikleri olayın anısını simgeler.

13° Tampliye Order:

Skoç Riti de dâhil, Masonlukta en etkili ve ilgi çeken derece veya order olarak tanımlanan bu aşama, York Riti'nin doruğudur. Yoğun Hristiyanî ahlâkî ve manevî öğretiler ağırlıklıdır. Bu itibarla, daha ziyâde Hristiyan inançlı Masonlar için etkili ve çekicidir. Bir gönüllü Hristiyan savaşçının yedi yıllık eğitim ve hizmet süresini sabırla ve tahammülle tamamladıktan sonra bir Tampliye Şövalyesi olarak kimsesizlerin ve masumların yardımına koşması ve tüm ezilenleri karşılık beklemeden koruması gibi, şövalye Masonların da üstlendikleri toplumsal görevlerle yüksek ahlâk ilkeleri ve fazilet savaşı vermelerinin yanında cehalet, taassup, batıl gibi karanlık düşmanlarla mücadele etmeleri gerektiği öğretilir. Bu itibarla Hristiyanî Masonluğun en belirgin doruk aşamasıdır. İlk merkezleri Süleyman Mâbedi olduğu için Tampliye veya Mâbed Şövalyeleri adı verilen bu Orderla York Riti'nin doruğuna çıkmış olur. Ancak, Tampliye Order'ın, özellikle kendi yayınlarında bile: *"Hristiyan inançlı hiçbir Mason, York Riti'nin zirvesi sayılan bu dereceyi alıncaya kadar, Masonluktan tatmin olmuş sayılamaz."* denildiği gibi Hristiyan Masonların uyum sağlayabilecekleri kadar yoğun Hristiyanî olduğunu özellikle vurgulamak gerekir.

Yukarıda değinildiği gibi, York Riti'nin ilginç özelliklerinden biri de, derecelerin diziliminde, tarihsel sıralamaya, kronolojiye ve masonik olayların birbirini izleme sırasına uyulmadan, gelişigüzel bir dizilime gidilmesidir. Aşağıdaki dizide, hem York Riti derecelerinin sırası, hem de masonik tema olarak alınan tarihsel olayların kronolojik sırası, karşılaştırmalı olarak verilmiştir.

YORK RİTİ DİZİSİ

KRONOLOJİK SIRA

TARİHSEL OLAY

1° Çırak	1. Çırak	Tekris
2° Kalfa	2. Kalfa	Operatif/Birinci Mâbed
3° Üstad Mason	3. Mark Üstadı	Operatif/Birinci Mâbed
4° Mark Üstadı	4. Seçilmiş Üstad	Operatif/Birinci Mâbed
5° Önceki Üs.: Muh.:	5. Üstad Mason	Operatif/Birinci Mâbed
6° En Mümtaz Üstad	6. Önceki Üs.: Muh.:	Operatif/Birinci Mâbed
7° Royal Arch Masonu	7. Royal Üstad	Operatif/Birinci Mâbed
8° Royal Üstad	8. En Mümtaz Üstad	Operatif/Birinci Mâbed
9° Seçilmiş Üstad	9. Yüksek Mümtaz Mason	Birinci Mâbed'in yıkılması
10° Yüksek Mümtaz Üstad	10. Kızıl Haç Order	Babil-Kudüs misyonu
11° Kızıl Haç Order	11. Royal Arch Masonu	İkinci Mâbed öncesi keşif
12° Malta Order	12. Malta Order	Hristiyan Şövalyelik
13° Tampliye Order	13. Tampliye Order	Hristiyan Şövalyelik

YORK RİTİ ÜSTÜ MASONİK KURUMLAR:

York Riti'nin devamı olarak çalışan üst masonik birimler: **Birleşik Masonik Dereceler Konseyi** (Masonik araştırma yapan bu kuruluşa özel davetle girilir ve Royal Arch Masonu olmak ön şartı aranır); **Gümüş Mala Orderi** (Üç Kere Münevver Üstadlar Konseyi'nin farklı bir uygulaması); **Şövalye Masonlar Orderi**: (dâvetle alınabilen şeref derecesi); **Masonik Rozikrusiyenler** (Hürmasonlar katılabilir; Yüksek Kâhin Orderi (Royal Arch Masonları Şapitri üyeleri arasından seçilen şeref derecesi); **Üç Kere Münevver Üstadlar Konseyi** (Royal ve Seçilmiş Üstadlar Konseyi üyeleri arasından seçilen şeref derecesi); **York Şeref Haçı Şövalyeleri Priorisi** (Loca, Şapitr, Konsey ve Komandörlük üyeleri arasından seçilir); **Konstantin Kızıl Haçı Şövalye Kompanyonu** (Masonluğa ve özellikle Royal Arch'a hizmet edenler arasından davetle üye olunur); **İrlanda Şövalye Masonları** (sâdece dâvetle üye olunur); **Filalet Derneği**, **Grotto**, **Lübnan Yüksek Seditleri** olarak sıralanabilir.

YORK RİTİ'NİN FİLANTROPİK HİZMETLERİ:

York Riti birimleri, diğer masonik kurumların olduğu gibi, filantropik hayır hasenat hizmetleriyle topluma hizmet etmektedirler. Bu hizmetleri York Masonluğu birimleri aralarında bölüşerek, farklı alanların bir çoğunda topluma destek olmaları amaçlanmıştır. Bunların arasında;

Royal Arch Şapitri: Biomedikal araştırmaları destekler. Colorado Üniversitesi'nde kurdukları ve işletmesini üstlendikleri merkezde işitme özürlü çocukların tedavi ve eğitimi yapar. Yaşları 13-21 arasındaki erkek çocuklardan oluşan DeMolay Orderı desteklemek için özel bir fon kurulmuştur.

Kriptik Rit Konseyi: İndiana'da arterioskleroza bağlı hastalıklar için araştırma ve tedavi merkezi kurmuşlardır ve işletmesini üstlenirler.

Tampliye Orderı: Üç ana konu üzerine eğilmiştir. Birincisi, Tampliye Şövalyeleri Göz Vakfı'dır. Vakıf hastanesinde çeşitli görme bozukluklarının ameliyatı ve tedavisi ücretsiz olarak yapılmaktadır. İkincisi, Tampliye Şövalyeleri Eğitim Vakfıdır. Üniversitelerin üçüncü ve dördüncü sınıflarındaki öğrencilere, Hristiyan din adamı öğrenimine öncelik verilmek üzere, yılda 5 milyon dolar eğitim bursu verilmektedir. Üçüncüsü, her yıl belirli sayıda Hristiyan din adamını Kutsal Topraklara hacca göndermek amacıyla kurulan bir özel fondur.

YORK RİTİ DERECELERİNİN SKOÇ RİTİ İLE KARŞILAŞTIRILMASI

Aşağıdaki cetvelde, York Riti ve Skoç Riti dereceleri karşılıklı sıralanmıştır.

SKOÇ RİTİ

- 33°
- 32° Hâkim Büyük Umumî Müfettiş
- 31° Büyük Âmir Müfettiş
- 30° Kadoş Şövalyesi
- 29° Saint Andre Şövalyesi
- 28° Güneş Şövalyesi
- 27° Mâbed Âmiri Şövalyesi
- 26° Mersi Prensi, Trinitar Skoçyalı
- 25° Tunç Yılan Şövalyesi
- 24° Tabernakl Prensi
- 23° Tabernakl Reisi
- 22° Lübnan Prensi, Kralî Balta Şövalyesi
- 21° Noaşit, Prusya Şövalyesi
- 20° Sembolik Localar Büyük Üstadı
- 19° Büyük Pontif, Âlî İskoçyalı
- 18° Rose-Croix Şövalyesi
- 17° Doğu ve Batı Şövalyesi
- 16° Kudüs Prensi

YORK RİTİ

- 13° Tampliye Şövalyesi
- 12° Malta Şövalyesi
- 11° Kızıl Haç Şövalyesi
- 10° Yüksek Mümtaz Mason
- 9° Seçilmiş Üstad
- 8° Royal Üstad

15° Doğu ve Kılıç Şövalyesi

14° Tam ve Âli Mason

13° Süleyman Royal Arche'ı

12° Büyük Mimar Üstad

11° Seçilmiş Onikiler

10° Seçilmiş Onbeşler

9° Seçilmiş Dokuzlar

8° Bina Emni

7° Nazır ve Hâkim

6° Mahrem Üstad

5° Kâmil Üstad

4° Ketûm Üstad

7° Royal Arch Masonu

6° En Mümtaz Mason

5° Önceki Üstadı Muhterem

4° Mark Üstad

SEMBOLİK MASONLUK

3° Üstad Mason

2° Kalfa Mason

1° Çırak Mason

Sonuç

Türkiye'de çalışılmayan York Riti, mevcut Skoç Riti'ne göre, oluşum, kuruluş, tarihsel gelişim, ritin yapısı, sınıfları ve dereceleri ile temel öğreti hedefleri açısından incelenmiştir. Skoç Riti daha iyi bilindiğinden sâdece özetlenmekle yetinilmiş ve derecelerin tanımlamasına girilmemiştir. Her iki ritin de tohumları Britanya'dır.

İki ritin de ilk ortaya çıkışları Orta Çağ olarak kabul edilir. York Masonluğunun beşiği Operatif Masonluğun merkezi olan Kuzey İngiltere'deki York şehri, Skoç Masonluğunun beşiği Şövalye Masonluğun merkezi olan İskoçya'nın Kilwinning yerleşimidir. Her iki tür de, güney İngiltere ve özellikle Londra-Westminster merkezli Anglikan-Hannover güdümlü İngiliz Masonluğundan farklı ve hattâ karşıt olarak gelişerek, yüksek derecelere önemle yer vermişlerdir. Her iki ritin gelişimi de ilk ortaya çıktıkları yerlerde olmamıştır. York Riti doğrudan ABD'e aktarılmış ve bir Amerikan Riti olarak bugünkü üç otonom birim içinde 13 dereceden oluşan şeklini almıştır. Skoç Masonluğu önce Fransa'da 25 dereceli Perfeksiyon Riti olarak kurumlaştıktan sonra 1786'da Almanya'da ve 1801'de ABD'inde 33 dereceye yükseltilerek bugünkü şeklini almıştır. Bir anlamda, her iki rit de ABD'inde olgunlaşmıştır. York Riti'nin yönetimi her birim için ayrı olmak üzere üç başlıdır. Halbuki, Skoç Riti yönetimi sâdece Yüksek Şûra juridiksiyonu ile tek elde toplanmıştır. Skoç Riti'nin derece öğretilerinin belirli bir aşamalı plan dizisi içinde aşamalı olarak geniş bir felsefi spektrumda yayılmasına ve ilkelerinin dışında doktriner değil nazik ve yo-

ruma açık olmasına rağmen; York Riti, aslında Eski Kraft Masonluğu temel almakla beraber Şövalye Masonluk öğretisini de âdetâ yamanmış gibi emaneten işleyen, daha ziyâde Birinci Mâbed sembolizması ve allegorisi ağırlıklı bir derleme ve ekleme dizidir. Ayrıca, York Riti'nde Areopaj ve Konsistuar modeli öğretilerin olmaması önemli bir eksiklik sayılır. Bu anlamda, yazara göre, Skoç Riti oldukça mükemmel bir olgunlaşma ve yetkinleşme yolu olmasına karşın; York Riti izlenmesi yararlı bir Hristiyanî ezoterik zenginlik ve masonik çeşitlilik olarak kabul edilebilir.

KAYNAKLAR

- Tamer AYAN, *EKSR "Olgunlaşma"*, 1994
Tamer AYAN, *Çift Başlı Kartal*, 1998
Murat Özgen AYFER, *Regius, Cooke, Leland Elyazmaları*, 1994
C.N. BATHAM, *Chevalier Ramsay, AQC, No.81*, 1968
Jean Pierre BAYARD, *Le Symbolisme Maçonnique Traditionel*, Paris, 1981
Samuel BAYNARD, *Scottish Rite Freemasonry, Northern Jurisdiction*, 1938
Raoul BERTEAUX, *Le Rite Ecossia Ancien et Accepté Sa Symbolique Ses Degrés Supérieurs*, Paris, 1989
Roger BONGARD, *Manuel Maçonnique du Rite Ecossia Ancien et Accepté*, Paris, 1979
James CARTER, *History of The Supreme Council, Southern Jurisdiction, Washington*, 1921
Henry CLAUSEN, *Authentic of Fundamental Law For Scottish Rite Freemasonry*, Washington, 1979
Ray Baker HARRIS, *History of The Supreme Council, Southern Jurisdiction, Washington*, 1964
G.D. HENDERSON, *Chevalier Ramsay, Edinburgh*, 1952
Rex HUTCHENS, *A Bridge To Light*, Washington, 1988
Herbert INMAN, *Masonic Problems and Queries*, Lewis, 1978
Brig. A.C.F. JACKSON, *Rose Croix, A History of The Ancient and Accepted Rite*, London, 1987
Charles LOBINGIER, *Ancient and Accepted Scottish Rite of Freemasonry*, Washington, 1932
Albert MACKEY, *An Encyclopedia of Freemasonry*, Chicago, 1924
George NEWBERRY, *A History of The Supreme Council, Northern Jurisdiction, Massachusetts*, 1987
Albert PIKE, *Morals and Dogma*, Washington, 1947
G.A. SCHIFFMAN, *Andreas Michael Ramsay, Eine Studie, etc.*, Leipzig, 1878
James Fairbairn SMITH, *Rise of The Ecossais Degrees*, Ohio, 1965
Frederick SPEIDEL, *The York Rite Freemasonry*, Chicago, 1989
David STEVENSON, *The Origins of Freemasonry*, Cambridge Uni. Press, 1990
Harod VOORHIS, *The Story of The Scottish Rite*, New York, 1965

A.B.D.NİN KURULUŞUNDA VE ANAYASASININ HAZIRLANMASINDA MASONLARIN ETKİSİ

Ahmet ŞENKUT

I. GİRİŞ

İnsan Hakları Tarihinin hazırlanmasında ve yazılmasında Masonların etkili olduğunu kesinlikle bildiğimiz iki doküman vardır. Bunlar 4 Temmuz 1776 tarihli Amerikan Bağımsızlık Bildirgesi ve 17 Eylül 1787 tarihli A.B.D. Anayasası ile "Haklar Bildirgesi" diye de anılan anayasanın ilk ek maddeleridir.

Bağımsızlık Bildirgesini imzalayan 56 kişinin üçte biri, Anayasa Konvansiyonuna katılan 55 delegenin onüçü Masondur. Ama biz Masonluğun etkisini kişi sayısı kadar şahısların etkileme gü-

cünde ve fikir alanında da arayacağız. Bağımsızlık Bildirgesini kaleme alan Thomas Jefferson'un beraber çalıştığı kişiler, Anayasa Konvansiyonun Başkanı George Washington, çağdaşı bilgin ve düşünür Benjamin Franklin, ünlü devlet adamı Alexander Hamilton hepsi Masonlardı. Onların etkisi olmasaydı bu dokümanlar gerçekleşemezdi. Masonluk her zaman olduğu gibi en büyük etkiyi dolaylı olarak, öğreti ve örnekleriyle yapmıştır. Bu belgelerde yer alan fikirlerin çoğu Masonluğun öteden beri benimsediği, savunduğu ve üyeleri marifetiyle uygulanmasını ve

yayılmasını arzuladığı görüş ve ilkelerdir.

Bizim tarih kitaplarımızda fazla yer almadığı için Amerika'nın kuruluşu ile ilgili kısa bir bilgi vermek istiyorum.

1610 yılından itibaren Britanya'lı göçmenler yeni kıtaya göç etmeye, zamanla yerel idareler kurmaya, yerel meclisler seçmeye başladılar. Bunlar İngiltere'nin örf ve adetleri kadar, kanunlarını, ve demokrasi geleneğini de getirdiler. Hür Masonluk ise Amerikaya 1730'larda geldi. (Amerika'da operatif masonluk hiç olmamıştır.) İngiltere'nin hem Modern hem Eskiler Büyük Locaları, İrlanda ve İskoçya Büyük Locaları'ndan aldıkları beratlarla bir çok Loca ve Bölge Büyük Locası kurdular. 1745 yılında ki başarısız Jakobit isyanına katılan Stuartçı Masonların büyük bir çoğunluğu da Amerika'ya ya kaçtılar ya da sürüldüler. 1760'lardaki Fransız ve Kızılderili Savaşları sırasında Kuzey Amerika'da İngilizlerle birlikte savaşan Amerikalılar, İngiliz Birliklerinde bulunan askerî localarda yoğun bir şekilde tekris edildiler.

Bu sayede Kuzey Amerika'da yayılan Hür Masonluk ve onun o çağa göre yepyeni bir idealizmi temsil eden görüş ve ilkeleri Koloni toplumunu etkilemeye başladı. Locke, Hume, Voltaire, Di-

derot ve Rousseau'yu hayatında hiç okumamış olanlar bile localardan yayılan düşünce dalgalarını algılamaya başladılar. İnsan Hakları, İnsanların Eşitliği, Hür Düşünce, Toplumun Mükemmel Hale Gelmesi gibi o güne kadar duymadıkları kavramları öğrendiler ve Yeni Dünya, Hür Masonluk'un öğretisi ve prensiplerinin denenebileceği sosyal bir laboratuvar haline geldi.

II. AMERİKAN BAĞIMSIZLIK SAVAŞININ KISA TARİHÇESİ

Fransayla yapılan Yedi Yıl Savaşlarının sonucunda Kuzey Amerika 1760 ların sonunda tamamen İngiltere'nin eline geçmişti. Bu savaşların ağır masraflarını karşılayabilmek için İngiliz Kralı ve Parlamentosu Amerikadaki 13 Koloniye yeni vergiler koydu. Koloni halkı **"bir verginin herşeyden önce onu ödeyecek olanlarca kabul edilmesi"** gerektiğini bildirerek direnmeye ve bazı İngiliz mallarını boykot etmeye başladılar.

Bu direnişçiler bir müddet sonra gizlice örgütlendiler ve kendilerine **"Hürriyetin Oğulları"** (*Sons of Liberty*) denmeye başlandı. Boston'daki direnişçilerin gizlice buluştukları yer Yeşil Ejderha Tavernası idi. Bu bina birçok üyesi direnişçi olan St. Andrew's Locasının toplantı yeri idi

ve Loca kardeşleri tarafından daha önce satın alınmıştı.

İngiliz Parlamentosunun Amerika'ya çay ithalini tek bir şirketin tekeline vermesi ve ek vergi koyması bardağı taşıran damla oldu. Yurtseverler Londra'dan gelen çay yüklü üç geminin Boston Limanına demirlediğini öğrenir öğrenmez kızılderili kılığına girerek 16 Aralık 1773 gecesi gemilere çıktılar ve 342 sandık çayı denize dökerek Amerika'da bağımsızlığının ilk kıvılcımını çıkardılar. Amerika tarihinde "Boston Çay Partisi" diye adlandırılan bu olayın St. Andrew Locası Kardeşleri tarafından planlandığı, kardeşlerden birinin matbaasının kıyafet değiştirme yeri olarak kullanıldığı kuvvetle tahmin edilmektedir. *(Çünkü bu kadar yıl sonra bile bu eyleme katılanlardan birinin bile ismi ortaya çıkmamıştır, bu da ancak edilmiş bir ketumiyet yemini ile mümkündür).* Loca tersimatlarında o akşam ki çalışmada görevli seçimleri olmasına rağmen ancak 7 üye katıldığı için seçimlerin yapılamadığı belirtilmekte, ve tersimat büyük bir (T (Tea=çay) harfiyle sona ermektedir.

İngilizlerin bu harekete cevabı çabuk ve kesin oldu. Çayların değeri (\$ 90.000) tazmin edilinceye kadar Boston limanı ticarete kapatıldı, Amerikalıların "Kabul Edilemez Kanunlar" adını verdi-

ği dört kanunla isyancılara gözdağı ve ders verilmek istenirken, isyan ve direniş fikri bütün kolonilere yayıldı. Çay üstüne çıkan anlaşmazlıktan bir Bağımsızlık Savaşı demlenmeye başlamıştı.

İngilizler ve Amerikalılar arasındaki ilk ateşi ise 19 Nisan 1775 te Boston'a 20 km. uzaklıktaki Lexington'da açıldı. İngiliz birliklerinin Boston'da toplandığını gören o zamanki Massachusetts Büyük Locası'nın Büyük Üstadı Joseph Warren, Loca kardeşi Paul Revere'i yurtseverlerin liderlerinden John Hancock'a haber vermesi için gönderdi. Bütün gece at sürüp bu görevi yerine getirerek Amerikan tarihine bir kahraman olarak geçen Paul Revere ileride bu Büyük Loca'ya Büyük Üstat olmuştur. Joseph Warren iki ay sonraki Bunker Hill savaşında şehit düşmüş, John Hancock da Bağımsızlık Bildirgesine imza koyarak tarihe geçen bir başka Mason olmuştur. 16.7.1775'te de yine bir Mason olan George Washington ise Koloni Ordularının Başkomutanlığına atandı.

1776 Ocağında Thomas Paine tarafından yazılan ve kısa zamanda 150 000 den (ki o zaman kolonilerdeki nüfus ancak 2 milyon kişi civarında idi) fazla basılarak dağıtılan "SAĞ DUYU" isimli broşür Kolonilerde yaşayanların "haklarının korunması" olarak

başlayan mücadelenin "bağımsızlık" tan yana yönelmesinde büyük etki yaptı. Çok akıcı ve dramatik bir dille yazılmış olan bu broşürde, Paine "Babadan oğula geçen krallığın saçmalığından, Cumhuriyetin monarşiye olan üstünlüklerinden ve vatandaşların eşit haklarından" bahsediyordu. En önemlisi Kolonilerdeki bu başkaldırışı insanlık tarihinin büyük bir adımı ve evrensel bir olay olarak nitelendiriyordu.

III. BAĞIMSIZLIK BİLDİRGESİ

1 Temmuz 1776 da Philadelphia'da toplantı olan Kıta Kongresine "**Bağımsızlık İlanı**" için bir teklif verildi. Kongre bu teklifi içinde Benjamin Franklin, Roger Sherman, Robert Livingston gibi üç Mason ile John Adams ve Thomas Jefferson'un olduğu beş kişilik bir komisyona havale etti. (*John Adams'ın Mason olmadığı bilinmektedir, Jefferson'un Masonluğu ise tartışmalıdır. Ancak fikirleri, Masonluğun savunduğu prensiplerle tam bir paralellik arzetmektedir. Burada aklımıza bir soru gelmektedir: Kongre Masonların çoğunlukta olduğu bir komiteyi bilinçli olarak mı seçmiştir? Eğer böyle ise yazılacak belgenin Masonik ilke ve prensipleri de içermesi kaçınılmaz olacaktı.*) Bu komisyon tarafından hazırlanıp ve Jefferson tarafından kale-

me alınan "**Amerikan Bağımsızlık Bildirgesi**" 4 Temmuz 1776 günü kabul edilerek ilân edildi. O günlerde bu bildirgeyi imzalamak kendi idam fermanını imzalamak gibi bir şey olduğu için önce yalnız Kongrenin Başkanlığını yapan John Hancock ve Kongre sekreterinin imzaları açıklandı. John Hancock imzasını normalden daha büyük atınca kendisine bunun nedeni sorulmuş o da şöyle cevap vermiştir, "İngiliz Kralı ismimi, gözlüğünü takmadan görebilsin diye..." Bu bildirge yalın bir bağımsızlık ilânından öteye İngiltereden ayrılma isteğinin detaylı sebeplerini, insan haklarına ve düşüncelerine dürüst bir saygıyı ve bunları haklı kılan evrensel felsefeleri de içerir. Bildirgede şöyle deniyordu :

"Şu gerçekleri kendiliğinden doğru sayıyoruz. Bütün insanlar eşit yaratılmıştır. Yaradan her insana vazgeçilmez ve devredilmez haklar bahşetmiştir. Yaşamak, özgürlük ve mutluluğu aramak bu haklardandır. Bu hakların korunabilmesi içindir ki hükümetler insanlar tarafından kurulmuştur. Hükümetler güçlerini ancak yönetilenlerin rızasıyla kullanabilirler."

*"Eğer bir hükümet bu hakları yocketmeye kalkıyorsa o hükümeti değiştirmek veya ortadan kaldırıp yenisi kurmak halkın hakkı haline gelir. **Basiret** şunu öğüt-*

ler ki **halkın alışık** olduğu hükümet şeklini basit sebeplerle değiştirmek doğru bir şey değildir ancak hükümetin kötü yönetimi ve despotluğu uzun süredir devam etmişse onu değiştirmek halkın hakkı, görevi ve geleceğinin emniyetidir."

Burada tanımlanan demokrasi-nin felsefesi idi ve bildirgenin içinde kimsenin inkâr edemiyeceği gerçekler bulunmaktaydı.

Neydi bu gerçekler ve 1776 yılında (*Fransız İhtilalinden 13 yıl önce*) nereden alınmıştı? İnsanların eşit yaratıldığı **Yaradan**'ın nezdinde ve kanun önünde eşit oluşu Masonluğun Tesviye sembolizmasından başka birşey değildir. (*Dikkat edilirse burada Tanrı anlamına gelen God kelimesi yerine Yaradan anlamına gelen Creator kelimesi kullanılmıştır*). O tarihlerde bu gerçeği üyelerine öğreten tek kurum **Masonluk**'tu. Gerçek anlamda ilk eşitlik havarisi olan Masonluğun üyeleri Amerikanın kuruluşunda Tesviye sembolünün ardındaki gerçeği ülkenin yazılı kanunu haline getirmişlerdir.

Bu evrensel gerçekler ve eşitlik doktrini ileride Amerikan demokrasisinin temel taşları olacaktı ancak 1776 yılında Philadelphia'da toplanmış delegelere daha somut şeyler gerekliydi. O zamana kadar koloni halkı, kötülüğün ve zulmün sadık tebaaları

oldukları "kral" dan değil de onun zâlim hükümetinden geldiğini düşünüyordu. Jefferson III. George'ın yaptıklarını bir bir saydıktan sonra "tahtta oturan zalimden" niye nefret ettiklerini açıklıyordu. Bildirge şu sözlerle sona erer: "*Bu sebeplerden, Amerika Birleşik Devletleri'nin temsilcileri olan bizler; amacımızın doğruluğunda **Dünyanın Yüce Yargıcının** bizi haklı bulmasını dileyerek; kolonilerde yaşayan iyi insanların verdiği yetki ile bu birleşik kolonilerin **hür ve bağımsız** devletler olduğunu ve olması gerektiğini ilân ederiz. **İlâhî Varlığın** bizleri esirgiyeceğine inanarak ve birbirimize güvenerek, bu bağımsızlık ilânını desteklemek üzere yaşamlarımızı, servetlerimizi ve şereflerimizi bu uğurda ortaya koyarız.*"

Amerikan Bağımsızlık savaşında Masonlar şerefli ve etkili bir rol oynamıştır. G. W.nun, 33 generalinin ve yaverlerinin hepsinin Mason oluşu tesadüf değildir. Marki Lafayette'e bile bir askerî locada tekris olmadan tam güvenilmemiş ve emrine kuvvet verilmemiştir. Eğer bu savaşın komutanları bizlerin çok iyi bildiği kardeşlik bağlarıyla birbirlerine bağlı olmasalardı, savaşın seyri böyle olmayabilirdi. İlk savunma, maliye ve dışişleri bakanları, deniz piyadelerinin ve bahriyenin kurucuları hep Ma-

sondular. Ancak bağımsızlık için savaşıyan yurtseverlerin arasında ne kadar Mason varsa onlara karşı savaşıyan İngiliz lider ve subay kadrosunun içinde de en az o kadar Mason vardı. Ama Masonluk politikayla uğraşmadığı ve karışmadığı için savaşta hepsi millî görevleri neyi gerektiriyorsa onu yaptılar.

- Bağımsızlık savaşı esasen çok temiz geçmiş bir savaştır, sivil halka karşı yapılmış bir olay yoktur. O günlerde dünyanın en kuvvetli ordu ve donanmasına sahip İngilizler bir çok muharebede Amerikalıları yenmelerine rağmen pek üstlerine gidip veya kovalayıp kesin darbeyi vurmuşlardır. Bunun sebebi İngiliz üst komuta kademesinin bu savaşa inanmaması adeta kendi halkına karşı gönülsüz savaşımadır.

Savaş sırasında Masonları ilgilendiren bir çok olay olmuştur. Burada iki tanesine değineceğiz. Birincisinde, bir muharebe sonunda çekilen bir İngiliz birliğinde bulunan Askerî Locanın sandığı (*ki içinde locanın nurları, mücevherleri, çalışma tablosu, regalyalar ve önlükler bulunurdu*) Amerikalıların eline geçmişti. George Washington **"Biz savaşımızı insanlığın hayrına olan kurumlarla yapmıyoruz"** dedikten sonra beyaz bayrak çıkarılarak sandığın şeref kı-

tası eşliğinde iade edilmesini emretmiştir.

İkincisinde yine bir Askerî Locanın beratı Amerikalıların eline düştüğünde General Samuel Parsons beratı şu mektubun eşliğinde geri göndermiştir:

"Kardeşlerim,

Hükümdarların hırsları veya devletlerin karşı çıkarları teba-larını savaşa sürükleyebilir. Görevlerimiz bizi savaşta karşı karşıya getirse de biz hala kardeşiz ve birbirimizin mutluluğunu ve esenliğini düşünmek durumundayız.

Bu yüzden, talihsiz bir şekilde elimize geçen 18 numaralı Birlik Locasının beratını, bir kardeşin elinden geri kabul ediniz.

Kardeşiniz ve sadık hizmetkârınız,

Samuel Parsons

- 1778 yılının kışı George Washington için bir kâbus gibiydi, yenilmiş ve yıpranmış ordusundan geri kalanlarla Valley Forge'a çekilmişti. Askerlerinin ne giyeceği, ne ayakkabısı, ne de yiyeceği kalmıştı. Kongreden istediği ödenek ise bir türlü gelmiyordu. Amansız soğuklar yüzünden askerleri ya ölüyor ya da ordudan kaçıyorlardı. O sırada Thomas Paine'nin yazdığı bir broşür onun için bir ümit kapısı oldu. Bu broşürün bütün birliklerde tek-

rar tekrar okutturulması emrini verdi. Sonra da Noel Gecesi buzların yüzdüğü Delaware Nehrini ordusuyla geçerek İngilizlere sürpriz bir baskın gerçekleştirdi.

Kriz Günlerinde Thomas Paine şöyle diyordu :

"İnsanların ruhlarının sınıandığı bir zamandayız. Güneşli günlerin yurtseverleri ve yaz mevsiminin askerleri bu kriz gününde memlekete hizmetten kaçabilirler. Ama bugün dimdik ayakta kalanlar kadın erkek tüm yurttaşların şükranlarını hak edeceklerdir. Baskı ve zulümü yenmek, cehennemi zaptetmek kadar zordur. Ancak tesellimiz şudur: savaş ne kadar zorlu ise zafer de o kadar şanlı olur. Bir şeye değerini veren onun bedelidir. Yaradan bizlere verdiği nimetlerin değerlerini çok iyi bilmektedir. Özgürlük gibi ulvî bir nime-tin bedeli ve değeri elbette çok yüksek olacaktır."

"Bu savaşı ancak sabır ve metanetle kazanabiliriz. Korkaklık ve vurdumduymazlığın sonu ise yıkılmış bir ülke, yakılmış evler, güvensiz bir yaşam, ümitsiz bir esaret, evlerimizi kışla yapmak isteyen paralı askerler ve babası belli olmayan yeni bir nesil olacaktır. Bu tabloya bakın ve ağlayın. Böyle olmayacağını sanan bir düşüncesiz yaratık kalmışsa eğer, bırakın bu acıları o çeksın."

Altı yıl süren savaş kendisi de bir Mason olan İngiliz Komutanının 1781 Ekiminde Yorktown'da teslim olmasıyla sona erdi. George Washington'un o geceyi yanına General Marshall'ı, La Fayette'i ve Mason subaylarını da alarak bir Locada kutladığını ilginç bir not olarak ilave edelim. Popüla-ritesinin ve gücünün doruk noktasında olan G.W. onu Amerikanın yeni kralı yapmak isteyenlere kulak asmadan, ücretlerin azlığından isyanın eşığıne gelen subaylarını yatıştırarak, yetkilerini bir şart ileri sürmeden gönüllü olarak bıraktı. Kılıcını kınına sokup çiftliğine döndü. Böyle bir şeyin olabileceğine inanmayan İngiliz Kralı "Eğer bu doğruysa o dünyanın en büyük insanıdır" demiştir. 1783 de imzalanan Paris Antlaşmasıyla İngiltere Amerika'yı tanıdı.

IV. KONFEDERASYON DÖNEMİ

O tarihe kadar Amerikalılar kendilerini öncelikle Virginia'lı, New York'lu veya Georgia'lı olarak hissediyordu. Washington'un orduları 13 Kurucu Eyaleti temsil eden beyaz ve kırmızı onüç yatay banddan ve sol üst köşedeki mavi zemin üstündeki 13 beyaz yıldızdan oluşan bir bayrak altında savaşmışlarsa da, halkta bir ulus oluşturma duygusu henüz yoktu. 1781 de kabul edilen "Konfederasyon Hüküm-

leri" ile eyaletler bağımsız ve ege-
men kalarak, ortak bir şekilde
yaşamak için güçlerini birleştir-
meyi kabul ettiler. Ancak bu sis-
tem yürümedi ve birçok problem
getirdi. Bazı eyaletler kendi ad-
larına karşılıksız kağıt para ba-
sarken, bir diğeri çıkan bir isyanı
bastıramıyor, bir başkası dış ül-
kelerle tek başına ticaret antlaş-
ması yapıyor, bir diğeri de tran-
sit geçişe izin vermiyordu. Bu du-
rum 6 yıl sürdü.

V. ANAYASANIN HAZIRLANIŞI - 1787 -

1787 yılında yürümeyen "Kon-
federasyon Hükümlerinde" de-
ğişiklik yapmak üzere Phila-
delphia'da bir bu defa bir Anaya-
sa Konvansiyon'u toplantıya çağ-
rıldı. Washington ilk toplantıda
oybirliğiyle Başkan seçildi. Kon-
vansiyona katılan önderler o gü-
ne kadar dünyada denenmemiş
bir şeye karar verdiler. Eski hü-
kümleri düzeltmekle uğraşacak-
larına, yepyeni bir anayasa ha-
zırlamaya koyuldular.

Anayasanın hazırlanması kolay
olmadı zira eyaletlerin istekleri
ve görüşleri farklı, hatta bazı ko-
nulara taban tabana zıt idi. Bu
karşıt görüşler yapılan bazı uz-
laşmalarla çözüme kavuşturul-
du.

a. Nüfusu fazla olan eyaletler
kongrede daha fazla temsil hakkı
istiyorlardı. Bu sorun yasama or-

ganının iki meclisten oluşması ve
eyaletlerin Temsilciler Mecli-
si'nde nüfusa orantılı, Senato'da
ise eşit olarak temsil edilmeleri-
yle çözümlendi.

b. Tarım ile uğraşan Güney eya-
letleriyle, sanayileşmiş Kuzeyi
tatmin edebilmek için dış ülke-
lerle ve eyaletler arasındaki tica-
reti kontrol yetkisi kongreye ve-
rildi.

c. Güney eyaletleri kongrede
temsil için sayılacak nüfusun içi-
ne kölelerinde alınmasını istiyor,
kuzeyliler ise buna karşı çıkıyor-
du. Bu da 5 kölenin 3 insan sayıl-
masıyla halledildi.

d. Diğer bir sorun da kuvvetli bir
federal hükümet kurarken
eyaletlerin hükümlerlik hakla-
rına dokunulmamasıydı. Kon-
vansiyon bu sorunu, Federal Hü-
kümete verilmemiş bütün yetki-
lerin eyaletlerin sayıldığı bir fe-
deral yönetimi tanımlayarak
çözdü.

Federal Hükümet yasama, yü-
rütme ve yargı organlarından
oluşacaktı. Bunlar birbirinden
ayrılmış ve bağımsız olmakla be-
raber; birbirleriyle ilişkili ve güç-
leri dengeli olacaktı. Her kuvvete
diğer ikisini sınırlamak ve kont-
rol etmek için belirli yetkiler ve-
rildi. Böylece birinin fazla güçle-
nip devleti ele geçirmesi önlendi.
Amerikalıların "*checks and ba-
lances*" dedikleri denge ve kont-

rol mekanizmalarının bazıları şöyledir.

Başkan dört yıl için, Temsilciler iki yıl için, Senatörler altı yıl için seçilirler. Her iki yılda bir Temsilciler Meclisinin tamamı, Senatörlerin üçte biri değişir. Başkan Silahlı Kuvvetlerin başkomutanıdır ancak savaş ilân etme yetkisi kongrededir. Kongrenin çıkardığı bir yasayı Başkan veto edebilir ancak kongre yasayı 2/3 çoğunlukla tekrar geçirirse, veto aşılmış olur. Başkanın yapacağı bakan ve elçi gibi atamaların tek tek Senatonun onayından geçmesi gerekir. Yine Başkan tarafından seçilen ve Senatoda onaylanan Yüksek Mahkeme Hakimleri ömür boyu görev yapar ve çıkan kanunların Anayasaya uygunluğunu denetlerler. Yüksek Mahkemenin verdiği kararlar kesin ve nihaidir.

A.B.D. Anayasası Aydınlanma çağının birçok düşüncelerinin uygulanışı gibidir. Amerikalılar başlarından yabancı saydıkları bir hükümeti atmışlar, imparatorluk ve Hristiyanlık kabuklarını kırarak, devlet mekanizmasını en iyi ve en ideal biçimde kurmuşlardır. Bu dünyanın o güne kadar görmediği temiz bir çıkıştır. Avrupa demokrasileri tarih süreci içinde yavaş yavaş ve eski yeni çatışmalarıyla oluşurken, A.B.D. hükümeti önce plânlanmış sonrada oluşturul-

muştur. A.B.D.'nin bugün süper bir ülke oluşunun nedenini doğal kaynaklarının zengin, halkının sağduyulu oluşundan ziyade, bu yönetim biçiminde bulan siyaset bilimciler çoğunluktadır.

Hür Masonluk her zaman olduğu gibi Anayasa Konvansiyonunu da yaratıcı bir biçimde etkilemiştir. Eyaletlerin bütünlüğü ve bağımsızlığı korunurken onları Federal Hükümet altında birleştirmek, kim ne derse desin 1723 tarihli Anderson Anayasasında tarif edilen Büyük Loca sisteminin tam bir benzeridir. O karışık konfederasyon döneminde Amerikada belki de ahenkli ve düzenli işleyen tek sistem Hür Masonluğun ki idi. Bu yüzden konvansiyona gelen Mason delegelerin bu sistemi model olarak almalarından daha tabii ne olabilirdi.

İnsanları yönetme yetkisinin Tanrı'dan değil de seçmenlerden geldiği; belirli bir süre için seçilen yöneticinin süresi dolunca yetkisini ve görevini yeni seçilene devir etmesi; otoritenin şahıstan ziyade makamda (*yahut bizim deyimimizle çekikte*) oluşu o yıllarda tek bir kurumda uygulanıyordu: Hür Masonluk. 1787 yılında İngiltere ve Fransa'da kral, Rusya'da çar, Osmanlı'da Padişah, Çin'de imparator, Japonya'da shogunlar ülkelerini kimseye hesap vermeden yönetirken Amerikalılar **Hür Ma-**

sonluk'u örnek olarak demokratik bir cumhuriyeti kurmayı başarmışlardır. **Özgürlük, eşitlik ve adaletin** dengede olduğu bir sistemi kurmuşlar ve bunu **NO-VUS ORDO SECLORUM (Çağların Yeni Düzeni)** olarak tanımlamışlardır. Bir Dolarlık banknotların arkasındaki ibarenin anlamı budur.

Konvansiyondaki erdemli insanlar özgürlüğün ve kanun üstünlüğünün temel taşı olan anayasayı doğruluk kayasının üstüne her köşesini gönyeyle ölçerek oturtmuşlardır. İnsanların ihtiyaçlarına, görevlerine ve ümitlerine cevap veren bu belge dünya düzeniyle de uyumludur. İtaat ve özgürlük, adalet ve merhamet, hür teşebbüs ve sosyal yükümlülük anayasanın adaletli ve güçlü şemsiyesi altında birleşmiştir. Otokrasiye olduğu kadar anarşiye de karşıdır. Yaşam, özgürlük ve mutluluğu arama gibi hakları olan yurttaşların birinci görevi bu hakları diğer **yurttaşlar içinde istemek ve onlarınkini de kendininki gibi korumaktır.**

O sıralarda Amerikada birçok eşitsizlik vardı: Beyaz siyah, efendi köle, zengin fakir, kadın erkek eşitsizlikleri gibi. Ancak toplumun ideal bir durumda olmaması aranan yüksek ideali sakatlayamazdı. Önemli olan toplumun o anda mükemmel olmayışı değil niyetin mükemmel

olmasıydı. **İşte A.B.D. Anayasası bu mükemmel niyetin belgesidir.**

Konvansiyonda zabıt tutulmadı, ketumiyete son derece riayet edildi, yapılan görüşmeler hakkında kesinlikle dışarıya bilgi sızdırılmadı. Bu sayede temsilcilerin ve görüşmelerin kamuoyu baskısı altında kalması önlendi. Anayasa metni yazılırken kolay anlaşılabilmesi ve yanlış anlamalara meydan verilmemesi için çok çaba harcandı ve kelimeler özenle seçildi. İnsanların rengini veya cinsiyetini belirten bir özne kullanılmamıştır, içinde hama-set ve edebiyata rastlanmaz, herşey açık ve emredicidir. Şimdiye dek yazılanlar içinde en kolay anlaşılan anayasa olarak kabul edilir. 1789 dan beri yürürlükte-dir ve dünyanın yürürlükte olan en eski yazılı anayasasıdır. 210 yılda A.B.D. nin eyalet sayısı 13 den 50 ye çıkmış, nüfusu 3 milyondan 250 milyon olmuş, bir iç savaş, iki dünya savaşı geçmiş, büyük krizler ve buhranlar yaşanmış ama Anayasa istikrarlı bir devletin esas gerekçesi olmuş, ülkeyi koruduğu gibi vatan-daşların da hak ve özgürlüklerinin güvencesi olmuştur.

A.B.D. anayasasının başarısı diğer ülkelere de örnek olmuştur, bugün dünyadaki 160 küsur ülkenin yazılı anayasası vardır. Bunların pek çoğunda da Amerikan Anayasasından alıntılar ve

ilhamlar bulunmaktadır. Ancak sadece bir anayasaya sahip olmak yeterli değildir. Onun korunması, zamana ve ülkede meydana gelebilecek sayısal, sosyal ve ekonomik değişikliklere dayanıklı olması gerekir. **Daha da önemlisi demokrasi bilincinin vatandaşların aklına ve yüreğine yerleşmesi gerekir.**

Ayrıca anayasalardaki güzel sözlerin ve cümlelerin solan kağıtların üstünde kalmaması ve dinamik özgürlükler olarak yaşaması gereklidir. George Mason, Virginia Eyaleti Haklar Bildirgesinde şöyle demiştir, "**Eğer hür insanlar özgürlüklerini zaman zaman gözden geçirmezlerse ve bunların ne pahasına elde edildiklerini unuturlarsa; bu özgürlükleri kaybetme riski ile karşı karşıya kalırlar.**"

VI. ANAYASA

A.B.D. Anayasası üç bölümden oluşur.

1. bir paragraf uzunluğundaki önsöz (dibace)
2. yedi madde ve fıkralarından oluşan ana metin
3. sonradan kabule dilmiş 26 ek madde

I. Önsöz

Anayasanın hazırlanmasına neden olan altı önemli sebebin sayıldığı basit ve anlaşılabilir bir

ortak metindir. ***Biz Birleşik Devletler halkı*** daha mükemmel bir birlik yaratmak, adaleti sağlamak, yerel sükunu kurmak, ortak savunmayı oluşturmak, genel refahı arttırmak ve özgürlüğün nimetlerini kendimize ve gelecek nesillere sağlamak için bu Amerika Birleşik Devletler Anayasasını takdir ve tesis ediyoruz.

Anayasanın önsözü görüldüğü gibi bir hükümet yetkisi veya özel bir hak getirmemektedir. Ancak çok önemli iki amaca hizmet etmektedir:

1. Anayasanın kaynağını göstermektedir.

"Biz Birleşik Devletler halkı" işte anayasanın kaynağı budur. Ne bir kral, ne bir prens, ne de bir başka kurum... Anayasa halktan gelmektedir ve halkın istek ve ihtiyaçlarına cevap verecektir. Anayasayla kurulan yönetim de, meclis de, yargı da halkın hizmetinde olacaktır, ve halkın rızasıyla var olacaktır. Daha sonraları Başkan Abraham Lincoln'un dediği gibi, **"halk tarafından, halk için, bir halk hükümeti olacaktır"**

2. Anayasanın hazırlanmasına neden olan altı önemli sebebi saymaktadır.

Öngörülen bu altı sebep 1789 yılından çok önceleri localarda Hür

Masonlara öğretilmekteydi, şöyle ki:

***mükemmel bir birlik kurmak:** Hür Masonluk üyelerine hep mükemmel bir birliğin getireceği faydaları öğretmiştir. Bir bütünün parçaları olarak yaşamının sembolü de nar olmuştur.

***adaleti sağlamak:** itidal, metanet, basiret, ve adalet Hür Masonluk'un dört temel erdemidir. Hür Masonluk hep insanlar, kardeşler ve localar arasındaki tarafsız ve katı adaletin önemini öğretmiştir. İşte bu temel erdem insanlar ve eyaletler arasındaki adalet olarak anayasaya girmiştir.

***yerel sükûnu kurmak:** Ahenk bütün kurumların desteği ve gücüdür" deyişi Hür Masonluk'un ezelden beri gelen bir öğretisidir. Çalışma başlarken şu dilekte bulunulur:

"Düzenle başlasın, ahenkle yürüsün, barış içinde sona ersin".

***ortak savunmayı oluşturmak:** Tabii ki Hür Masonluk'un silahla ve savaşla ilgisi yoktur. Ama ilk operatif locaların kuruluş amacı ortak bilgilerin yabancıardan ve ehliyeti olmayanlardan korunmasıdır. Daha sonraki çağlarda Spekülatif Masonlar kazanılan İnsan Haklarının ortak savunmasını yapmışlardır.

***genel refahı arttırmak:** "bizim refahlı hepimizin refahıdır" deyişini Hür Masonlar 1400 lü yıllardan beri Eski Yükümlülüklerine koymuşlardır.

***özgürlüğün nimetlerini sağlamak:** inanç ve vicdan hürriyeti ilk defa Anderson Anayasasına girmiştir. Bir Yüce varlığa inanmak Hür Masonluğa girmek için yeterli şart sayılmış, insanları ayırıp düşman eden din ve politika tartışmalarının dışındaki her konu localarda serbestçe konuşulmuş, üyeler korkmadan hür düşüncelerini dile getirmişlerdir.

2. Anayasanın Metni

1. Madde şöyle başlar: *"Bu anayasanın sağladığı bütün yasama yetkileri Senato ve Temsilciler Meclisinden oluşan A.B.D. Kongresine ait olacaktır."* Yasama organına ait olan bu maddede kongrenin görev ve yetkileri, oluşumu, seçme ve seçilme esasları ele alınır.

2. Madde "Yürütme Organı" başlığı altında Başkana ayrılmıştır.

Başkanın andı da kısa ve özdür: *"Birleşik Devletler Başkanlığını sadakatle yerine getireceğime ve Birleşik Devletler Anayasasını elimden geldiğince gözeteyeceğime, koruyacağıma ve savunacağıma şerefim üzerine söz veririm."* Bu

yemini şimdiye kadar 42 Başkan etmiştir, bunların 14 tanesi yani üçte biri Masondur. G.W. yemini ederken sağ eli bir Locadan getirilmiş Kutsal Kitapta, sol eli ise kalbinin üzerindeydi, şimdilerde ise sağ el yine kutsal kitabın üzerindeyken sol kol dirsekten gönye yapılmaktadır.

3. Madde yargıya aittir. Birleşik Devletlerdeki yargı **kuvvetinin Yüksek Mahkemeye** verildiğini ve diğer yargı organlarını da onun tesis edeceğini belirtmektedir. **O güne kadar dünyada hükümetten bağımsız bir yargı kuvveti hiç görülmemiştir.** Anayasayı yapanlar bu konuda da dünyaya örnek olmuşlardır. 1801 yılında Yüksek Mahkeme Başkanlığına atanan John Marshall (daha önce Virginia B.L. Büyük Üstadıydı) bu görevde 34 yıl gibi rekor bir süre kalmış; anayasanın ülkenin en yüksek kanunu olmasını, çıkan ve çıkacak bütün kanunların ona uygun olmasını sağlamış ve "Yargının Kurucu Babası" ünvanını hakketmiştir.

4. Madde Eyaletler için olan hükümleri, yeni bir eyaletin nasıl birliğe katılacağını anlatır.
5. Madde Anayasaya ek maddelerin nasıl konulacağını açıklar.
6. Madde Kanunların hiyerarşisi hakkındadır.

7. Madde Anayasanın onaylanması ile ilgilidir.

3. Ek Maddeler

Anayasanın eyalet meclislerinde onaylanması sırasında metnin "yurttaşlık hak ve hürriyetlerini" yazılı olarak belirtmediği, bunların sonradan mutlaka ilave edilmesi istendi. Toplanan ilk kongre "Haklar Bildirgesi" ("Bill of Rights") diye de anılan ilk on ek maddeyi hazırlayarak, meclislerden geçirdi ve bunlar 15 Aralık 1791 de yürürlüğe girdi.

"Haklar Bildirgesi"nin maddelerinin her biri vatandaşların lehine yönetimin yetkilerini kısıtlamaktadır. O sıralarda vatandaşlar fiilen bu haklara ve bağımsızlıklara sahiptiler ancak Haklar Bildirgesi bunları geri dönüşü olmayan bir şekilde yazılı kanun haline getirmiş ve kurulan yönetimin ileride bu hakları ortadan kaldırmasını önlemiştir.

İnsan Hakları tarihinde önemli bir yeri olan bu on ek madde şöyledir :

1. Ek madde: Kongre, herhangi bir dini A.B.D. nin resmi dini yapacak veya serbest ibadeti yasaklayacak; konuşma özgürlüğünü; basın yayın özgürlüğünü; halkın sükûnet içinde toplanma özgürlüğünü; şikayete neden olan bir halin düzeltilmesi için hükü-

mete dilekçe verme özgürlüğünü kısıtlayacak bir yasa çıkaramaz.

Bu madde her şeyden önce Devlet ve Dinin su ve zeytinyağı gibi birbirleriyle karışamayacağını al-tını çizmiştir. Devlet destekli di-ni terörün kanlı bilançosu 18. asrın sonunda bile yüksek idi. Politik çıkarlar ile din ve mezhep ayrılıklarının aynı amaçta bir-leştiği anda ne felaketler gelebi-leceğini o gün bu gün bütün dün-ya görmektedir. Bir yüksek mah-keme hakimi bu madde hakkın-da şöyle demiştir, *"İlk ek madde devlet ve din arasına bir duvar örmüştür. Bu duvarın yüksek ve aşılmaz olması, ve ona yapılacak en ufak bir tecavüze bile tolerans gösterilmemesi gerekmektedir."*

2. Ek Madde: Vatandaşlar kendilerini korumak için si-lah bulundurabilir veya taşı-yabilirler.

3. Ek Madde: Vatandaşlar evinde asker yatırmaya veya beslemeye zorlanamaz.

4. Ek Madde: Yargı organları-nın izni olmadan ve sebepsiz yere kimsenin üstü, evi. Eşya-ları aranamaz ve kişiler tu-tuklanamaz. Arama ve tutuk-lama müzekkereleri yemin ve beyanla desteklenmeli, aranacak kişinin, yerin ve eş-yaların listesi detaylı bir şe-kilde belirtilmelidir.

5. Ek Madde: Suçlanan kişi-nin yargılanmasına ancak bir büyük jüri karar vere-bilir. Kişiler daha önce bera-at ettikleri bir olaydan dola-yı tekrar yargılanamazlar. Suçlanan kişi kendi aleyhine ifade vermeye zorlanamaz. Adil bir yargılama yapılmadan kimsenin parası, özgür-lüğü ve yaşamı elinden alı-namaz.

6. Ek Madde: Tutuklanan ki-şinin hızlı ve halka açık bir mahkemede tarafsız bir jüri tarafından yargılanmaya, aleyhindeki iddiaları ve şa-hitleri dinlemeye, lehindeki şahitleri mahkeme emriyle getirtmeye ve avukat bulundurmaya hakkı vardır. Eğer parası yoksa mahkeme ona bir avukat sağlamak zorun-dadır.

7. Ek Madde: Konusu 20 Dola-rı aşan sulh hukuk davaların-da taraflardan birinin jüri is-temeye hakkı vardır.

8. Ek Madde: Hiç kimseye se-bepsiz yüksek kefalet takdir edilemez veya ödenemeyecek miktarda ağır para cezası verilemez, kimseye işkence yapılamaz.

9. Ek Madde: Vatandaşların bazı haklarının Anayasada sıralanmış olması, vatandaş-

ların haklarının bunlardan ibaret olduğu anlamına gelmez.

10. Ek Madde: Bu anayasayla Federal Hükümete özellikle verilen ve Eyaletlere bilhassa verilmeyen yetki ve haklar dışınd kalanlar eyaletlerin ve vatandaşların haklarıdır.

1791 de kabul edilen bu on ek maddeden sonra günümüze kadar geçen 210 yılda 16 madde daha kabul edilmiştir. Bu ek maddelerin herbiri anayasanın ana metnini değiştirmeden bir konuya açıklık getirmekte ve karara bağlamaktadır. Bunların arasında insan hakları açısından önemli olanlar 1865 te köleliği kaldıran; 1870 te siyah erkeklere oy hakkı veren ve 1920 de kadınlara oy verme hakkı veren ek maddelerdir. Sonuncu ve 26. ek madde 1971 te kabul edilmiş ve seçmen yaşı 18 e indirilmiştir.

Ek maddelerin kabulüyle İnsan Hakları Tarihinde yepyeni bir dönem açılmıştır. Çünkü resmî dini, mezhebi veya kilisesi olmayan bir ülke o güne kadar dünyada görülmemişti. Bu Reformdan bu yana dünyada yapılan en büyük değişikliktir. Masonluğun ruhunu teşkil eden *"her ferdin istediği tanrıya, dilediği şekilde ibadet edebilme hürriyeti"* ilk defa bir ülkenin Anayasasına girmiştir.

1723 de yazılan Anderson Anayasasının "Tanrı ve Din Hakkındaki" maddesi ile, 1776 deki Virginia Eyalet Anayasasının "Din ve Vicdan Hürriyetiyle" ilgili maddesini arka arkaya okuduğumuzda amacın ve ruhun aynı olduğunu kolaylıkla anlayabiliriz.

Tanrı ve Dine Dair: *"Eski çağlarda Masonlar yaşadıkları memleketin veya ulusun dininden olmak zorunda idiler. Bugün ise herkesin kendi düşüncesine saygı gösterilerek, genel kabul gören dinlerden birine bağlı olması yeterli görülmektedir. Yani Mason olmak için hangi mezhep ve inancı seçmiş olursa olsun, hangi ünvan ve mevkide bulunursa bulunsun, kişinin iyi ve doğru insan olması, veya şeref ve namus adamı olması gerekir."*

Virginia Anayasası: *"Hiç kimse, herhangi bir kiliseye devam etmeye, onu desteklemeye zorlanmayacaktır; dinî fikir ve inançlarından dolayı kimsenin canına ve malına dokunulmayacak, yurttaşlık hakları kısıtlanmayacaktır; insanlar dinî inançlarını açıklamakta ve istedikleri şekilde ibadet etmekte hür olacaklardır."*

A.B.D. Anayasasının gerisinde asırların tecrübesi ve ezelden beri bilinen gerçekler yatmaktadır. Bu temel taşına iman kesmiş, gerçekler şekil vermiş, zaman cı-lalamış ve binanın temeline ko-

nulması için hazır hale getirmiş-
tir. Mesleğimizden bir benzetme
yaparsak:

İngilizlerin Magna Charta, Bill of Rights ve Habeas Corpus'u demokrasie giden yolda ÇIRAK DERECE'Sİ'ni, kolonilerin kendi özel anayasaları ve Bağımsızlık Bildirgesi KALFA DERECE-SİNİ teşkil eder. Hür insanların iradesinin, kesin ve kalıcı bir şekilde dile getirildiği A.B.D. Anayasası ise en son ve alî ÜSTAT DERECE'SİDİR.

VII. SONUÇ

Günümüzde insan hakları insanlığın müşterek dini gibidir. İnsanlık zor günler yaşadıkça, çözümler düşünmüş ve bulmuştur. Bildiğimiz gibi her kederden bir kurtuluş vardır. Amerikan Bağımsızlık Bildirgesinde, Anayasasında ve İnsan Haklarını ilgilendiren dokümanların gerisinde Hür Masonluğun ilkeleri ve görüşleri, dokümanların altında Masonların imzaları vardır. Bunlar Kardeşliğimizin şerefidir ve biz bugün bunlarla övünüyoruz. Ancak eskilerin yaptıkları ile övünmek; insan haklarını, inanç hürriyetini, laik devlet ilkesini bilmek ve tartışmak yeterli değildir. Çünkü bunları ortadan kaldırmak isteyenlerin gayretleri hiç bitmemiştir ve devam etmektedir. Bir aydın ve bir Mason olarak bizlerin gö-

revi uyanık ve dikkatli olarak bunları korumak ve bu uğurda devamlı uğraş ve mücadele ver-
mektir.

BAĞIMSIZLIK BİLDİRGESİNİ İMZALAYANLARDAN MASON OLANLAR :

Benjamin Franklin, John Hancock, Lyman Hall, Joseph Her-
nes, William Hooper, Thomas Nelson, Thomas McKean, Robert Paine, John Penn, Richard Stockton, Roger Sherman, Matthew Thornton, William Whipple, George Walton, John Witherspoon

TOPLAM: 15 kişi

ANAYASA KONVANSİYONUNA KATILANLARIN DÖKÜMÜ:

- 9 Delege Hür Mason ve imzalamış
- 5 Delege Hür Mason, Konvansiyona katılmış ama imzaya kalmamış
- 6 Delege Daha sonra Mason olmuş
- 13 Delege Mason olduğu iddia ediliyor ama kesin değil
- 22 Delege Kesinlikle Mason değil
- 55 Delege Toplam

1. George Washington : NO. 22 Alexandria Locası, Virginia
2. Benjamin Franklin : Pennsylvania B.L.sı eski Büyük Üstat Kaymakamı
3. John Blair : Williamsburg Locası, Virginia
4. David Brearly : New Jersey B.L. sı ilk Büyük Üstadı (1787)
5. Gunning Bedford Jr. : Delaware B.L. sı ilk Büyük Üstadı
6. Rufus King : St. John Lodge, Massachusetts
7. John Dickinson : No. 18 Delaware
8. Jacob Broem : No. 14 Delaware
9. Daniel Carrol : No. 20 St. Johns Locası, Maryland
10. William Patterson : No. 5 New Jersey
11. Jonathan Dayton : No. 1, New Jersey
12. Nicholas Gilman : No. New Hampshire
13. James McHenry : No. 23, Maryland

MASON OLAN ABD BAŞKANLARI

George Washington, James Monroe, Andrew Jackson, James Polk, James Buchanan, Andrew

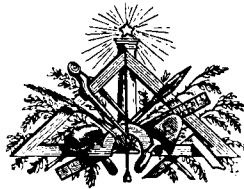
Johnson, James Garfield, William Mc Kinley, Theodore Roosevelt, William Taft, Warren Harding, Franklin Roosevelt, Harry Truman, Gerald Ford

ABD'NİN KURULUŞUNDA GÖREV ALAN MASONLAR

Alexander Hamilton : Savaşta G.W. ın yaveri; ilk Maliye Bakanı
Henry Knox : Savaşta General; ilk Savunma Bakanı
Robert Livingstone : İlk Dışişleri Bakanı
Samuel Nicholas : Deniz Piyadelerinin kurucusu
John Paul Jones : Amerikan Bahriyesinin kurucusu
James Mc Henry : Savunma Bakanı (1786 - 1800)
Marquis de La Fayette: Fransız Asilzadesi, savaşta General
Friedrich Von Steuben : Prusya'lı Baron,

REFERANSLAR

- *The Constitution of the United States: An Introduction* Floyd G. Cullop
- *A Pocket History of the United States* - Allan Nevins and Henry Commager
- *200 Events that Shaped the Nation* - Dr. Alan Axelrod
- *Famous Masons* - Macoy Publishing and Masonic Supply Co. Inc.
- *Coil's Masonic Encyclopedia*
- *Short Talks on Masonry* - Joseph Fort Newton
- *İnsan Hakların Tanınmasında ve Gelişmesinde Masonluğun Rolü* Paneti
- *Anchor of Liberty* - C. Fred Kleinknecht, 33° E.K.S.R. Amerika G.J.nu HBA
- *Masons Who Helped Shape Our Nation* - Henry C. Clausen, 33°
- *Dynamic Freedoms* - William G. Sizemore, 33°
- *Masonic Trivia and Facts*, Allen E. Roberts
- *Short Talk Bulletins*, Haz. 1997, Kasım 1998; *The Masonic Service Assc. of the USA*
- *Thomas, Jefferson, Freemason?*, Gary Gerken, P.M; *Southern California Research Lodge*, 22.04.1997 tarihli Tebliği
- *The American Presidents*, Frank Freidel
- *The U.S. Constitution and Freemasonry*, *The MSA of the USA*
- *The Temple and the Lodge*, Michael Baigent and Richard Leigh
- *Freemasonry and Democracy*, Allen E. Roberts & Wallace McLeod
- *Freemasonry in American History*, Allen E. Roberts
- *Masonic Membership of the Signers of the Constitution of the U.S*, MSA
- *Masonic Membership of the Founding Fathers*, MSA

ALMANYA'DA AYDINLANMA DÜŞÜNCEİ VE MASONLUK

Süleyman KASIRGA

18. yüzyıl felsefesine Aydınlanma Felsefesi, bu felsefenin yer aldığı tarih dönemine de Aydınlanma Çağı adı verilmektedir. Aydınlanma Nedir? sorusuna bir yanıt olmak üzere Aydınlanma, insanın düşünme ve değerlendirmede din ve geleneklere bağlı kalmaktan kurtulup, kendi aklı, kendi görgüleri ile hayatını aydınlatmaya girişmesidir denilebilir.

Bir de Kant'ın klâsikleşmiş bir Aydınlanma tanımı vardır. 1784'de Kant "Aydınlanma Nedir?" yazısında aydınlanmayı şöyle tanımlar; "Aydınlanma insanın kendi suçu ile düşmüş olduğu, bir ergin olmayış durumundan kurtulup, aklını bizzat kullanmaya başlamasıdır."

Bu tanımlardan anlaşıldığı gibi aydınlanma yalnız 18. yüzyılı değil, ortaçağın kapanmasından bu yana bütün bir dönemi içine alır. Gerçekten de insanın hazır bulduğu gelenek şemalarından kopup, hayatının düzenini kendi aklı ile bulmaya girişmesi Rönesans ile başlar. Hattâ düşünce olarak daha öncelere kadar gider. Genel anlam ile Aydınlanma ortaçağın kapanması ile bu çağın hayat anlayışına karşı çıkan yeni bir dünya görüşü olarak ortaya çıkmıştır. Bu gelişmeyi açan Rönesans "kökü ve ereği bir üst dünyada bulunan bir yaşam düzeninden, kökü ve ereği bu dünyada bulunan bir yaşam düzenine geçişi" başlatmıştır.

Rönesans yeniyi arama yolunda bir kaynaşma, coşkun bir araştırma çağı, 17. yüzyıl ise Rönesans'ın ortaya koyduğu yeni görüş buluş ve il-keleri sistemli bir düşünce ile derleyip toplayan çağ, bir nevi durulma dönemidir. 18. yüzyıl ise tüm bu eylemlerin zirveye ulaştığı bir çağdır.

Aydınlanma önce İngiltere'de başlamış, buradan Fransa'ya geçmiş, Almanya'ya da kısmen Fransa'dan kısmen İngiltere'den geçerek, bu ülkelerin özelliklerine uygun biçimler almıştır. İngiltere'de daha çok deneyimci, Fransa'da daha çok rasyonalist, Almanya'da ise mistik rasyonalisttir.

18. yüzyıl daha önceki yılların birikimini, yâni hazır olanı işlemiştir. Bu hazır bulduğu ile yetinme en çok Almanya Aydınlanmasında görül-mektedir. Ayrıca Alman aydınlanmasının hemen hemen hiç özgür ol-mayışı, başlıca idelerini İngiliz ve Fransız aydınlanma felsefesinden devşirmesi, Alman tarihinin kaderi ile ilgilidir. Reformasyonun çıktığı yer ve büyük din akımlarının yarattığı çok uzun süren kargaşalıklar-ın ağırlık merkezi olan Almanya, Avrupa'da oluşan kültür sürecine katılamamış. Nicolas Cusanus, Kopernicus, Keppler ve Jakop Böhme ile yeni düşüncenin gelişmesinde yer alan bu ülkenin 17. Yüzyılın bü-yük bir bölümünde bu düşünceyi yaratmada yeri olmamıştır. Ancak 17. yüzyılın ikinci yarısında Leibniz'in yetişmesi ile Almanya yeni çağ felsefesine ilk büyük düşünürünü vermiştir. Alman aydınlanmasını daha iyi değerlendirebilmek için Almanya'nın tarihine ve Aydınlan-ma Çağına kadar sosyo ekonomik gelişmesine bakmak gerekir.

Cermenler doğudan gelen Slav'ların ve Asya'lı istilâcılarının baskısı ile V. yüzyılda Ren nehrinin her iki kıyısına, yâni Cermenya'ya yerleşti-ler.

Almanlar, Thüringenliler, Bavyeralılar, Saksonlar ve benzeri Cer-men halkları batıdan gelen misyonerlerin etkisi ile hristiyan oldular.

800 yılında, Charlmagne tarafından kurulan, Batı İmparatorluğuna Cermenler de katıldı. İmparatorluk 842'de dağılarak yalnız anı olarak kaldı. Ancak "Evrensel İmparatorluk" düşüncesi sürdü ve Cermen hü-kümdarları şu veya bu şekilde imparatorluk ünvanını korudular.

842'de Strassburg andı ile Alman ulusallığının doğuş belgesi imzalan-dı.

Dağlımalar, birleşmeler, ihtilâller, ayaklanmalar, istilâlar, toprak ta-yin edilmesi, otorite kurmak için yeniden yapılanma girişimleri, papa ile zaman zaman iktidar sürtüşmeleri gibi uzun bir kargaşa dönemin-

den sonra, merkezî otoritesi olmayan, ancak kağıt üzerinde varlığını sürdüren Kutsal Roma Germen İmparatorluğu 15. yüzyıla gelindiğinde Habsburg hanedanının egemenliğindeydi. 1452 yılında papa elinden taç giyen İmparator III. Fredirich'in gerçek bir otoritesi yoktu ve Almanya ile pek ilgilenmedi. Daha sonraki yıllarda eyaletler arasındaki bağlar kuvvetlendirilerek V. Karl'ın (Şarlıken) büyük Almanya'sının temeli atıldı. 1519-1556 yılları arasında hüküm süren İmparator V. Karl, Almanya'da İmparatorluğun sürüp giden kurumsal ve siyasal güçsüzlüğü ile uğraşmak zorunda kaldı. Bu güçsüzlük reformun etkisi ile daha da arttı. 1555'de Augsburg barışı ile Kuzey Almanya eyaletlerinde reform zafere ulaştı ve bu eyaletlerde 1552'den önce gerçekleştirilen lâikleşmeler onaylandı.

V. Karl'ın ölümünden sonra İmparatorluğun birliği tam olarak bozuldu. İmparator seçilen Mathias koyu katolik yeğenini varis seçince Çek'ler ayaklandı ve 23 Mayıs 1618'de otuz yıl savaşları başladı.

17. yüzyılın başlarında Almanya siyaset ve din bakımından iki cepheye ayrılmıştı. Siyasette İmparator ve onun otoritesine karşı çıkanlar, dinde ise protestenların İncil birliğine karşı Bavyera dükü başkanlığında kurulan kutsal birlik vardı. Otuz yıl savaşları bu bölünmenin sonucu ortaya çıkmış ve İmparatorluk yönetimini daha da zayıflatmak için yabancı devletler tarafından da körüklenmiştir. Otuz yıl savaşları sonucunda imparator III. Ferdinand, Westfallen Antlaşması'nın ağır koşullarını imzalamak zorunda kaldı (1648). Westfallen antlaşması ile 350 Alman devletine bağımsızlık ve egemenlik tanınıyordu. Bu devletler bundan böyle aralarında ve yabancı devletlerle antlaşma ve ittifak yapabileceklerdi. Prensler kendi aralarında eşit ilân edildi. Bu antlaşma ile Alman protestanlığı tamamen yok olmaktan kurtulmuş, Calvinciler de, Lutherciler de dinsel bağımsızlık haklarını elde etmişlerdir. Papalık bu antlaşmayı onaylamamıştır. Gerçekte Westfallen antlaşmaları, hem Habsburg'ların kutsal İmparatorluğu geleneksel güçsüzlükten kurtarma siyasetinin, hem de karşı reform hareketinin başarısızlığının belgelenmesiydi. O zamana kadar bir türlü gerçekleştirilemeyen Alman birliği artık imkânsız hale gelmişti.

I. Reich'de denilen Alman İmparatorluğunun son hükümdarları, biri hariç hepsi Habsburg hanedanındandı. Son imparatorlar Almanya ile ilgilenmeyerek, çabalarını İtalya, Balkanlar ve Tuna üzerine yönelttiler. Katolik Habsburg'lara karşı protestan Hohenzollern hanedanı giderek güçlenmekteydi. 1701 yılında Friedrich von Hohenzollern I. Friedrich (yâni büyük Friedrich) ünvanı ile Prusya kralı oldu.

I. Friedrich'in torunu olan II. Friedrich saltanatı boyunca (1740-1786) Habsburg'ların zararına topraklarını genişletti ve yeni siyasal haklar elde ederek Almanya'nın en güçlü devleti haline geldi. 1789 devrimi Almanya'da önce olumlu yankılar uyandırdı. Çok geçmeden yetkililer kaygıya kapıldılar. Ama bu devrimci düşünceleri dar bir seçkinler tabakasından başka kimse benimsemedi.

Habsburg'lara pahalıya mal olan 1796 ve 1797 seferlerinden sonra Almanya'nın sorunlarına çözüm bulmak imkânsızlaştı. Fransızların Habsburglara karşı İtalya ve Almanya'da yürüttükleri ikinci seferi sonuçlandıran Luneville antlaşması (9 Şubat 1801) ile Ren nehrinin batı yakası Fransızlara verildi.

24 Mart 1803'de Regensburg diyeti Alman devletlerinin sayısını büyük ölçüde azalttı. 1804'de Kutsal Roma Cermen İmparatoru II. Franz, I. Franz adı ile Avusturya imparatoru ünvanını aldı. 1806'da Avusturya İmparatoru I. Franz (II. Franz) Almanların imparatora bağımlılık andını kaldırdı (6 Ağustos). Böylece Kutsal Roma Cermen İmparatorluğu, diğer adı ile I. Reich, ömrünü tamamlamış oldu.

Bu arada Prusya krallığı daha da güçlenmişti. 1813-1814 yıllarında Fransa'nın Rusya hezimetinden sonra Almanya, Prusya ile birlikte müttefiklerin yanında yer aldı. 1814 yılında Prusya kralı, çarla birlikte Paris'e girdi. 1815 yılında Viyana Kongresi ile 39 özerk devletten oluşan Cermen Konfederasyonu kuruldu.

Bu arada Alman birliğinden yana olanlar gittikçe güçleniyorlardı. Prusya bu birliği kendi açısından destekledi. 1879 Franz Alman savaşından sonra Fransız İmparatorluğunun yıkıntıları üstüne Alman İmparatorluğu ilân edildi (18 Ocak 1871). I. Wilhelm ilk imparator oldu. Bismark ilk şansölye.

İkinci Reich adı da verilen Alman İmparatorluğu 1918 yılında birinci dünya savaşının sonunda ömrünü tamamladı. Üçüncü Reich ise Hitler Almanya'sına verilen addır. Almanya'nın bu karışık tarihi gibi aydınlanma yüzyılına kadar sosyal ve ekonomik gelişmesi de oldukça karışıktır.

16. yüzyıl boyunca Alman orta sınıfı, ortaçağdan beri giderek artan ekonomik ve siyasal etkisini kaybetmişti. Bunun sonucu olarak kültürel alanda da önemini yitirdi. Uluslararası ticaret Akdeniz'den Atlas Okyanusuna atlamış, Hanseatic birliği ve kuzey Alman kentlerinin yerini Hollanda ve İngiliz ticaret merkezleri almış ve güney Alman kentleri, italyan ticaret merkezlerinin ulaşım yolları Türkler tarafın-

dan kapanınca, birer birer çökmüşlerdi. Ayrıca 30 yıl savaşlarının da bu çöküşlere büyük olumsuz etkisi olmuştu. Kentler böyle çökünce, doğal olarak orta sınıf da çökmüştü. Alman devletlerini yöneten prensler bu sınıftan ne birşey umuyor, ne de çekiniyorlardı. Alman prensleri, köylü isyanlarını bastırdıktan sonra, ülkenin sahipleri durumuna gelmişler, kesin egemenliklerine karşı belirebilecek tehlikelerin köylülerden ve orta sınıftan geleceğine inanmışlardı.

Fransız ve İngiliz krallarının aksine Alman Prensleri daha çok feodal çıkarlarına dayalı toprak ağaları olarak, burjuvazinin ve köylünün parasal yönden rahata kavuşmalarına pek aldırıyorlardı. Prenslerin hepsi de sıradan insanların yalnız yönetilmek ve Prensler tarafından sömürülmek için yaratıldığına inanıyorlardı.

Bu koşullar altında Almanya'da toprak sahibi soylular resmî bir kast durumuna gelmiş ve orta sınıflar hiçbir ülkede rastlanmayan acımasızlıkla hükümet hizmetleri kademesine itilmişti. Ortada bir tek siyasal güç vardı, o da prenslerin gücü.

Batıda barış zamanlarında bile, kral ile soylular arasındaki gerilim sürmüş, orta sınıflar bundan yararlanmışlardı. Almanya'da ise prensler ve soylular diğer sınıfları haklarından etme konusunda aralarında anlaşmışlardı. Batıdaki orta sınıf sonradan uzaklaştırılmaları olanaksız bir biçimde yönetime katılmışlar ve yerlerini sağlamlaştırmışlar, Almanya'da ise önemsiz olanların dışındaki tüm hükümet daireleri soylulara ve Prusya yüksek sınıfına ayrılmıştı. Sıradan insanlar, krallığın memurları tarafından eski feodal beylerin malikânelerindeki işçiler kadar eziliyorlardı. Alman köylüleri serflikten başka birşey bilmiyorlardı. Orta sınıflar 15. ve 16. yüzyıllarda kazandıkları herşeylerini kaybetmişlerdi. Önce fakirleşip ayrıcalıklardan olmuşlar, sonradan öz saygınlıklarını ve kendilerine olan güvenlerini yitirmişlerdi. En sonunda yoksulluklarından ötürü, kendini aşağılık gören her cahilin, daha yüce düşüncenin uşağı olarak boyun eğmek ve körükörüne bağlanmak ilkesini benimsemişlerdi.

16. yüzyılda imparatorluk bir süre için düzelmiş, Şarlken çağa egemen olan saltçılık eğiliminden destek alarak, imparatorluğun gücünü sağlama almış, fakat o bile prenslerin yetkilerini azaltamamıştı. Şarlken'in uğraşları çok geniş alanlara yayıldığı için, kendisini Almanya'daki belirli olayları düzeltme işine verememişti. Ayrıca Avrupa hakimiyeti emelleri olduğu için, papanın hatırını kırmaması gerekiyordu. Bu yüzden Alman reformunu doğuran nedenleri ele almamak vazgeçmek zorunda kaldı ve böylece gerçek bir halk hareketinden, birle-

şik ve tek bir Almanya yaratma olanağını kaçırmış oldu. Yeni ortaya çıkan elverişli ve yararlı işleri, reformun patronlarından alarak Alman prenslerine dağıttı. Luther zaten manevî güçlerin silâhlarını onlara çoktan dağıtmıştı.

Prensler kilisenin mülklerini ellerine geçirdiler, din adamlarının atanmasını ve din eğitiminin denetimini üstlendiler. Böylece kiliseler prenslerin güvendiği destek durumuna geldiler. Hükümete boyun eğmek gerektiği konusunda vaaz veren kiliseler, ünlü buyurucularının tanrısal haklara sahip olduklarını doğrulayıp 17. Yüzyılda Luther'in Almanya'sında yaygın olan küflü ve geri kafalı görüşleri desteklediler. Ancak karşısında hiç bir direnç kalmamış olan zorba ayrılıkçılık, toplumdaki ilerici tabakanın kiliseden soğumasına neden oldu.

Bütün bu olumsuzluklara rağmen, uzun vâdede ticaret ve sanayinin durdurulması mümkün değildi. Orta sınıflar yeniden zenginleşerek gelirlerine göre kademelere ayrılmaya başladılar. Daha sonraları, kültürü destekleyen kitlenin yaşama karşı aldığı tavır, orta sınıfa has bir tavır olmuş, düşünce ve yaşam biçimleri usçulaşmış ve yenileşmiş, geleneklerden ve kalıplaşmış biçimlerden bağımsız, hiçbir yere bağlı olmayan yeni bir aydın tipi doğmuştur. Bu kişiler istemeyerek destekledikleri usculuğa karşı direnmiş ve bir dereceye kadar karşı koydukları tutuculuğun öncüleri olmuşlardı: Tutuculuk ve gericilik, her alanda ilerici ve liberal eğilimlerle karışmıştı.

18. yüzyılda orta sınıf Fransa ve İngiltere'de toplumsal konumunun tam bilincinde ve aydınlanmanın getirdiklerine sıkı sıkıya bağlı kaldığı halde, Almanya'daki orta sınıf henüz usculuk deneylerini geçirmemişken kendini romantizmin usdışı eğilimleri içinde bulmuştur. Almanya'da usculuk diğer ülkelerde olduğu gibi hiçbir zaman meslek yaşamına karışmamış, geniş kitlelerin siyasal ve toplumsal görüşlerine, orta sınıfın yaşamına kadar sızamamış, akademik şairlerle meslekten yetişme bilim adamlarının uzmanlık dalı olarak kalmıştır.

Almanya aydınlanma devrinde birkaç olağanüstü temsilcisini dışında, aydınlanma düşüncelerinin dürüst, berrak görüşlü dayanıklı destekçileri azınlıkta kalmışlardır. Aydınların ve orta sınıfın büyük bir bölümü aydınlanma ile kendi çıkarları arasındaki ilişkin önemini anlayamamışlardır.

Aydınlanma hareketi neden hiçbir zaman tam olarak Almanya'daki orta sınıf tarafından benimsenemedi? İlerici düşünen ve sınıf bilinci gelişmiş olan aydınlar nasıl oldu da böyle bir yanılgıya düştüler? Çün-

kü, aydınlanma Avrupa'nın en ileri entellektüel hareketi durumuna geldiğinde Almanya daha önce belirtilen nedenlerden dolayı, ona katılacak durumda değildi. Sonradan ise bu hareketin gereği ön yargıları ve kısıtlamaları görmemezlikten gelmek için çok geç kalmıştı. Sonunda Almanya yukarıda anılan tarihsel ve sosyo ekonomik olayların ortaya çıkardığı bir Alman insanına ve onun oluşturduğu bir Alman toplum tipine has Alman aydınlanması oluştu.

Almanya'da diğer ülkelerin katolik felsefesine hakim olan metafizik görüş hakim oldu. Fransa'daki gibi vahiy dinine saldırılar olmadı, çünkü halk Alman dindarlığına damgasına vurmuş Luther'in etkisi altındaydı. Bu etki Alman düşünce dünyasında ve aydınlanmada kendini gösterdi.

Avrupa halkları Rönesans ile birlikte yeni çağa geçiş yüzyıllarında ulusal bilinçlerine varmışlar, kendilerine has ulusal özelliklerini daha da sağlamlaştırarak kendi seçkin kültürleri ile övünmeye başlamışlardı. Ancak bu ülkelerde ortaçağın uluslararası okul dili olan Lâtince'nin yerini kendi ulusal dilleri alırken, Almanya politik dağınıklığından dolayı komşu ülkelere göre bunu daha geç gerçekleştirmişti.

30 yıl savaşlarının verdiği darbeden dolayı, kültürel bir yıkım olmuş, ancak Leibniz, Thomasius, Möser, Kant ve Lessing gibi filozoflar sayesinde, Almanlar yabancı kültürlerle karşı "Alman Hareketi" olarak tanımlanan ulusal bilinçlerini ve kendi güvenlerini elde edebilmişlerdir. Ulusal bilinç, Prusya kralı Büyük Friedrich'in iktidara gelmesi ve 1813-1815 yıllarındaki bağımsızlık savaşları ile canlanmış ve güçlenmişti. Ancak Alman ulusal bilinci eziklik duyuyordu. Çünkü şairler, filozoflar ülkesi olan Almanya'nın ulusal bilince geç varması kabul edilemiyordu. Kılı kırk yaran ve hayalperest yapısı, Alman insanının pratik karar verme yeteneğine ve soğuk kanlı gerçekçiliğine mani oluyordu. Yabancı değerleri kolay kabul etmesi, uzun süre kendi değerlerini kabul etmesini zorlaştırıyordu. Bu da yaralayıcı olduğundan, hırçınlaşmasına neden oluyor ve sonunda da kendini beğenmişliğe dönüşüyordu. Alman düşünce stili diğer ulusların düşünce stillerinden farklıydı. Bu stil her alanda özellikle de kültürel alanda kendini gösteriyordu. Alman felsefesi daima karanlığın ön yargısı ve mistik belirsizliği ile eleştirilmiştir. Gerçekten de birçok düşünürde şeffaflığı inatla istemeyen bu garip özellik vardır. Bundan dolayı belkide Leibniz'in "Monad" tanımı tipik bir Alman tanımıdır. İngilizlerin genel olarak anlaşılan ebedî ifadelerini ve kolay uygulanabilen pratik kuralları

veya Fransızların şeffaf, berrak, çoğunlukla parlak, bileylenmiş eğlenceli ve okşayıcı diksiyonları ile karşılaştırıldığında, Alman düşünürlerinin yazı stillerinin belirli bir karmaşıklığı, zor anlaşılabilirliği, gerçeği sert olarak sakınmadan inatla dile getirdikleri görülür. Almanlar da parlak ve süslü yazılar şüphe uyandırır. Bundan dolayı da Alman düşünürlerinin geniş kitleler tarafından anlaşılması mümkün olamamıştır. Alman düşünürlerinin diğer Avrupa düşünürlerinden pek farkı yoktur ama, bunların toplumun hangi kesiminden geldiklerini de dikkate aldığımızda görürüz ki 1500-1830 yılları arasında yaşamış Alman düşünürlerinin çoğu, ya teoloji eğitimi görmüş, ya da teolog çocukları olarak dünyaya gelmişlerdir. Hemen hemen tamamına yakın bir bölümü protestandı.

O yüzyıllarda Alman felsefi düşüncesine damgasını vuran filozofların geldikleri kesim, öğretim ve eğitimleri basit bir etki olarak görülmemelidir. Çünkü insanların içinde bulundukları ortam ve felsefi konulara bu ortamda eğilmesi ve düşünce üretmesi çok önemli bir etkidir. Alman düşüncesi büyük ölçüde teolojinin etkisinde kalmış, ancak Hristiyan inancının düşüncüyü rahatsız eden özelliği, yâni aklı ve bilimi hiçe sayan özelliği, yine akılla aşılmaya çalışılmıştır.

Ancak diğer yandan Luther'in fahişe akla karşı savaşı, değişen koşullarda Böhme, Hamann, Jacobi Schleiermacher ve Schelling gibi huzursuz düşünürlerin yeni formları ile devam etmiştir.

Filozoflar, şairler, müzisyenler ülkesi Almanya'da bir çok filozof ve düşünür yetişmiş, bunlardan kimi aydınlanmacı görüşü savunmuş, kimi aydınlanmaya karşı çıkmış, kimisi de belirgin olarak her iki gruba da dahil olmamakla birlikte farkında olmadan aydınlanmaya katkıda bulunmuştur. Alman aydınlanmasına katkıda bulunan ilk aydınlanmacı Üstad Eckhard'tır.

Meister Eckhard

Üstad veya Meister Eckhard 1260-1327 yılları arasında yaşamıştır. Ona göre Hristiyan dininin doğruları, skolâstiğin bilimleştirmiş olduğu dogmalarda değil, inanan gönüllerin derinliklerinde yatar. Salt doğruluk, kilisenin dogmalarında, törenlerinde değil, insanın kendisindedir. Tanrı eğer insanın içindeyse bilinebilir. Üstad Eckhard bu mistik düşüncüyü halka indirmiş ve bu düşünce kilisenin katı tutumuna karşı çıkıp reformu özleyen bir akım olarak geniş halk tabakalarına yayılmış, sonra reformu yaratacak dinsel kaynaşmayı yaratmıştır.

Meister Eckhard'ın Alman felsefe terimlerinin oluşmasında katkısı olmuştur.

Martin Luther

Protestanlığın kurucusu Martin Luther 10 Kasım 1483'de bir çiftçi ailesinin çocuğu olarak Eindleben'de dünyaya gelmiş ve 1546 yılında aynı şehirde ölmüştür.

Teoloji ve felsefe öğretmenliği yapan Martin Luther papazdı. Kilisenin ve papazların tanrı ile kul arasına girmesine karşı çıktı.

İnsanın kurtulmasının ayinlerle değil, sâdece iç inanca dayandığını ileri sürdü. Dinsel gerçeklerin papalık ve kutsal meclislerin kararlarına değil, İncil'de dayanması gerektiğini söyledi.

31 Ekim 1517 günü, 95 protestosunu içeren yazısını Wittenburg şatosunun kilise kapısına astı. Papa kendisini aforoz etti. Böylece protestanlık hareketi başladı. Piskoposlar tarafından kabul edilmeyen reformları, toprak egemenleri tarafından bizzat uygulandı. Çünkü egemenler topladıkları vergilerin önemli bir bölümünü papalığa aktarıyorlardı. Onlar için Roma'dan bağımsız kendi otoritelerine bağlı ucuz bir kilise daha uygundu. Onun için Luther'i ve reformlarını desteklediler. Luther'de o zamanlar yeni doğmakta olan Alman burjuvazisinin ideoloğunu yaptı. İnsanlar arasındaki eşitsizliğin tanrısal düzenin bir gereği olduğunu söyledi. Bu düşünceleri toplumun düzenine uydurandan hiç yadırganmadan kolaylıkla benimsendi. 1525'deki köylü savaşlarında prenslerin tarafını tutarak 130'bin ölü veren köylülere karşı çıktı, temsil ettiği egemen sınıfın çıkarlarına, yoksul protestanların vahşice öldürölmelerine yardımcı oldu. Başlattığı ana akımın kökü olan mistisizme başlangıçta sadık kalmış, ilk hristiyanların dine başlanmış, örgütü, giriş törenleri ve rahipleri olmayan sade ve sessiz dindarlığı istemiş, ancak zamanla bu düşüncesinden vazgeçerek, yâni dini ayakta tutabilmek için gerçek dünyada örgütlenme gereğini duymuştur. Ayakta durmak için yalnız imanın yetmediğini yalnız gönüllerin değil, kafaların da kazanılmasını gerektiğini anlamıştır. Başlangıçta şeytanın yaltağı dediği fahişe aklı yardıma çağırmandan olamayacağını görmüştür. Eski kilise düzeni ile ilişkisini kopardığı gibi, 1525 yılında yayımladığı "Özgür Olamayan Arzular" adlı eseri ile hümanizme ve hümanizmin temsilcisi olan Erasmus'a da karşı çıkmıştır. İncili Almancaya çevirmiş, bunu yaparken de ulusallaşmanın temel ögesi olan dilin, Alman dilinin günümüzde de geçerli olan temelini atmıştır.

Başlıca Eserleri;
Alman Ulusunun Hristiyan Soylularına
Kilisenin Bâbil Tutsaklığı Üzerine
Bir Hristiyanın Özgürlüğü Üzerine
İtirafılar

Paracelsus

Alman düşünürü Philip Theophrastus Bombastus von Hohenheim veya o zaman ki geleneklere göre kendisi tarafından lâtinleştirilmiş adı ile Paracelsus, yeni çağı başlatan yaratıcılık devrinin ender ve inatçı bir kişisidir. 1493 yılında İsviçre'deki Maria Einsiedeln'de doğmuş ve 24 Eylül 1491 yılında Salzburg'ta ölmüştür. Kendinden önceki hekimlerin hastaları öldürmekten başka bir şey yapmadıklarını ileri sürmekle ünlü ilginç bir hekim, Rönesans çağının en seçkin düşündürlerinden biridir. Bir arada bulunduğu Strassburg'da bir tanıdığının önerisi üzerine aralarında Erasmus'un da bulunduğu hümanistlerin merkezi olan Basel'e gitmiştir. Paracelsus orada devlet doktoru ve üniversiteye Profesör olarak atanmıştır. Ancak otoriteye karşı bağımsız öğretilerinden ve meslektaşlarını hiddetlenmesine aldırmandan derslerini Almanca vermesinden dolayı çevresindekilerin tepkisi üzerine Basel'i kaçarcasına terk etmiştir. Ondan sonra nerelere gittiği pek bilinmemekle birlikte, birçok yerleri dolaşmış, bazen de şarlatanlarla uğraştığından gittiği yerlerden kovulmuş veya sürülmüştür. En sonunda Pressburg ve Viyana üzerinden Salzburg'a göç etmiştir.

Paracelsus en önemli eserlerinden biri "Yeni tıbbın 4 sütunu, yâni; felsefe, astronomi, simya ve maharet"i yayımlayarak kendi tıbbını yeni tıp olarak nitelendirmiştir. Çünkü onun tıbbı o zaman halen egemen olan 2. yüzyılda yaşamış Yunanlı hekim Galenus'un "Humoral Patolojisine" karşı ortaya çıkmıştır. Bu öğretiyeye göre hastalık insan vücudunun 4 suyu ile oluşuyordu, yani kan, safra, siyah safra ve ifrazat doğru oranlarda karışmamışsa hastalık oluyordu. Paracelsus bu anlayışa karşı savaştı ve tıbbı, deneyler üzerin ekurmak istedi. Tıp ona göre doğa biliminin temeliydi, kim doğayı araştırmak isterse, "kitaplara aldirmamalıydı." Ne yazık ki, metafizik çağının zorunlu gereği olarak bu yarı deli dahi de, birçok yanlışlara düştü. Paracelsus tüm hastalıkları iyi edeceğine inandığı, bir ilaç bulacağına inanıyordu. Yaşamı süresince bu ilacı bulmaya çalıştı, birçok deneyler yaptı, bu arada da dolaşısıyla kimyanın gelişmesine büyük katkılarda bulundu. Paracelsus'un büyük önemi, doğayı kavranılmaz ve şeytanca bir şey gibi gö-

ren tüm skolâstik ortaçağın tersine, doğaya güvenle bakmış olmasıdır. İşte bu güvendir ki bilimsel gelişmeye yol açmıştır.

Angelius Silesius

1624-1677 yılları arasında yaşamış olan bu düşünür doğa tanrıcı olup Breslau'da doğdu. Asıl adı Johannes Schefer'dir. Sonradan katolik mezhebine girdi. Bu nedenle Angelius adını aldı ve düşüncelerini dile getirdiği şiirlerinde Slezyalı anlamına gelen Silesius adı ile birlikte kullandı. Esas mesleği hekimlik olan Engelius Silesius protestan kilisesinin taassubundan kurtulmak için katolik mezhebine girdi ve daha sonra bir tarikate girerek papaz olarak takdis edildi. Panteist düşüncelerini yayımlayabilmek için katolik kilisesinin sansürlerini binbir zorluklarla geçmeye çalıştı. Düşüncelerini yansıtan şiirlerinden bir parça:

*Ben de tanrı kadar büyüğüm o da benim kadar küçüktür
Ben tanrının dışında değilim o da benim dışımda değil
Ben onun parlaklığı ve ışığıyım o da benim ziynetimdir
Tanrı hiçbirşey değildir onu şimdi ve burası ilgilendirmez
Ona ne kadar yaklaşırsan o senden o kadar uzaklaşır
Tanrı bir ışıktadır bulunur ona yollar gitmez
Kim kendisi bir tanrı olmazsa onu hiçbir zaman göremez
Sevgi tanrımızdır, herşey sevgi ile yaşar
Eğer o sevgi insanda kalsaydı ne kadar kutsal olurdu
Tanrı beni kendinden çok sever ben de onu kendimden çok
Böylece onun bana verdiğiinden ben ona daha fazlasını veriyorum*

Gottfried Wilhelm Leibniz

Babasının ahlâk profesörü ve hukuk bilgini olarak çalıştığı Leibzig'de 1 Temmuz 1646'da dünyaya geldi. Erken yaşta oluşan kabiliyetinden dolayı çok sayıda bilimsel çalışmalar yaparak 1666'da doktorasını verdi. 1670 yılında Mainz prensliğinin temyiz mahkemesi üyesi oldu. 1672 yılında diplomatik bir görev için gittiği Paris, yaşamının ve ruhsal gelişmesinin dönüm noktası oldu. Paris'te tanıştığı bilim adamları ile kişisel dostluk kurduktan sonra, aynı şekilde Londra'ya yaptığı se-

yahatlerde de İngiliz bilim adamları ile ve Hollanda üzerinden dönerken Spinoza ile tanıştı. Yeniçağ Alman felsefesinin ilk büyük düşünürüdür. Leibniz'in felsefesi Alman aydınlanmasının temeli olmuş, Lessing, Herder ve Goethe düşünce dünyasının filizlerini ondan almışlardır. Kendinden sonraki Alman felsefesi çeşitli çizgileri ile dönüp dolaşıp ona bağlanır.

Alman düşüncesi yeniçağın yüzyıllarından Leibniz'e gelinceye kadar, bilinen nedenlerden dolayı, büyük başarı gösterememişti. Alman düşüncesinin tek yanlı dine yönelişini ve ortaçağ anlayışı içine kapanıp kalmasına son veren, bu düşünceyi donmuşluğundan, darlığından kurtarıp ona yeniçağın büyük başarılarına ayak uydurtan, ona yeniçağ kültürünü yaratıcı olarak benimseten Leibniz olmuştur. Leibniz 1688 yılında üçüncü fetih harbi nedeni ile politikaya ve diplomasiye olan ilgisinden dolayı "hızlı harp anayasası"nı ve Alman ulusal duygularını kuvvetlendiren çok sayıda benzer memorandumlar yayımlamıştır. Alman tarihi ile ilgili eserler de vermiş olan Leibniz, her iki hristiyan menzehibin birleşmesi için çalışmıştır.

Uzlaşmacı bir düşünür olan Leibniz, modern bilimin yaşayan Hristiyanlık ile bir harmoni içinde birleşmesini istiyordu. Leibniz matematiğin gerçeği tanımada en elverişli şeyin bilgi olduğu anlayışını 1664'de yayımladığı "Bilgi, doğruluk ve ideler üzerine düşünceler" adlı küçük bir yazısında dile getirmişti. 1676 yılında, önceleri Newton ile tartışmasına neden olan ve matematikte çığır açan Diferansiyel ve İntegral hesapları da o buldu. Fizik ve biyoloji konularında kartezyen teorisini buldu. Almanya'daki bilimsel yaşamı teşvik edecek olan bir bilimsel akademinin kurulması onun gönlünde yatan en büyük arzuydu. Devrin sözü geçen prensipleri ile olan yakınlıklarından yararlanarak onlara bilimsel çalışmaları desteklettirmiş, Berlin Bilimler Akademisi'ni kurdurtmuştu. 1700 yılında da akademinin başkanı oldu. Tüm politik ve bilimsel çalışmalarını evrensel felsefi çalışmaları kapsamına aldı. Bu yüzden ona büyük Friedrich "O tek başına akademi-dir" demişti. Onun felsefi çalışmaları, mantık, matematik, bilgi kuramı, kavram tarifleri, doğa bilimleri, doğa ve hukuk felsefesi, ahlâk, estetik, din felsefesi ve metafiziği kapsıyordu.

Leibniz'e göre, bütün rasyonalistlerde olduğu gibi, özgür olmak, eylemlerimizde kendimize akıl kılavuz yapmak, akla uymaktır. Asıl din akıl dinidir. Pozitif din tarihe dayanır ve tarihte olduğu gibi ona inanılır. Akıl dini aklın doğrularına bağlanınca, onlar buna göre değer kazanırlar. Pozitif dinin dogmaları değerce aşağıdadır. Akıl dinine rast-

lantı olarak eklenmişlerdir. Dinde esas olan Tanrı sevgisidir. Yaşamının en büyük eseri onun notlarından oluşmaktadır. Henüz günümüzde tamamı açıklanmamıştır. Leibniz yapıtlarını fransızca yazmış, ancak Alman dilini koruyup savunmamış olsa bile düşünceleri onun iyi bir Alman olduğunu göstermektedir. 14 Kasım 1716'da öldü.

Christian Wolff (1679-1754)

Alman aydınlanmasının röprezantatif düşünürüdür. Alman aydınlanması başlıca düşüncelerini ona borçludur. Breslau'da doğdu ve 1679-1754 yılları arasında yaşadı. Teoloji ve felsefe okuduktan sonra Leibniz'in yardımı ile Hale Üniversitesinde sırası ile matematik ve felsefe profesörü oldu. Burada öğretici olarak elde ettiği başarı ve tutarlı rasyonalizmi ile bu üniversitenin hocalarını sınırlendirerek bunların tertipleri yüzünden "böylesine sıkı rasyonalizm ateizmde vardır" gerekçesi ile görevden alınarak Prusya'dan çıkarıldı. Aydınlanmacı bir hükümdar olan Büyük Friedrich Prusya tahtına geçince, yenden Hale Üniversitesine çağrılıp, burada yine eskisi gibi başarılı çalışmalarına devam etti. Yaşamının sonlarına doğru felsefesi bütün Alman üniversitelerinde okutulan başlıca felsefe oldu.

Wolff, felsefesinde iki şeye ulaşmak ister. Biri felsefenin pratikte işe yaramasına diğeri açık ve seçik bilgiye.

Leibniz'in şu veya bu vesile ile yazmış olduğu mektuplarını, makalelerini, irili ufaklı kitaplarda dağınık olarak anlattığı düşüncelerini Wolff, birçok ciltler tutan yapıtlarında sıkı bir sistem içinde derleyip topladı. Bundan dolayı onun felsefesine Leibniz-Wolff felsefesi denir ve bu felsefe Kant'a kadar Alman üniversitelerine hakim olmuştur. Wolff'un Alman aydınlanması için başka bir önemi, Almancayı Alman üniversitelerine kesin olarak yerleştirmesi ve felsefe terimlerinin önemli bir bölümünü yaratmış olmasıdır.

Gotthold Ephraim Lessing (1729-1781)

Alman edebiyatı içinde önemli bir yeri olan bir eleştirici bir yol göstericidir. Çok tipik bir aydınlanmacı olan Lessing, yalnız doğruyu arayan bağımsız zekâsı ile zamanını önyargılarına, donmuş kalıplarına karşı tek başına savaştı. Bu savaşları ile Alman ruhunu adeta tartaklamış, ona kendi ayakları üzerinde durmayı öğretmiştir.

Din konusunda bir tarih anlayışı ile yönelen Lessing "tarihî dinler"e deistler gibi sert davranmamıştır. Ona göre vahiy dinine inananlar da deistler de yanılmaktadır. Vahiye sıkı sıkıya bağlı kalınamaz çünkü vahyin kutsal kitaptaki şekli, belli bir dönemin görüşünü dile getirmektedir. Bu döneme artık dönülemez.

Deistlerin yanıldığı nokta da dini kitaptan ibâret saymalarıdır. "insan soyunun eğitimi" adlı yapıtında, Lessing akıl dini ile vahiy dinini uzlaştırmaya çalışmaktadır.

Lessing'e göre tanrı insanları üç evrede yetiştirmektedir. İlk basamak çocukluk dönemi olan "Ahdi Atık" (eski ahit) evresi, ikinci basamak insanlığın eğitim dönemi olan "Ahdi Cedit" (yeni ahit) evresi ve bundan sonra geçilecek olan üçüncü basamak sonsuz bir evangelium evresidir.

Birincisi basamakta iyilik cezadan kurtulmak için, ikinci basamakta iyilik öbür dünya için, üçüncü basamakta ise iyilik iyilik olduğu için yapılır.

"Ruhun ve Kuvvetin Kanıtlanması Üzerine" adlı eseri, ister dinî ister başka bir otorite olsun, Hâkikatin kendisinden olduğunu iddia eden her dogmaya (anlayışta) karşı bir savaşı dile getirmektedir. Aynı zamanda ünlü bir Mason olan Lessing'in Alman Masonluğuna büyük katkıları olmuştur, ünlü eserleri "Ernst und Falk" ile "Nathan der Weise" (Bilge Nathan) tümüyle Masonluk ve Templiyeler ile ilgilidir. Bilge Nathan eserindeki bir öyküsü ile üç büyük dinin doğruluğunu aynı düzeye yerleştirmekte, dolayısıyla tarihi dinler arasındaki çekişmelerin üstüne yükselen hoşgörülüğü öğütlemektedir.

Büyük Friedrich

Almanlara göre Plâton'un idealindeki filozof kral, Prusya Kralı Büyük Friedrich 25 Ocak 1712 yılında Berlin'de doğdu. Kişilik olarak ona yabancı olan babasının sert eğitim yönetimine dayanamayıp bir arkadaş ile birlikte, İngiltere'ye kaçarken yakalanınca, babası tarafından kendisine arkadaşının idamı zorla seyrettirildikten sonra, Kustrin'de 6 aylık bir hapis cezası çekti. Babası artık olgunlaştığına karar verdikten sonra, onu Rheinsberg şatosunda dilediği gibi yaşamakta serbet bıraktı. Bu şatoda, aydınlanma fikirlerini pekiştiren birçok bilim adamı ve filozoflar ile tanıştı.

1740 yılında tahta çıktıktan sonra Prusya devletini büyük bir güç hâline getirdi. Yaşlılık yıllarında yalnız kalan Fritz son gücünü devletin birinci hizmetkârı olarak hükümdarlık görevine vakfetti. 17 Ağustos 1786'da Sanssouci'de öldü. Büyük kralın kendi elyazısı ile yazdığı şu sözlerle başlayan vasiyetnâmesi onun kişiliği hakkında yeterli bilgi vermektedir.

"Yaşamımız doğumumuzdan ölümümüze kadar geçen kısa bir geçiş süresidir. Bu kısa süre içinde insan, üyesi olduğu toplumun mutluluğu için çalışmak zorundadır. Devleti yönetmek görevine getirildiğimden bu yana, doğanın bana bahsettiği tüm gücümle ve acizâne görüşlerim ölçüsünde yönetmekten büyük onur duyduğum devleti, mutlu ve mamur yapmaya çalıştım. Beni yaşatan ve vücudumun elemanlarından biri olan bu yaşam soluğunu bana ödünç veren doğaya severek ve hiç üzülmeyen geri veriyorum. Ben bir filozof olarak yaşadım ve bir filozof olarak debdebeli bir cenaze töreni ve cenaze alayı olmadan gömülmek istiyorum." Aynı zamanda Mason olan filozof kral nasıl biriydi? Friedrich Hakikati aramada ve filozofvari yaşamı ile gerçekte aydınlanmanın felsefi yüzyılın bir temsilcisi idi ve o yüzyıla en az Kant kadar damgasını vurdu.

Büyük Friedrich ülkesindeki aydınlanmacı filozof ve bilim adamlarını koruduğu gibi, Voltaire'le arkadaşlığı da otuz yıl devam etmişti. Ayrıca daha birçok İngiliz ve Fransız filozof ve bilim adamları ile arkadaşlık etmiş, diğer aydınlanmacı Alman filozof ve bilim adamları gibi onların etkisi altında kalmıştır.

Kardinal von Sitzendorf'a 29 Ekim 1741'de din üzerine yazdığı bir mektubundaki şu cümleler de onun din konusundaki düşüncelerini yansıtmaktadır. "Hepimizin temeli olan doğanın sesi hepimizin birbirimizi sevmemizi ve karşılıklı olarak birbirimizin mutluluğu için çalışmamızı istiyor İşte benim dinim budur."

Onun devletinde herkesin kendi inanç biçimiyle mutlu olması gerektiğini anlatan derkenarı (Rantbemerkung) çok ünlüdür. Kendisini zorba aydın, despot filozof olarak niteleyenler de vardır. Ancak ne olursa olsun gücüyle ve fikirleri ile Alman aydınlanmasına büyük katkısı olmuştur.

Immanuel Kant (1724-1802)

Kendisine Kant'tan önce felsefe, Kant'tan sonra felsefe dedirtecek kadar felsefe dünyasının en büyük düşünürlerinden olan Immanuel

Kant 22 Nisan 1724'de saraçlık yapan bir ailenin dördüncü çocuğu olarak dünyaya geldi. 1740 yılında "Canlı kuvvetlerin gerçek değerlendirilmesi üzerine" adlı tezi ile üniversiteyi bitirdi. Birkaç yıl evlerde özel öğretmenlik yaptı. 1755 yılında ünlü "Genel Doğa Tarihi ve Gök-yüzü Teorisi" adlı eserini yayımladı. Bu eseri ile Büyük Friedrich'in dikkatini çekti ve Master ünvanını alarak saray kütüphanesinde çalışmaya başladı. 1770 yılında Ordinaryus Profesörlük ünvanını alarak öğretim üyesi oldu. Kant'ın felsefe çıkış noktası, aydınlanma düşüncesinin Almanya'da kazandığı başlıca form olan rasyonalist Leibniz-Wolff felsefesidir. Kant'ın felsefesi iki döneme ayrılır:

1. Eleştiri öncesi dönem, ki aşağı yukarı Leibniz-Wolff felsefesi çerçevesinde düşünülmektedir.

2. Eleştiri dönemi,

ki, Kant'ın esas felsefesi budur.

Kant'ın düşünce dünyasına girebilmek için onun eleştiri çağına bakmak gerekir, çünkü Kant'ın felsefesine eleştiricilik denir. Ona göre felsefe bir araştırma, bir değerlendirme, yani eleştirme olmalıdır. Us, aklı değerlendirmek ve onun ne olup olmadığını bilmek gerekir. Metafizik ve idealist felsefe salt usla yapılmalıdır. Demek ki eleştirilecek ve değerlendirilecek olan bu salt ustur. Bir zamanlar gök bilgini Kopernikus şöyle düşünmüştü. "Yıldızların dünyamız etrafında döndüklerine dayanarak bakacağım gök olaylarına." Ona örnek alan Kant'ta şöyle düşünüyor. "Bildığımız dışarıdan gelenlerle düzenleniyor inancına dayanarak metafizik olayları düşünemiyorum, bir de tersini deneyeceğim, dışımızdaki nesneler bilgimizden gidenlerle düzenleniyor inancına dayanarak bakacağım metafizik olaylara"

İşte Kant'ın düşüncelik serüveni böyle başlıyor ve doğanın karşısına aklı çıkarıyor. Tüm doğal nesnelerin bu usla kurulduğunu varsayıyor. Kant böylece ussal bir metafiziğin mümkün olup olmadığını araştırmaktadır. Vardığı sonuç kesindir. Us, metafizik yapamaz ve bu anlamda da felsefe de yapamaz. Bu açıdan Kant usun mutlak metafiziksel gerçeğe ulaşamayacağını göstermekte, metafiziği ve düşünceliği yıkmaktadır. İnsan usunun gücüyle güçsüzlüğü çelişkisini açıklamakla dialektik yöntemle götürülen en büyük adımı atıyor. Deney alanında us güçlüdür. İki kez ikinin dört ettiği her zaman söylenebilir. Ama metafizik alanda us çok güçsüzdür. Tanrının varlığı hiç bir zaman denenemez. (Kant bu düşüncesinden ötürü 1794 yılında Guillaume II. Hükümetinden bir ihtar almış ve din konusunda yazması ya-

saklanmıştır.) Kant pratik us adını verdiği irâde ve eylemsel törebili-me (ahlaka) ve duyumculuğa önem vermekle özdekçiliği tutmakla ve üstün görmektir. Tanrıya us yoluyla varılamayacağını ileri sürerek, gerçek bir özdeşçilik anlayışı ile bütün metafiziği yadsımaktadır.

Kant'ın oluşturduğu ortam, bir matematik, fizik, usculuk (rasyona-lizm) ortamıdır. Kendisi de üniversiteyi bir fizik tezi ile bitirmiştir. Evren doğum (kozogoni) alanında bulutsuluk varsayımını ileri sür-müş, gezegenler dizgesinin temel bir bulutsudan meydana gelip gelişt-iğini düşünmüş, devinimle (hareketle) durağanlığın (alâletin) görelili-ği (izafiyeti) kuramını geliştirmiştir. Evrenin doğal gelişmesi yolun-daki özdekçi anlayışla bağdaşan bu çalışmaları, diyalektiğin gelişme-sinde çok önemli bir yol oynamıştır. Gerçek alanı ile mantık kavramını ileri sürmüş, çağdaşlarının ruhculuğunu ve gizemliliğini eleştirmiştir. Kant'ın bütün bu çalışmaları deney alanının, eş deyişle özdeksel alanın içindedir ve bilimseldir.

Kant 80'li ve 90'lı yıllarda eleştiri eserleri ile Aydınlanma felsefesinin tamamlayıcısı, klâsik Alman düşüncesinin, yâni idealizmin kurucusu olmakla kalmamış, zamanımıza kadar devam eden felsefeyi ve bilim-sel düşünce devrimini yapmıştır. Kant felsefesi bir yandan Röne-sans'dan beri gelişen yeni Avrupa felsefesinin ana çizgilerini kendin-den toplan bir özet, diğer yandan kendisinden sonraki felsefeyi besle-yen verimli bir kaynaktır. İrili ufaklı birçok eseri yayımlanmış olan Kant'ın önemli eserleri

- Canlı Güçlerin Doğru Tanımı Üzerine Düşünceler (bitirme tezi)
- Duyu Dünyası ile Düşünce Dünyasının Biçimi ve İlkeleri Üzerine
- Genel Töre Tarihi ve Gök Kuramı
- Salt Usun Eleştirisi
- Pratik Usun Eleştirisi
- Yargı Gücünün Eleştirisi
- Geleceğin Tüm Metafiziğine Giriş
- Dünya Yurttaşlığı Açısından Bir Genel Tarih Tasarımı
- Törelerin Metafiziğini Temellendirme
- Doğa Fiziğinin Metafizik Öğeleri
- Usun Sınırları İçindeki Din
- Sonsuz Barış Üzerine
- Uygulama Açısından İnsan Bilim

Alman aydınlanmasında katkısı bulunan düşünürlerin tamamına buraya değinmek zaman açısından mümkün olmadığı için yalnız birkaçını burada belirtmek mümkün oldu.

Masonluk tarihine bakıldığında Masonluğun aydınlanmanın bir ürünü olduğu görülür. Çünkü aydınlanma Masonluğun rasyonel dayanağı olmuştur ve olmaktadır.

Günümüze kadar da localarımız aydınlanmanın gelişip özenle korunduğu yerler olarak kalmıştır. Çünkü aydınlanma yenilenmiş ve iyiye doğru ilerleyen toplumda insanın iyileşmesini amaç edinir. Aydınlanma daima yenilikleri ve yeni değerleri içerdiğinden bu proses hiçbir zaman sona ermeyecektir.

Yaşam, evrim sürecinde sürekli değişiklik demektir ve insan gelişmenin gerisinde kalmamak için kendini işlemek zorundadır. Localar da insanın işlendiği atölyelerdir. Masonluk da aydınlanma gibi önce İngiltere'de başlamış sonra Fransa'ya geçmiş oradan da Almanya'ya geçerek temel ilkeleri aynı kalmakla beraber bu üç ülkenin özelliklerine göre şekillenmiştir.

Masonluk tarihine bakıldığında Masonluğun aydınlanmanın bir ürünü olduğu görülür. Başka bir deyişle Masonluk aydınlanma ile çok sıkı bir biçimde bağlantılıdır. Bu nedenle doğal olarak günümüze kadar localar aydınlanmanın gelişip özenle korundukları yerler olarak kalmışlardır. Çünkü aydınlanma, yenilenmiş ve iyiye doğru ilerleyen toplumda insanın iyileşmesini amaç edinir. Aydınlanma daima yenilikleri ve yeni değerleri içerdiğinden bu proses hiçbir zaman sona ermeyecektir. Aslında aydınlanma, insanlar eleştirel düşünen yaratıklar olduğu sürece devam edecek, ancak dinamizminde ve başarıya ulaşmasında inişler çıkışlar olan fakat hiç bir zaman durmayan, ancak farklı hızlarla ilerleyen bir proses olmaya devam edecektir. Yaşam, evrim sürecinde sürekli değişiklik demektir ve insan gelişmenin gerisinde kalmamak için kendini işlemek zorundadır. Localar da insanın işlendiği atölyelerdir.

Alman Masonluğunun beşiği 250 yıldan fazla bir sürede Hamburg'dur. Birleşik Alman Büyük Locaları (Vereinigte Großlogen von Deutschland) matrikülünde 1 numara ile kayıtlı bulunan loca, daha sonra adı "Absalom zu den drei Nesselne olarak değiştirilen "Loge d'Hambourg"dur. Kurucu üyeleri, yeni uyanmaya başlayan özgürlük ruhunu yaşama geçirmek ve o zamanki devrimci düşünceleri tartış-

mak isteyen idealistlerdi. 1737 yıllarındaki mutlakiyet sistemindeki tartışmalar, yalnız gizli olarak konuşulabilinen fikir ve vicdan özgürlüğü üzerine olurdu. Localar yeni fikir akımlarının temellerinin altmasına izin verilen ve koruyucu işlevi gören sığınaklardı. Bizdeki Selânik localarında İttihat ve Terakkinin temelinin atılıp korunması gibi.

Alman Masonluğu'nun tarihî, siyasal ve aydınlanma tarihinde olduğu gibi, bir yanlışlıklar ve dağınıklıklar tarihidir. Ancak bütün bunlara rağmen bu tarih, eski kardeşlik teşkilâtının sarsılmaz ideallerine olan inancın doğru ve kesin tanığıdır. Günümüz Almanya'sının toprakları yüzyıllarca sayıları 400'e varan küçük derebeyliklere ve prensliklere bölünmüştü. Her prens kendi ordusunu, kendi devlet tiyatrosunu ve kendi locasını kurma hırsı içindeydi. Alman Masonluğu bu separatist eğilime karşı kendini koruyamadı ve münferit prensliklerde değişik Masonik öğreti türleri oluştu. Bunun sonucu olarak da birçok büyük loca kuruldu ve farklı gelişmeler oldu. İlk kez ikinci dünya savaşının sonunda Alman Masonluğu için yeniden başlama ve birleşme koşulları oluştu. Bir birleşmeyi ve günümüzdeki Alman Masonluğu'nu daha iyi anlayabilmek için daha önceki büyük localara değinmek gerekir.

Große National-Mutter Loge, Zu den drei Weltkugel" (Üç Büyük Dünya Küresi İçin Millî Büyük Loca

Bu büyük locanın tarihi, Braunschweig ile sıkı ilişkileri olan Hamburglu kardeşlerin ve Friedrich II'nin 1738 yılında tekris edilmesi ile bağlantılıdır. Bu nedenle Friedrich II'nin (Büyük Friedrich) Berlin'deki sarayında bir loca kuruldu. Loca önceleri İngiliz ritüeline göre çalıştı, çok geçmeden "Strikten Observans"a bağlandı. Yüksek dercelerde çalışan bu "Strikten Observans" Locası tampliye şövalyelerine kadar dayanıyordu. 1782 yılındaki "Wilhelmsbader Konvansı"nda bu sistem iptal edildi. Konvandan sonra Große National-Mutter Loge "Zu den drei Weltkugel" (Üç Büyük Dünya Küresi İçin Millî Büyük Loca) kendi bağımsızlığını ilân etti ve yüksek derecelerin yalnız bilgi ile kazanılabileceği değişik bir sistemi kabul etti.

Nasyonal Sosyalistlerin yasaklamasından önce bu Büyük Loca'ya 1933 yılında 177 Loca 22.700 kardeş kayıtlıydı. Yeniden kurulmasından sonra 1970 yılından beri Alman Birleşik Büyük Locaların'a (Vereinigte Großlogen von Deutschland, VGLvL) bağlıdır.

Prusya Büyük Locası **"Royal York zur Freundschaft"** **"Royal York Kardeşliğine"**

1760 yılında Yedi Yıl Savaşları'nda Berlindeki Fransız subayları tarafından "Aux trois Colombes" locası kuruldu. York Dükü Eduard August'un tekrisinden sonra adı "Royal York de L'Amitié" olarak değişti. 1768 yılında Londra'daki ana locadan patent alarak adını "Provinzialloge der Brandenburgische Staaten" (Brandenburg Devletlerinin Taşra Locası) olarak değiştirdi. Yasaklanmadan kısa bir süre önce 1932 yılında 104 loca ve 11.500 kardeş kayıtlıydı. 1945 yılında, tekrar kurulan "Großloge der Alten Freien und Angenommenen Maurer von Deutschland" GL A.F.u.A.M.v.D (Almanya Eski Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Büyük Locası)'a bağlanmıştır ve 1958 yılından bu yana Vereinigte Großloge von Deutschland VGLvD (Alman Birleşik Büyük Locaları) üyesidir.

Großloge, Kaiser Friedrich Zur Bundestreue **(Kaiser Frierich Akte Sadâkat Büyük Locası)**

Bu Büyük Locayı 1892 yılında Hermann Settegast Berlin'de kurdu. 1900 yılında Hamburg Büyük Locası kurulunca oraya bağlandı ve tarihi karıştı. Alman Masonluğunda, eski Prusya Büyük Locasının Piskoposluk hukukunu delmesi ve bunu Leibzig İmparatorluk mahkemesi ile tescil ettirmesi ile tanınmaktadır.

Große Landesloge der Freimaurerei von Deutschland **Almanya Masonları Taşra Büyük Locası)**

Prusya ordusunun tıbbiye şefi Kellner von Zinnendorf 1770 yılında bu büyük locayı kurdu. 1773 yılında Londra tarafından tanınan bu büyük loca 1786 yılında İngiltere'den ayrıldı Büyük loca devamlı olarak önemli gelişmeler kaydetti ve 1872'de toplam 62 Johannes loca (Johannes Hristiyanlıkta bizim Yahya olarak tanımladığımız ve Hz. İsa zamanında yaşamış Vaftizci Yahya'dır, buradan Locanın koruyucu pîrinin Hristiyan azizi olan Vaftizci Yahya olduğu anlaşılır.) kayıtlıydı. Ayrıca Austurya, Silezya, Pomeranya, Aşağı Saksonya, Rusya ve Mecklenburg vadilerinden de kendine bağlı locaları vardı. 1774 yılında bu büyük loca Kraliyetin himayesine girdi. Öğreti türü von Zinnendorf'un İsveçten satın aldığı Eckleff aktine göreydi. Bu akt tarihi eksiklikleri tamamlıyordu. O zamanki büyük Üstad Friedrich III, eski

tarihi savunduğu için istifa etti. Bu büyük loca 1932 yılında 22.300 üye ve 173 locaya sahipti. Günümüzde bu büyük loca Vereinigte Großloge von Deutschland VGLvD (Alman Birleşik Büyük Locaları) üyesidir.

Goße Loge von Hamburg (Hamburg Büyük Locası)

(Daha önceki adı "Provinzialloge Von Hamburg und Niedersachsen" Hamburg ve Aşağı saksonya Taşra Locası 1737 yılında İngiltere'den yapılan girişimlerle Hamburg'da "Loge d'Hambourg-Société de Maçons Libres de la ville da Hambourg" kuruldu. Loca ilk kez 1741 yılında "Absolom" daha sonra ise "Absolom zu den drei Nessel" adlarını aldı. 1740 yılında Mathias Lüttman Londra'da loca kayıtlarına geçirtti; böylece İngiliz Taşra Büyük Locası oldu ve Lüttman da Hamburg ve Aşağı Saksonya Taşra Büyük Üstadı oldu.

Friedrich II'nin tekrisi Masonluk için önemli bir olay oldu. Tekris 10 Ağustos 1738'de Hamburg locasının delegasyonu ile büyük bir gizlilik içinde gece yarısı gerçekleşti. Bu locanın tarihinde diğer önemli bir olay ise, 1771 yılında Lessing'in Hamburg vadisinde çalışan "Zu den drei Rosen" (Üç Gül) locasında tekrisidir. Lessing yazıya döktüğü Masonik düşünceleri ile dünya Masonluğuna oldukça büyük katkılarda bulundu.

1811 yılında Napolyon'un istilâsı sırasında "Grand Orient de France" tarafından taşra locası olarak ilhak edilmekten korunmak için bağımsızlığını ilân etti. İngiltere bu girişimi ile anlayış ve toleransla karşılandı. Emanuel zur Maienblume" (Mayıs çiçeği Emanuel) locasından Tiyatro Müdürü Friedrich Ludwig Schröder büyük üstad oldu. Yürürlüğe koyduğu Ritüel ona Alman Masonluğu'nun reformatörü ünvanını kazandırdı. İngiltere tarafından tanınmaya devam etti. 1900 yılında Settegast da kısa ömürlü olan büyük locaya katılarak Berlin'de Hamburg Taşra Locasını kurdu Zaman zaman Londra'daki Pilgrim locası da ona bağlandı. 1932 yılında Hamburg Büyük Locası tüm dünyada 5000'den fazla üyesi ile 56 taşra locasına sahipti. Bu büyük loca büyük bir saygınlığa sahipti. Taşra locaları dünyanın en kuzeyindeki Hammerfest kentinden en uzak kent olan Şanghay'a kadar yayılıyordu. Günümüzde de Güney Afrika ve Güney Amerika'daki önemli localar bu büyük locaya bağlıdır. Almanya'daki ağır koşullardan ötürü 1935 yılında Şili'de Valparaiso kentinde temsilci biri kurul kurarak, burada çalışmalarına devam etti. 1945 yılında tekrar örgütlendi. Son

büyük üstadı Rahip Wilhelm Hintze ide. 1949 yılında kuruluş aktini Frankfurt Paulus Kilisesinde VGL'e (A.F.u.A.M) bıraktı. Bu nedenle büyük üstadı Rahip Wilhelm Hintze'nin ışığı sembolik olarak yakılarak VGL'nin onursal büyük üstadı olarak kabul edildi.

Großloge des Königreiches Hannover (Hannover Kırallığı Büyük Locası)

1755 yılında kendi Taşra Büyük Üstadı tarafından Taşra Büyük Locası olarak kuruldu. 1801 yılında Hamburg'dan Schröder Ritüelini aldı. 1810 yılında Napolyon istilâsı sırasında "Großorient von Westfalen"e (Vestfalya Büyük Doğusu) bağlandı. 1828 yılında "Großloge des königreiches Hannover" adını aldı. 1856 yılında İngiliz kralı V. Georg himayesine aldı. 1866 yılında Hannover kırallığı Prusya'ya bağlandı ve Büyük Loca da bağımsızlığını yitirdi ve Berlin'deki "Royal York zur Greundschaft"a bağlandı ve tarihe karıştı.

Große Mutterloge des Eklektischen Freimaurerbundes (Eklektik Mason Birliği Ana Büyük Locası)

1741 yılında VII. Karls'ın tac giyme töreninde Frankfurt'da kuruldu, 1743 yılında Londra'dan patent aldı. Bu büyük loca çok çalkantılı bir süreç yaşayarak 1783 yılında Wilhelmsbader Konvanın'da eski ana ilkelere vazgeçerek tüm diğer sistemlerdeki en iyileri seçme kararını aldı. 1933 yılında bu eklektik (seçkinler) birliğine kayıtlı 24 loca ve 3500 kardeş vardı. Üçüncü İmparatorluğun (Hitler Almanyası) başlangıcında kendini feshetti. 1945 yılından sonra yeniden kuruldu. Çok sayıdaki eski büyük localar gibi A.F.u.A.M.'a bağlandı ve 1958 yılından beri VGLvD üyesidir.

Große Landesloge von Sachsen (Saksonya Taşra Büyük Locası)

Kral Güçlü August'un bir oğlu 1738 yılında Dresden'de ilk locayı kurdu. 1811 yılında bir çok Saksonya locası, "Große Landesloge von Sachsen" (Saksonya Taşra Büyük Locası) büyük locasını ilân etti. Yüksek dereceler yoktu. Her ne kadar ritüel özgürlüğü varsa da genel olarak Schröder ritüeline göre çalıştı. Leibzig vadisinin ünlü locaları "Minerva zu den drei Palmen" (Üç Palmiye Minervası) ve "Baldiun zur Linde" (Thlamur bodueni) bu büyük locanın dışında bağımsızlıklarını sürdürdüler. 1932 yılında Große Landesloge von Sachsen (Saksonya Taşra Büyük Locası) büyük locasının 44 üye locası ve 7200 kayıtlı üyesi vardı. Bu büyük loca 1933 yılında lağvedildi.

Großloge "Zur Sonne"ın Bayreuth (Bayreuth Güneşi Büyük Locası)

Bu büyük loca Büyük Friedrich'in, Brandenburg-Bayreuth Sınır Kontu olan eniştesi tarafından 1741 yılında kurulu ve şato locası olarak çalışmaya başladı. 1744 yılında kendisini şehir locası olarak ana loca ilân ederek Ansbach ve Erlangen'de şube localar kurdu. 18. Yüzyılın bilinen karışıklıkları başladı ve 1764 yılında loca "Strikten Obserserwanz"a geçti. 1764'den 1779'a kadar uykuda kaldı ve 1791 yılında Berlin'de bulunan büyük loca "Zur Freundschaft"a bağlandı. 1807 yılında bu büyük locanın taşra locası oldu, ancak 1810 yılında "bağımsızlığını ilân etti ve Feßler ritüeline göre çalışmaya başladı. 1810 yılında Bayreuth Bavyera'ya bağlanınca "Große Provinzialloge Zur Sonne" adı ile yaşamını sürdürdü. Katolik kilisesinin saldırıları karşısında üyelerinin %50'si tövbekâr (katolik bakış açısına göre) oldu. İsviçreli büyük devlet hukukçusu Johann Caspar Bluntschli büyük üstad olarak anayasasını reformize etti. Norveç, Romanya ve hattâ 1920 yılında Çekoslovakya'da şubeler kurdu. 1932 yılında bu büyük locaya 45 loca ve 4000 kardeş üye idi. Üçüncü imparatorluk (Hitler Almanyası) zamanındaki yasaklanmasından ve 1945 yılındaki tekrar kurulmasından sonra GL A.F.u.A.M.v.D büyük locasına bağlandı.

Großloge Deutsche Bruderkette in Leipzig (Lebzig Alman Kardeşlik Zinciri Büyük Locası)

Hiçbir büyük locaya bağlanmak istemeyen beş locanın özgür iradesi ile kurulan büyük loca "Großloge Deutsche Bruderkette in Leipzig"e (Lebzig Alman Kardeşlik Zingiri Büyük Locası) 1924 yılında üç loca daha katıldı. Üye localar ritüel konusunda özgür bırakıldı. 1932 yılında 2200 kardeş üye idi. Bu büyük loca 1932 yılında lağvedilmeye zorlandı.

Freimaurerbund zur aufgehende Sonne (FzaS) (Doğan Güneş Mason Birliği Büyük Locası)

Bu Mason Birliği Büyük Locası 1905 yılında özgür düşünenlerin birliği olarak kuruldu ve daha sonra locaya dönüştürüldü. 1000 üyesi bulunan bu locanın Masonluk anlayışında din yoktu. Bu nedenle diğer büyük localar tarafından muntazam olarak kabul edilmedi. Bölünmeler oldu ve bir grup temel koşul olan monizmi (vahdetiye) reddederek muntazam localara geçtiler. Pasivizm anlayışından dolayı bu büyük

loca birinci dünya savaşında hızlı bir biçimde yükseldi ve 1921 yılında "Grand Orient de France" tarafından tanındı. Bunun sonucu olarak fikir ayrılıkları oluştu ve kardeşlerin bir bölümü intizama döndüler. Başka bir önemli grup 1930 yılında ayrıldı ve "Symbolische Großloge von Detschland"ı (Alman Sembolik Büyük Locası) kurdu. 1933 yılında feshedildi. İkinci dünya savaşından sonra Hamburg-Altona'da yeniden kuruldu. Bu büyük loca da GL A.F.u.A.M.v.D. büyük locasına bağlandı.

Symbolische Großloge von Detschland (Alman Sembolik Büyük Locası)

Daha önce belirtildiği gibi, 1930 yılında yaklaşık 600 kardeş "Symbolische Großloge von Detschland"ı (Alman Sembolik Büyük Locası) kurdular. Ancak bu büyük loca Alman büyük locaları tarafından tanınmadı. Weimar Cumhuriyeti büyük localarının aksine "Symbolische Großloge von Detschland" (Alman Sembolik Büyük Locası) uluslararası Masonluk ilişkilerine önem verdi ve pasifizm temel anlayışı ile çalışarak daha çok sosyal sorunlara eğildi. İlk büyük üstadı Leo Müffelman idi. 1932 yılında 26 loca ve 1200 kardeş Sembolistlere katıldı, ancak Leo Müffelman 15 Nisan 1933 tarihinde "Symbolische Großloge von Detschland"ın (Alman Sembolik Büyük Locası) Almanya'daki bütün şubelerini kapatı.. "Symbolische Großloge von Detschland"ın (Alman Sembolik Büyük Locası) tüm dökümanları 1931 yılında Alman kardeşlerin şube loca kurdukları Filistine götürüldü. Bu Alman lccası Filistinde "Zur Quelle Siloah" (Siloah kaynağı) adı ile sürgünde çalışmasına devam ederek Masonik nuru yaymaya devam etti ve 1949 yılında Vereinigte Großloge von Deutschland'ın (VGLvD) Frankfurt Pauls-Kirche (Paul Kilisesi) kuruluş toplantısı sırasında büyük üstad Theoder Vogel tarafından teşekkür edilerek onurla karşılandı. "Zur Quelle Siloah" (Siloah kaynağı) locası günümüzde de Kudüs'de İsrail Büyük Locası'na 26 matrikül numarası ile bağlı olarak çalışmalarını Almanca olarak sürdürmektedir.

Vereinigte Großloge von Deutschland (VGLvD) (Alman Birleşik Büyük Locaları)

Masonluk 280 yıllık tarihinde dünyanın birçok ülkesinde ve dolayısıyla Almanya'da her zaman olumlu karşılanarak saygı görmüş, imparatorlar, krallar, prensler, baş piskoposlar, bilim adamları, şairler gibi seçkin kişiler bu kardeşlik zincirinde yer almışlardır.

Ancak diktatörlük yönetilen komünizm, faşizm, nasyonal sosyalizm ve şeriatın egemen olduğu devletlerde localar kapatılmış ve Mason kardeşler kovuşturulmuşlardır. Hâlen günümüz İran'ında her türlü Masonik faaliyet ölümle cezalandırılmaktadır.

Nazi Almanya'sında da Masonluğa karşı bir kampanya yürütölele- rek, dünya çapında Mason-Yahudi ittifakı gibi büyük bir tehlike ile karşı karşıya olunduğu biçimde anti propoganda yapılmıştır. Nazi parolalardan biri "Masonluğun arkasında ezeli Yahudî vardı. Mason- luk uluslararası ve dünyaya açık olduğundan Nazi'lere ters düşüyor- du. Çünkü Naziler'de uluslararası (international) bir küfür kelimesi idi.

1933-1935 yıllarında Alman büyük locaları ve localar ya kendilikle- rinden veya zorlama ile feshedildiler. Birleşik beş Hamburg locası üyesi olan 250 yıllık "Absalom zu den drei Nesseln" locası 30 Temmuz 1935 günü Gestapo zorlaması ile yine onun kontrolü altında yaptığı konvanda kendi kendini feshetti. Bu fesihler sırasında locaların taşın- mazları devlet hazinesine aktarıldı, eşyaları yağmalandı, kardeşler kovuşturuldular, işkence gördüler ve öldüröldüler.

1933 ilâ 1935 yılları arasında Alman Masonluğu Nasyonal Sosyalist- lerin yok olma tehditleri ve oyunları karşısında herhangi bir güçten yoksundular. Yeni hâkim güçlerin kötü niyetleri karşısında kısmen uyum sağlama çabaları da gösterildi. Bu çabalar da Nazi'lerin düş- manca davranışlarını önleyemedi. Bu deneyimlerden yola çıkılarak, ikinci dünya felâketinden sonra güçlü bir genel temsil fikri çoğunluk kazandı. Ancak bir engel vardı, Almanya işgal kuvvetleri tarafından bölünmüştü. Olağanüstü bir enerji ile Bavyeralı Dr. Thedor Vogel bir- leşme için ilk önemli adımı attı. Yapılan toplantılarda Alman Mason- luğu'nun kaderini belirleyen önemli bir karara varıldı; Bir tek Mason- luk vardı. Geçmişteki bir çok Mason kuşakların özlemi olan tek bir öğ- reti koşulsuz ele alındı.

Böylece, sonunda 19 Haziran 1949 tarihinde, "Vereinigte Großloge von Deutschland"ın (VGLvD) Alman Birleşik Büyük Locaları) Frank- furt Pauls-Kilisesinde kurulma aşamasına gelindi. 1933 yılından 1949 yılına kadar Kudüs'te sürgünde bulunan "Symbolische Großloge" (Sembolik Büyük Loca) ve aynı zamanda Şili'de Valparaiso kendindeki temsilci bir kurul tarafından korunan Masonik nur, özgür bir kardeşlik zincirinin kurulması için tekrar, tutuşturuldu.

10 Büyük Locaya bağlı 174 üye Loca bir araya geldiler. Kuruluş sinyali çok etkili oldu. Nihai birleşme için İngiliz Birleşik Locasının tanınması

gerekiyordu. Bu tanıma 5 Aralık 1956 yılında gerçekleşti. Londra'da düzenlenen Büyük Üstadlar konferansında her iki büyük loca "VGL A.F.u.A.M." ve "GLL F.v.D" temsil edildiler. Alman Büyük Loca temsilcileri gelecek için birleşmeye çağrıldılar. Bu talep henüz beklemekte olan "Große BLandesloge" (Taşra Büyük Locası) büyük locanın 27 Nisan 1958 tarihinde "Vereinigte Großloge von Deutschland" (Alman Birleşik Büyük Locası) ile "Vereinigte Großloge von Deutschland, Bruderschaft der Deutsche Freimaurer" (Alman Birleşik Büyük Locası, Alman Masonlarının Kardeşliği), adı altında birleştirildi. İlk birleşik Alman Locası karışıklıkları önlemek için önce "Große Landes Loge" (Taşra Büyük Locası) adını aldı ve daha sonra bu ad "Großloge der Alten Greien und Angenommenen Muarer von Deutschland" GL A.f.u.A.M.v.D (Alman Eski ve Kabul Edilmiş Masonlar Büyük Locası) olarak değişti.

1958 yılında hazırlanan anayasa Alman Masonluğunun Magna Charta'sını oluşturdu. Şimdiye kadar büyük üstad görevini yürütmekte olan Theodor Vogel'in görevi konvanda tekrar teyit edildi. 1970 yılında Große National-Mutter Loge "Zu den drei Weltkugel" (Üç Büyük Dünya Küresi İçin Millî Büyük Loca) ve şimdiye kadar taşra locası olarak işlevini sürürmekte olan Amerikan Kanada ve Britanya büyük locaları da VGLvD üyesi oldular ve senatoda eşit haklara ve oy değerine sahip oldular. Magna Charta'nın ilk içerik revizyonu 1979 Ekiminde Berlin Konvanı'nda kararlaştırıldı ve VGLvD'nin görev ve yetkileri daha açık bir şekilde ele alındı. 1982 yılındaki konvanda ise, anayasa ve dolayısıyla yasa sistemi köklü olarak ele alındı. Almanya'daki muntazam Masonluk yıllar geçtikçe gelişti ve kendi var oluşunun nedeninin her şeyden önce sağlam bir birleşmede olduğunu gördü.

1994 verilerine göre Alman Masonluğu'nun organizasyon şeması ekte verilmiştir. Bu verilere göre 1994 yılında kardeş sayısı 20.000'dir. 29.09.1999 günkü Berlin Vadisi toplantısında Vadi Kaymakamı Thomas Richert'in tarafından kardeş sayısının devamsızlarla birlikte 15.000 civarında düştüğü açıklanmıştır.

Bir yandan şairler, düşünürler ve müzisyenler, diğer yandan dünya dehşet saçan politikacıların ülkesi olan Almanya'da, değişiklikler ve karışıklıklar nedeni ile, Masonluğun gelişmesi de çok farklı olmuştur. Geçmişteki bölünmüştür ve bunun sonucu çok devletli bir ülke olmasından dolayı Masonluk Almanya'da her yörenin veya devletin özelliklerine göre gelişerek biçimlenmiştir. Protestan hükümdarların

egemen olduğu devletlerde, zaman zaman yöneticiler, prensler, krallar hattâ imparatorlar Masonluğu desteklemiş ve tekris olmuşlardır.

Katolik hükümdarların egemen olduğu devletlerde ise, yöneticiler bizzat tekris olmamışlarsa da, bir kaç olayın dışında Masonluğa göz yumuşlar, zaman zaman da desteklemişlerdir. Papanın Masonluğa karşı fermanları alıp kabul etmişler, ancak uygulamada katı olmamışlardır.

Bilindiği gibi Avrupa aydınlanmasını oluşturan ana fikir akımları Rönesans ve Reform'dur. Rönesans ve Reform kilise çatısı altında gelişmiştir. Rönesans sayesinde gelişen sanat daha çok kiliseye hizmet etmiş, kilise kubbelerinin İsa-Meryem tasvirleri ile daha güzel süslenmesine yaramış ve sanatsal açıdan şaheserler yaratmıştır.

Reformu başlatan Martin Luther ise, başlangıçta kilisenin ve papazların Tanrı ile kulların arasına girmesine karşı çıkmış, ancak zamanla bu düşüncesinden ayrılarak kendi kilise organizasyonunu kurma gereğini duymuştur. Katolik kilisesine karşı doğan Reform hareketinin ürettiği Protestan kilisesi (mezhebi) bağınazlık ve taassupta yer yer katolik kilisesine aratmıştır.

Alman dindarlığına damgasını vuran Martin Luther, Alman halkını ve dolayısıyla Alman düşünce dünyasını etkilemiştir. Sonunda Alman aydınlanmasında da kendini göstermiştir.

Bu nedenle Alman aydınlanmasının ürünü olan Alman Masonluğuna da Hristiyanlık öğelerin girmesi önlenememiştir. Örneğin; "Großloge der Alten Frein und Angenommenen Muarer von Deutschland" GL A.F.u.A.M.v.D (Alman Eski ve Kabul Edilmiş Masonlar Büyük Locası) büyük locasına bağlı localar "Johannes Loge" olarak anılırlar. Buradaki Johannes, Hristiyanlıkta "Vaftizci Yahya" olarak bilinen Yahya peygamberdir. Vaftizci Yahya bu locaların koruyucu azizi olarak kabul edilir. Diğer bir örnek ise, yemin kürsüsünde üç kutsal kitap yerine yalnız İncilin bulunmasıdır. Friedrich Ludwig Schröder ritüelinde üç büyük nur; Gönve, Pergel ve İncil olarak tarif edilir. Große Landesloge der Freimaurei von Deutschland

(Almanya Masonları Taşra Büyük Locası) büyük locasına bağlı localara Hristiyan olmayanlar üye olarak kabul edilmezler.

Aydınlanmanın bir ürünü olan Masonluk, temel ilkeler aynı kalmak koşulu ile her ülkenin özelliğine göre biçimlenmiştir.

Martin Luther ile başlayan Avrupa aydınlanmasının ana fikir akımları kilisenin dar kalıpları arasında kalırken, ürettiği aydınlanma hiçbir zaman evrensel olamamıştır. Buna karşın Martin Luther'den 300 yıl önce, Yunus Emre, Mevlânâ Celaleddin Rumî ve Hacı Bektaş Velî altın üçgeninin temeli attığı Anadolu aydınlanmasının ana fikirleri çok daha evrenseldir. Bu nedenle Türk Aydınlanmasının bir ürünü olan Türk Masonluğu Avrupa aydınlanmasının ürünü olan Avrupa Masonluğundan çok daha evrenseldir. Almanya'da bazı localarda, yemin kürsüsülerinde üç kutsal kitabın bulundurulması için, uzun zamandan beri süregelen girişimler sonuçsuz kalırken, Türkiye Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Büyük Locasına bağlı localarda yalnız bir tek kitabı bulundurma düşüncesinin hiçbir kardeşimizin aklından geçmesi bile düşünülemez.

Evrenin Ulu Mimarı ilerlemeye çalıştığımız bu Hakikat yolunda bize ve tüm dünya masonlarına yardımcı olsun.

Yararlanılan Kaynaklar:

Deutsche Geisteswelt Bant I

Felsefe Tarihi

Felsefe Tarihi, Cilt 2

Sanatın Toplumsal Tarihi

Kant, Persönlichkeit und Werk

Die Freimaurerei

Stichwort Freimaurerei

Felsefe Ansiklopedisi, Düşünürler Bölümü

Felsefe Ansiklopedisi, Kavramlar Bölümü

Batı Felsefe Tarihi

Yüzyılların Gerçeği

Mason Sözlüğü

Hermann Noack

Prof. Macit Gökberk

Frank Thilly / İbrahim Şener

Arnold Hauser / Yıldız Gölönü

Kurt Schilling

Horst Kirshke

Jürgen Holtorf / Karl Heinz Lock

Orhan Hançerlioğlu

Orhan Hançerlioğlu

Berntrand Russell

Server Tanilli

Murat Özgen Ayfer

YEMİN KÜRSÜSÜ (*)

Koparal ÇERMAN

Locamız, bu dünyanın sembolüdür. Bu eski yıllardan günümüze devam edegelen bir benzetmedir. Eski kardeşlerimiz derin bir iç-görü ile bu dünyayı, içinde dua edilen bir mâbete benzetirlerdi. Gerçekten de dünyamız; geceleri gökyüzünün esrarlı karanlığını kandil gibi süsleyen yıldızları ve gündüzleri güneşin parlak ışıklarıyla aydınlanıp mavi bir tül gibi çevremizi saran gök kubbesi ile tam bir mâbede benzer. Birbirini izleyen bu karanlık ve aydınlık, localarımızın zemininde yatan siyah beyaz kareler gibi insanın iç dünyasına da yansımıştır. Bizler de karanlık ve aydınlık gi-

bi keder ve mutluluğun birbirini kovaladığı kendi iç dünyamızda kederin yok olması, aydınlık ve mutluluğun hayatımızı sarması için hep dua edegelmişizdir. Göze görünmeyen bu iç dünyamız, göze görünen şu dünyanın bir kopyası olunca, yeryüzünde dua etmek için yapılan her tapınağı insan ruhunun derinliklerinde yatan mutluluk özleminin simgesi olarak görmekle yanılmış olmayız.

Bugün, ilimde fende ve sanat'da epeyce yol aldık. Eski kardeşlerimiz bu dünyayı düz bir kare şeklinde görürlerdi. Bugün onun yu-

(*) *Josoph Fort Newton* kardeşimizin "*Short Talks on Masonry*" isimli kitabından alınıp aktarıldı.

varlak olduğunu biliyoruz artık. Ama iç dünyamızla dış dünyanın gerçekleri arasındaki benzerlik hiç değişmedi. Bu sebeple biz, yeryüzünde insan eli ile yaratılan her eserde, insan ruhunda estetikleşmiş evrensel kanun ve prensipleri bulabiliriz. Bu evrensel kanun ve prensipler semboller şeklinde sunulmuş olarak Mason olarak yaptığımız çalışmaların da ana konusudur. O zaman çalışmalarımızda başarılı olabilmek için bir yandan da tıpkı atalarımızın yaptığı gibi, içtenlikle dua etmemiz gerekiyor. İşte "yemin kürsüsü" diye adlandırdığımız locamızın ortasında duran Masonik mihrabın varlık sebebi budur. Bu mihrabın özelliği; ırk, dil, din ve renk farkı gözetmeksizin tüm insanlığın gönüllerini aydınlıkta birleştiren bir kardeşlik mihrabı oluşudur. Bu anlamı ile de elbet yeryüzündeki bütün benzerlerinden daha geniş kapsamlıdır.

Bir mihrap önünde eğilip, sessizce dua eden insan görüntüsü kadar içe işleyen başka bir görüntü olamaz. Doğada böyle dua eden tek varlık insandır. Acılar, üzüntüler, keder, terör ve trajedi... Velhasıl zor anlarda insan, elindeki aletleri bir kenara koyar, gözlerini mihraba diker ve tanrısına yakarır. Düşünürsek, dua etmede insanları birleştirip bütünleştiren, insanı yücelten bir özellik vardır. Nasıl doğada şura-

ya buraya serpilmiş taşlar toplanıp, yontulup, bir plân içerisinde birleştirilerek, içerisinde asil duyguların dolaştığı mâbetler yapılabilirse, binlerce yıldır tanrı sırlarını arayan ve ararken ipek bir dantel gibi işlenen insan ruhu da, belli inançlar etrafında toplanarak sevgi dolu gönül mâbetleri kurabilmektedir. Dua etmenin sihiri bir etkisi de vardır. Bunun nedenini araştırırken, insan ruhunun ilginç nitelikleri ile karşılaşırız. Tanrı sevgisi ve inançlı insan olmak, insan doğasında ezelden var olan bir duygudur. Bu duygu aynı zamanda birlik ve bütünleşme ihtiyacının doğal bir neticesidir de diyebiliriz.

Dinler tarihi oldukça ilginçtir. Geçmişteki, dinî âdet ve törelerin bazıları, bugün bizlere ne kadar korkunç ve barbarca görünürse görünsün, tanrı arayışının bitip tükenmeden devam edebilmesi, aslında insanoğlunun barbar bir varlık olmadığının kanıtıdır. Eski dinlerde insanları tanrı adına kurban eden töre ve âdetler her ne kadar kanlı ve acıklı olsa da, bu tür bağınazlıklar yüzyılların akışı içerisinde giderek azalmış, bunlar yerini yavaş yavaş dinî felsefelerin sevgi, saygı, iyilikseverlik ve şefkati öngören duygu zenginliğine bırakmıştır. İşte atalarımızın ruhsal yücelme yolunda, büyük mesafeler aşarak geliştirdiği bu manevî zen-

ginliğin ritmine uyarak; biz Masonlar da içimizde duyduğumuz nur ve ışık özlemini yemin kürsüsü dediğimiz mihrabın çevresinde toplanarak dile getiriyoruz. Böylece, geçmişin sisli yıllarında inançlarına kendini adanmış atalarımızın izinde yürüyerek, bizler de bütün insanlar ve insanlık için mutluluk yuvası olacak bir "ülkü mabedi" kurma yolundaki azim ve inancımızı bu mihrapta kutsuyoruz.

İlk mihrap taşları, Yakup peygamberin tanrı rüyası görürken başına yastık yaptığı taş gibi tabii ve yontulmamış taşlardı. Zamanla, inanç ve itikatlar içirik kazandı. Mihrap taşları yontulmaya, geometrik ve simetrik şekiller almaya, sembollerle anlam kazanmaya başladı. "Kurban" terimi; diğergamlığı ve kendinden verişi simgeler oldu. Zamanla san'atkârane oyulmuş mihrap taşlarının üzerin, toplumun refahı için gönülden verilen değerli armağanlar süsledi. Nihayet, kapalı tapınaklar yapılmaya başladığında, birisi tapının içinde diğeri dışında olmak üzere iki mihrabın varlığını görüyoruz. Dışarıda yer alanlar, sıradan adaklar ve kurban ayinleri için kullanılırken, içeridekiler orta hücre denilen yerde, ya da gizli kubbe altında yer almaya başladılar. Buraları yücelen insan ruhunun tanrı ile birleştiği

en kutsal yerler olarak nitelendiriler. Burada yakılan tütsüler ümidin simgesi, bu yerlerse tanrıyla bütünleşmenin sembolü oldular.

Ne kadar eskiye gidersek gidelim tarih boyunca tapınaklar, sosyal bünyede ayrıcalığı olan yerlerdir. Oraları acı çekenlerin, zulme ve haksızlığa uğrayanların, kölelerin, hatta suçluların sığınma yerleridir. Çünkü buraları, gücü her şeyin üstünde olan tanrının koruması altındadır. Evlilik ve diğer bağlılık yeminleri de buralarda yapılırdı. Çünkü, tanrını şahitliği sözkonusu idi. Kutsal yerlerde mukaddesat üzerine edilmiş yeminler hiçbir şekilde bozulamazdı. Eski antik dinlerde ve tapınakların çoğunda yapılan ritüelik törenlerde, bir mihrap etrafında güneşin gökyüzünde çizdiği rotaya uygun dönme adeti de vardı. Bu dönüşler genelde; doğudan batıya doğru ve güney hattı takib edilerek yapılırdı. Dikkat edilirse bütün bunlar, bir takım evrensel gerçeklerin insan ruhuna yansımış alegorik ifadesidirler. Burada hemen göze çarpan önemli noktalar; tanrının korumasına mazhar olabilmek için, evrensel denge ve düzene kendi yaşamını uydurmak. Dünyanın evrendeki yeri gibi çevresiyle uyumlu olmak. Hiçbir vakit ölçüyü elden bırakmamak ve göksel hareketle-

rin ritmine uyarak belli bir disiplinli sessizce hayatına geçirmek-tir.

Masonlukta yemin kürsüsünün yeri, Üs.: Muh.:in kürsüsüne yakın biçimde locanın orta yerinin biraz doğusuna doğrudur. Bizler de masonik çalışmalarımız bu kürsünün etrafında döne-rek yaparız. Tabii bundan, Masonik törenlerimizin dinsel olduğu anlamı çıkarılmamalıdır. Çünkü; Masonlukta yemin kürsüsünün varlık ve kullanılışı, tapınaklardaki gibi değildir. Öyle olsaydı, biz de yemin kürsümüzü en doğuya koyar, ritüellerimizi de bu esasa göre hazırlardık. Oysa, yemin kürsümüzün locanın ortasında durmasının anlamı masonluğun 1723 tarihli ana sözleşmesinde yazılmış bulunan şu ifade ile açıklığa kavuşmaktadır: "Hür fikirli, tanrıya inanan, iyi, doğru, namuslu, şerefli ve yetkin kişilerin, bir araya gelerek, ırk dil din ayırımı yapmaksızın bir birlik merkezi oluşturmaları ve böylece insanlar arasında uzlaştırıcı, gerçek dostluk ve kardeşlik aracı olmalarını..." İşte bu birlik ve kardeşlik aslında bütün dinlerin ortak gâyesi ve her insanın içinde yaşattığı bir özlemdir. Bu anlayış içerisinde yemin kürsüsünün locadaki yeri, farklı inançların birleştiği ortak geometrik noktayı simgeliyor. Bir anlamıyla yemin kürsüsü; kardeşlik özleminin mihrabıdır. Biraz doğuya

doğru konulmuş olması; onun ışığa ve aydınlığa dönük eylemsel ivmesini simgeliyor. Masonluk dinler gibi doğmamıştır ama, onun prensipleri ve landmarkları da içimizde dinî inançlar kadar güçlü bir yer tutar. Masonluk, öğretilerinde daima özde kalır, ayrıntıya girmez, Temel gerçekleri işaret etmenin ötesine geçmez. İnsanları bölen de zaten bu gibi ayrıntılardır. Hattâ Masonluk, öne sürdüğü gerçeklerin filozofisi, veya filozofiden çıkacak neticelerle de ilgilenmez. Tanrıya inanır, çünkü bu; diğer bütün gerçekleri gerçek yapan en büyük gerçektir. Masonluk, tanrının ötesinde başka realiteler aramaz. Tanrı fikrinde de herkesi kendi düşüncüsü, kendi hür inancı ile başbaşa bırakır. Dinlerle el ele yürür, ama dinlerin aralarına ayrılık çizgisini çektikleri yerde durur. Bu açıdan bakınca da yemin kürsümüzü; akıl ve hikmet mihrabı olarak görürüz. O, aynı zamanda insanlık ideallerine sadakatte birleşen hürriyet adalet ve eşitliğin de mihrabıdır.

Burada dikkatten uzak tutmamız gereken önemli bir nokta da şudur: Bugün Masonluk spekülâtif sahada çalışıyor diyoruz. Spekülâtif terimini de kuramsal, yâni fikrî sahada kalan bir şey ya da potansiyel bilgi birikimi şeklinde anlıyoruz. Bu anlamıyla da spekülâtif olmak sanki eylem di-

şı kalmak gibi gözüküyor. Oysa Masonluk, hiç şüphesiz bugün de operatiftir ve onu bu eylemci biçimi ile de tanımlamamız gerekir. Çünkü bakınız; Masonluk her fırsatta bize tanrının ve kardeşliğin yüceliğini ima ederken ritüellerinde bunun ne olduğunu tarif etmez. Bu tutumda çok derin bir hikmet gizlidir. O da şudur: Tanrı, kardeşlik, eşitlik, sevgi v.s. gibi soyut kavramlar lafla kolayca anlatılamaz. Bunlar ancak yaşanarak, tecrübe edilerek öğrenilebilir. Bunun için de localarımızda toplanıp gönül birliği içerisinde yemin kürsüsü etrafında dönmemiz gerekiyor. Bu eyleme kalbimiz ve içtenliğimizle katılmakta ne derece başarılı olabilirsek, tanrının ve kardeşliğin sırrına da ancak o derecede erişebiliriz.

Yemin kürsümüzü dinî tapınakların mihrabından ayıran bir fark da şudur: Dinî tapınaklara girdiğinizde orada resmi bir tören olmasa da, şuraya buraya oturmuş, kendi kendine dua eden insanlar görürsünüz. Onlar, kimsenin kendilerini rahatsız etmesini istemezler. Çünkü o anda düşüncelerinde tanrıları ile bütünleşmiş durumdadırlar. Lakin bir Mason locasına hiç kimse tek başına dua etmeye gitmez. Hiç kimse bu yemin kürsüsü önünde tek başına saygıyla eğil-

mez. Bunun için ancak, kardeşlerin toplanıp biraraya gelmesi ve locanın usulüne göre açılması gerekir. Bu yönden bakınca da bizim mihrabımız; bir araya gelmeden kardeşliği anlamanın mümkün olamayacağını, birbirimizi sevmeden ve bağlanmadan gayeye ulaşamayacağımız, sessizce kulaklarımıza fısıldar gibidir. Bu mihrabın etrafında ancak saygı ve samimiyetle buluşulur, ve gerçeklere özveri ile ulaşılır. O gerçekler ki, ilgisizlikten kaçır, nefret ve sevgisizlikte hepten yok olurlar.

Düşünürsek her insan kendisi başlı başına bir mâbet, bir büyük eserdir, Akılla, ilmiyle, tekniğiyle, sanatıyla ve yeryüzünde yarattığı bunca nadide eseriyle harika bir varlıktır insan. Hangi ırk, hangi din, hangi millettense olursa olsun her insanın içindeki ritüel hep aynıdır. İnsanlar farkında olsun veya olmasın hep aynı şiir ve şarkıyı söyler aynı evrensel ritmin ahengine uyarak kendini var ettiğine inandığı mihrabın etrafında döner dururlar. Akıl, hepimizde ortak ve bizi gerçeklere ulaştıracak, doğrularda buluşturacak paha biçilmez bir tanrı vergisidir. Böyle olunca da dünyamızı tek bir loca, bu eserin sahibini de Evrenin Ulu Mi-marı olarak görmek elbet doğrudur.

LOCA KAVRAMI, MASONİK DİSİPLİN VE ANA FAZÎLETLER

M. Yılmaz SUNER

Sözlük anlamı, Dünya, ya da Evren olan loca kelimesi, Lâtince Locus Loga teriminden alınmıştır. Sanskritçede Loga sözcüğü Dünya anlamını taşır. Eskiden Evrenin yalnızca dünyadan ibaret olduğu zannedildiğinden bu terim her iki kavramı da ifâde eder olmuştur. Kelimenin Masonlukta kullanılması, masonik çalışmaların evrenselliğini vurgulaması bakımından önem taşır.

- Loca, Masonların toplantılarını yaptıkları yerdir. Ayrıca, aynı anlamı taşıyan, buluşma veya toplantı yeri demek olan MAHFİL ya da MAHFEL sözcüğüne de rastlanabilir.
- En küçük Mason birimi ve bağımsız Mason topluluğu anlamında kendi kendine yöneltilen en küçük Mason topluluğuna Loca denilmesi, operatif Masonluk döneminde, 14. yüzyıl ortalarında başlar. 15. yüzyılda, bir Mason ustasının yönetiminde kalfalar ve çıraklardan oluşan her hür Mason topluluğu ayrı birer loca olarak çalışmıştır.

Masonlukta loca sözcüğü, öncelikle sembolik derecelerde çalışma yapan bir Mason topluluğunu ifâde eder. Felsefi derecelerde çalışma yapmakta olan birimler de zaman zaman loca olarak anılırlar. Ancak, bu birimler çoğunlukla, Atölye, Şapitr, Areopaj ve Divan gibi isimler taşırlar.

- Operatif Masonluk döneminin bir bölümünde, inşaatın yapılacağı yerin yanında kurulan şantiye binasına da loca denilirdi. Bu bina, bir-

çok değişik amaçla kullanılırdı. Özellikle çırakların eğitildiği toplantılar buralarda yapılırdı. Sonraları, meslekten olmayan ve kabul edilmiş Masonlar olarak anılan kişilerin topluluğa alınmaları ile bu toplantılar çevredeki bir han veya lokanta gibi yerlerde yapılır oldu. Bunun neticesinde de Mason birimleri, ilk zamanlar, yaptıkları inşaatın adı ile anılırken, sonraları toplantı yaptıkları yerin adı ile anılır oldular. Spekûlâtif Masonlukta her locanın bir adının bulunması geleneği de buradan gelir.

Masonlukta, localara Mâbet te denir. Bu hususta ortaya atılmış nazariyeler de incelenmelidir.

1) Orta Çağ'da, operatif Masonların, inşaat alanının yanına yaptıkları küçük bina, malzeme ve âletlerin korunması ve çırakların eğitimi yanında dinî gereksinimleri için de kullanılırdı. Ayrıca, operatif Masonların, çoğunlukla kilise ve benzeri binaların yapımında çalışmaları kutsal sayıldığından localar, mâbet olarak da nitelendirilirdi. Bu gelenek Spekûlâtif Masonlukta da sürdürülmüştür.

2) Spekûlâtif Masonlukta, locaların ve atölyelerin çalışmaları ve amaçları, herhangi bir derneğin çalışmalarından ve amaçlarından çok farklıdır, yüce ve kutsal nitelik taşır. İşte, bunun içindir ki bu mekâna mâbet te denir.

3) Bir loca, dil, renk ve ırk yanında din farkı gözetmeksizin, Masonluğu temsil ve temessüle uygun kişiliğe sahip erkekleri ve Masonları bünyesine alır. Dolayısı ile bütün inanışları kapsayan bir mâbettir.

4) Hangi dinde, mezhepte ve tarîkatta olursa olsun, mâbet, en nezih ve en saygın yer olarak benimsenmiştir. Toplantılarımızın yapıldığı yere mâbet denilmesiyle bu toplantılarımızın da nezihliği ve saygınlığı vurgulanır.

5) Ayrıca, madenî eşya, para ve benzeri gibi dünyevî eşyalarımızdan arınıp en saf bir şekilde, çıplak olarak girdiğimiz bu mekânın kendi vicdanımız, kendi benliğimiz olduğu, bunun da kutsallığı düşünülecek olursa buranın mâbet'ten başka bir şekilde vasıflanamayacağı açıktır.

Bütün bu düşüncelerin ışığı altında, birer loca olarak, kalitatif çoğalma yoluyla büyüyecek, Masonik prensipleri benimseyip gelişecek ve bunları uygulayabildiğimiz, kendimize mâledebildiğimiz oranda yücececeğiz. Bunları tam anlamı ile başarabilmenin yolu ise disiplin'den geçer.

Masonlukta disiplin, Masonların birbirlerine ve toplumlarına saygılı olmalarının, çalışmalarını düzen içinde sürdürmelerinin gereğidir. Ancak, Masonlukta disiplin, temel ilkelerinden biri disiplin olan bazı kurumlardaki yöntemlerle bir tutulmamalıdır. Çünkü, Masonlukta disipline aykırı olabilecek herhangi bir davranışın, hemen ve sert bir şekilde cezalandırılması, disiplinin de bu şekilde sağlanıp korunması söz konusu değildir.

Masonlukta disiplin öğretilmez, görenek ile edinilir, gereğinde sorarak öğrenilir. Zaman zaman bir Mason, disipline çok ters düşen bir davranışta bulunacak olursa, önce Masonik görgü ve tecrübenin gerektirdiği şekilde uyarılır. Ancak bu uyarılardan olumlu bir sonuç alınamazsa masonik yöntemlerle cezalandırılması yoluna gidilebilir.

Tüm ritlerde, tüm masonik kuruluşlarda ve her derece uygulamasında, mâbet içi davranışlardaki ortak disiplin kurallarından bazılarını dikkat edelim.

- Mâbete giriş-çıkış yöntemine uymak,
- Mâbette oturmak için izin verilmedikçe oturmamak; oturduktan sonra da ritüelik olarak gerekmedikçe veya izin verilmedikçe yer değiştirmemek,
- Celse süresince özel konuşmalar yapmamak; özellikle gülüşmekten ve şakalaşmaktan, sakınmak,
- Yönetime uygun olarak söz istemeden ve söz verilmedikçe konuşmaya girişmemek,
- Aksine izin verilmedikçe konuşmaları, ayakta, yüz doğuya dönük ve sadakat duruşunda yapmak,
- Konuşmada, aksine izin verilmedikçe Üstad-ı Muhtereme hitabetmek; bunun dışında hiç kimseyle ikili ve karşılıklı konuşmaya girmemek,
- Üstad-ı Muhterem'in seslenmesi durumunda derhal ayağa kalkıp, yüz doğuya dönük olarak sadakat duruşuna geçmek ve izin verilmedikçe oturmuyarak beklemek,
- Üstad-ı Muhterem gerek görmedikçe, belli bir konu üzerinde sâdece bir defa söz almakla yetinmek,
- Saygısızca, çirkin sözler kullanarak veya başkalarını incitici konuşmalar yapmamak, sözler sarfetmemek, mâbedin kutsal havasını kirlletmemek,

- Konuşma yapmakta olan kardeşinin sözünü kesmeğe kalkışmamak,
- Yapılan konuşmayı dinlemek ve kapsamıyla ilgili olumlu ya da olumsuz gösterilerde bulunmamak,
- Görevlilerin görevlerini ifâ etmelerinde, yanlış bir hareket veya işlem yapmakta olsalar bile, karışmamak,
- Üstad-ı Muhterem ve Nâzırlara karşı gelmemek,
- Aksine izin verilmediği sürece, yukarıdaki çalışmanın devamı olan kardeş sofrasında da, mâbette yapılan toplantı sırasındaki disiplin kurallarını gözetmek.

"Disiplin" sözcüğü genelde hoşnutsuzlukla karşılanır. Ancak, Masonik çalışmanın sistemini ve yöntemini benimseyen bir Mason için disiplin, severek ve isteyerek uyulan olumlu bir alışkanlıktır.

Çalışmalarımızı ne derece hür bir disiplin altında yapabilir ve kendimize mâledilebilirsek o derece Hakikat ve Fazilet'e yaklaşabiliriz.

Çekiç, Masonluğun temelinde yatan otorite ve disiplin anlayışının bir sembolüdür. Bunu, kendimizi, hamtaşımızı yontmada, pürüzlerimizi gidermede en iyi şekilde kullanmayı öğrenmemiz gerekir.

Çekici yerinde ve zamanında kullanmayı öğrenip İtidal ve Basiret'i, Cesaret ile Adalet'i her türlü baskılardan uzak, tam bir hürriyet içinde kendimizde şekillendirebilirsek işte o zaman Masonluğun bizde iz bırakmağa başladığını söylenebiliriz.

İtidal, ölçülü olmak, his ve ihtiraslarımıza hâkim olup kendimizi kötü alışkanlıkların cazibesinden kurtarmamızı sağlayan bir fazilettir.

Basiret, zamanla, bilgiyle ve tecrübeyle edinilen bir erdemdir. Basiretli bir kimse, karşılaştığı bir olay ya da durum üzerine, önyargısız, akıllı ve ölçülü davranır; doğru ile yanlış biribirine karıştırmamağa, yanlışlığa düşmemeğe özen gösterir.

Cesaret, düşüncede, sözde ve eylemde korkusuzca girişimde bulunabilme faziletidir. Bir mason, masonik ilkelerin yaygınlaştırılması için, tutum ve davranışlarında cesur olmalı, bunları engellemeye kalkışanlardan, güvenliği bakımından sakınmalı, fakat korkmamalıdır.

Bir mason, karşılaştığı olumsuz etkenlerden yılmamalı, üzüntü ve sıkıntıya katlanabilmeli, sabırla direniş gösterebilmelidir.

Haklıya, ya da hak sahibi olana, hakkı olanın verilmesini savunma, gözetme ve sağlama demek olan adalet, Masonluğun en önemli erdemlerinden biridir. Her ne ortamda ve her ne koşulda olursa olsun birey-

ler ve toplumlar arasında ayırım ve ayrıcalık gütmeksizin Adalet'i gözeterek savunma da masonik bir fazilettir. Adalet, bir insanın, kendisinin olanlara yaraşır olması, başkalarını da aynı şeye yaraşır görmesiyle başlar. Bu nedenle, gerçekten adil olabilmek için, kişinin adalet gereğini özbenliğinde duyabilmesi, iyilik ve güzelliklerin adalette toplandığına içtenlikle inanması ve güvenmesi gerekir.

İnsan doğası, değişik oranlarda hem iyi hem de kötü olmaya eğilimlidir. Dolayısıyla insan doğasının iyi taraflarının gelişmesini teşvik etmek, kötü taraflarını da kontrol altında tutmaya çalışmak gerekir. Bu da ancak her insanın kendi içinde oluşturulabilir.

İnsan, kendini bütün Evrenin merkezi ve Evreni varlığının nedeni haline getirmeğe uğraşır.

İnsanoğlu, hırsla arzularının peşinden gittiği sürece kötülüğe neden olacaktır. İnsan, kendini Evrene adamayı ve kendini değil fakat onun iyiliğine hizmeti de seçebilir. Bu sevgi dolu arzuyu izlediği sürece davranışı iyi olacaktır.

İnsanın karmaşık iç dünyasındaki hırsı yenmesinde sevgi dolu arzunun kullanılmasını mümkün kılan kontrol araçları, dürüstlük, ahlâk ve din'dir.

İnsanoğlu, bugün içinde bulunduğu bunalımı kendi yaratmıştır ve çözüm anahtarı da yine kendisinde bulunmaktadır.

Ahlakî duyguyu ahlakî davranışa dönüştürmenin yolu bencillikten vazgeçmek değil ona uygun açılardan bakıp bazen ondan etkin bir şekilde yararlanmak bazen de onu köreltmektir. Yâni, bir reforma ihtiyaç vardır; ama bu reform dışarıdan zorlanarak yapılamaz. Birey kendi kişiliğini yüceltmeğe uğraşarak bilinçli bir şekilde kendini düzeltmeğe çalışmalıdır.

Kişiliğin yüceltilmesi, arzuların sınırlandırılması ile de yakından ilgilidir.

İnsanoğlunun bir canlı olarak varlığını sürdürme güdüsü, zafer ve güç tutkusu, bilgi ve güzellik hevesi gibi pek çok arzuları vardır. Güdüsel arzular, güç ve sahiplenme tutkusu çağımızda giderek artmaktadır. Bu arzular, dizginlenmedikçe insanlar arasında çatışmalara neden olmakta ve doğal çevrenin ve yaşamın acımasızca yokedilmesine yol açmaktadır.

Yukarıda sayılanların dayandığı başka bir tür insan arzusu daha vardır ki İkedâ ona temel arzu der ve bütün diğer arzuları etkin bir şekilde yaratıcılığa yönelten gücün bu olduğu kanısındadır. Bu, hayatta

mevcut bütün uyarıcı enerjinin kaynağıdır. Bu ayrıca, insanın yaşamını Evrenin yaşamı ile birleştirme ve Evrenden yaşam enerjisi çekme arzusudur. Toybee'ye göre, arzu, yaşamı doğuran ve devam ettiren ruhsal enerjidir. Herhangi bir yaratık türünün bir örneğine hayat veren, hayatta kalmak üzere gayret sarfetmesini ve üreme yolu ile cinsinin varlığını korumaya çalışmasını sağlayan arzu, psikik açıdan Evrenin enerjisiyle eşittir. Diğer taraftan, yaşamın özünde gizlenmiş benmerkezli bencillığe dönüşmüş şeytanca arzudan da bahsedilebilir. Kötülük, insan bencilliğinin ürünüdür.

İnsanlar başkalarını denetlemeğe veya doğaya egemen olmaya kalkıştıklarında temel arzu ile bütün diğer arzular arasındaki bağları koparmağa çalışırlar ki bunu Budist düşünce, "bunlar şeytanca arzu ile büyülenmişlerdir" şeklinde yorumlar.

İnsanın, bu (şeytanca) arzuyu bastırmak ve temel arzuyu ortaya çıkarmak için durmaksızın gayret sarfetmesi lâzımdır. İnsan yaşamının bir parçası olan şeytanca arzu yok edilemez. Fakat, insanın ona hükmetmek ve onu kontrol altına alarak etkisini azaltmak için uğraş vermesi gerekir. Bu, bir benlik savaşıdır da.

Evrensel yaşam gücü olarak vasıflandırılabilen evrensel benlik, bireysel benliklerin tümü olarak düşünülebilir.

Bireysel benlik bencil yolda hareket ettiği sürece evrensel benliğe başkaldırmakta, kendisini ondan uzaklaştırmaktadır. Bu , bireysel benlikle evrensel benlik arasında yanlış bir ilişkidir. İnsan bunu düzeltmedikçe iyi ve mutlu olamaz. Demek ki, bencil arzularımızı bastırmamız ve kontrol altına almamız, fakat, evrensel benliğimizle birlik ve uyum için özverili arzularımızı izlememiz gerekir. Burada, bireysel benliğin yapısındaki arzulardan biri olan "şefkat" ön plâna çıkar. Şefkat, bireyin, kendisini, evrensel benliğin tümünü kapsayacak şekilde genişletme ve geliştirme arzusudur.

İkeda'ya göre, insan, egemen olunması gereken bireysel benliğin, evrensel benlikle aynı olduğu bilgisiyle aydınlanırsa kendi özbenliğinin evrensel benlikten ayrılmış bir parça değil evrensel benliğin kendisi olduğu gerçeğini görür.

Toynbee ise; "bireysel benlik, evrensel benliğe hırs nedeniyle yabancılaşmaktadır. Bu hırs, evreni, bireysel benliğin amaçları doğrultusunda kullanma arzusudur. Hırsın karşıtı şefkattir. Şefkati uygulamakla bireysel benlik gerçekten evrensel benliğe dönüşebilir" diyerek bir senteze varmaktadır.

İnsanlar iyi ile kötü arasındaki farkın bilincindedir. Vicdanları onlara daima iyiyi yapmayı söyler, fakat, yine de, en azından iyilik kadar kötülük de yaparlar. İyi davranışlardan edindikleri deneyim ve kendi kötü tutumlarını kınamaları insan doğasında daha iyi bir şeyin varlığına inandıklarını gösterir. Yâni, insan bilgisini aşan temel gerçeğin Hakikat'ın önünde duyulan saygı ahlâksal davranışı mümkün kılar. Bu temel gerçeğe Hakikate saygılı olmak da din'i yaratır.

Muhtelif analizlerden sonra diyebiliriz ki, dinin gerçek rolü, insana arzularını dizginleyebilecek ve insanlığın iyi yanlarını geliştirebilecek güç sağlamaktır. Din, insanı, benliğinin derinliklerindeki yaşam gücünün bilincine götürmeli, ona da yaşam gücünü, evrensel yaşam gücü ile bütünleştirme kuvveti vermelidir.

İnsan doğası, içindeki benmerkezciliği yenmeyi başaramadıkça kötülük yapar. Başardığında ise, bencil hırsını Evrene egemen kılmağa uğraşmak yerine Evrene hizmet etmeye çalışır. Onu, bu özveriye sevkeden duygu sevgidir. Gerek sevgi, gerekse hırs, arzunun birbirine zıt iki şekildir. Hırs, Evreni, kendisinin bir parçası, sevgi ise, kendisini, Evrenin bir parçası haline getirmeye çalışır.

Bütün büyük dinler dünyanın her yerinde sevgi öğütledikleri halde kanlı savaşlar ve çatışmalar devam ediyor. Kuşkusuz, sevgi nefretten daha zayıf değildir. Sevgiye, doğaya uygun pratik bir şekil verilmemiş olmasının gerçek nedeni, soyut bırakılmış olmasıdır. Bundan dolayı nefret onu yenmeyi başarmıştır.

Sabır, sevgi duygusuna somut bir anlam kazandırmakta büyük bir destektir. Sahip olma duygusu, sevilene duyulan sevgiyi yoğunlaştırmakla birlikte onu daraltır da. Önemli olan, sevginin alanını, benliğe ve benlikle yakından ilgili olan şeylere indirgiyerek daraltmak değil, onu bütün topluma yansıtacak yollar aramaktır.

Dünyamızda sevgiyi yaratmanın tek yolu, insanların kendi yaşamlarını, Evrenin yaşamını ve bu iki yaşam arasındaki ilişkilerin anlamını kavramaya başlamalarıdır. Başka varlıkların yaşamına anlayış gösterebilmek, ancak, insanın kendi yaşamını anlayabildiği takdirde mümkündür.

Herkes kendi deneyiminden, insanın kişisel olarak tanıdığı insanların sevmesinin, yabancıları sevmesinden daha kolay olduğunu bilir. Fakat, çağımızda, üzerinde durulması gereken en önemli nokta, işte bu, yabancıları sevmek ve bu evrensel sevgiyi davranış biçimi

haline getirmek şeklindeki zor ahlâkî sorumluluğu gerçekleştirmek-tir.

Eğer, bir insanın duyguları dar ve uygulamaları önyargılıysa sevginin evrenselliğine ulaşmak olanaksızdır. Dahası, evrensel olmasa bile, önyargıya dayanan sevgi, gerçek anlamda sevgi değildir.

Uygulamada insan yaşamının her yönüne saygınlık kazandırmanın tek yolu, nefretten ve haksızlıktan vazgeçmek, güzellik ve sevgiyle davranmaya çalışmaktır. Şimdiki durumumuz bizi alçakgönüllü yap-malı ve bu alçakgönüllülük duygusu bizi saygınlığa ulaşmaya yönelt-melidir. Saygınlık olmadığı sürece yaşamımızın bir değeri olmayacağı gibi mutluluk da olmayacaktır. Saygınlık ancak ahlâk alanında sağla-nabilir. Ahlâksal başarı da, davranışlarımızın hırs ve saldırganlıkla değil şefkat ve sevgi ile yönetilme derecesiyle ölçülür.

Sevgi ve vicdan, iyi ve doğru gibi göreceli kavramlardır. İyi, eyer karşı-tı kötü olmazsa anlamsız kalırdı.

Doğru yanlış, sevgi nefreti, vicdan günahı çağrıştırır. Bütün bu gibi karşıt çiftlerde, iki kutu birbirinin tamamlayıcısıdır. Bu nedenle de, mantıksal olarak birbirlerinden ayrılamazlar. Böylece, mantıkta bir-birine eşdeğer, ahlâkta ise karşıttırlar.

Ahlâksal olarak, birbirine zıt iki kutuptan birini diğerine tercih edi-yoruz. Bilerek iyilik veya kötülük yaptığımız zaman yine de iyiyi ve doğruyu yapmış olmamız gerektiğini hissediyoruz. Kendimizi iyi ve kötünün, ahlâken farklı, mantıken eşdeğerde ve birbirinin yerine ge-çebilir olduğuna inandıramıyoruz.

Bilerek kötülük yaparken dahi, ahlâkî yargılamamızda iyilikten yana olmaktan kendimizi alamayışımız ve kötülüğün yanında olmayışımız gerçeği, iyiliğin üstün geleceğini garanti etmez. Bedeli ne olursa olsun, iyilik yapmamız gerektiğini hissetmeden edemiyoruz ve bu bedelin ağır olabileceğini biliyoruz. Kendimizi iyi uğruna fedâ ettiğimizde, öz-verimizin, görebildiğimiz kadarıyla, iyiliğe zafer kazandıramayabile-ceğini de biliyoruz. Hâl böyle olunca da, insanların sevgi ve vicdan uğ-runu kendilerinden vazgeçme ve kendilerini fedâ, yolunu bulması son derece güçtür.

İkeda, "İnsanın kişisel duygularından doğan özverili sevgi bugün kay-boluyor ya da hayır ve yardım kurumlarının faaliyetlerine dönüştürü-lüp insan duygularında kökleşmiş sevgi değil kurumlaşmış sevgi olu-yor" demekle dikkatlerimizi diğer bir noktaya çekiyor. Çağdaş batıda sevginin kişisellikten uzaklaşması, merhamet kelimesinin çağdaş ev-rimiyle temsil edilir. İyilik sözcüğü, sevilmişlik anlamına gelen,

Lâtince CARİTAS sözcüğünden türetilmiştir. Fakat, İngilizcede dönüştüğü merhamet şekliyle sevgi değil, zenginın fakire yardımını ya da hayır yapması anlamını almıştır. Hayır, çağdaş batılı anlamında saygıya ters düşen bir lûtf yaklaşımıyla verilir. Bu da, sadaka sözcüğünü gündeme getirir. Halbuki, yardımın ya da hayırın, vereni mağdur, alanı mağdur etmemesi gerekir.

Hayırın sosyal bir etkinlik olarak iyi olduğu inkâr edilemez. Fakat, hayır faaliyetlerine ilişkin psikolojik sorunların çözümü de hayli zordur.

Başkalarının acılarını giderme ve onlara mutluluk getirme şefkatin, sevgiye özlü bir anlam vermesidir. İkedâ, burada bizi şu bilgilerle aydınlatıyor; bu Budist sözcüğü olan "Bakku" kelimesi, insan yaşamının derinliklerinde bulunan acının ana kaynağını ortadan kaldırmak demektir. Bakku, duyguların paylaşımı (yâni, doku) veya bir başkasının acısını kendi acısı gibi hissetmek ve bunu hafifletmeyi istemekle başlarlar. Doku duygusu olmazsa başkalarına yardım isteği ve onların acılarını hafifletip ortadan kaldırmak için gayret de olmazdı. Doku, yüksek bir zekâ düzeyi ve hayâl gücü ister. Çünkü, bunu gerçekleştirmek için insanın acı çeken kimseyle duygu paylaşımına girmesi ve onun acısını kendi acısı kadar canlı hissedebilmesi gerekir. Zekâları gelişmemiş varlıklar diğer varlıkların acılarına ilgisiz kalırlar. Doku duygusu, insanın farklı toplumsal yaşama yollarının geliştiği ortamdır. Canlılar dünyasında grupların dayanışma içinde yaşaması normaldir. Fakat, sadece insan, bir taraftan günlük yaşamının amaçları için bilinçli bir şekilde grupları korurken diğer taraftan güçlü bireyselliğini sürdürebilir. İnsan bunu yapabilir; çünkü, başka insanların acılarını hissedebilir ve bu acıya karşı korunmak için gruplara gerek olduğunu anlar. Evrenin Ulu Mimarından, bütün bu fazîletleri edinebilme güç ve iradesini bizlerden esirgememesini dilerim.

FAYDANILAN KAYNAKLAR

1. Gerçek Yüzü ile Masonluk - E. Necdet Egeran
2. *Encyclopedia of Freemasonry* - Albert G. Mackey
3. *Coil's Masonic Encyclopedia* - Henry Wilson Coil
4. *The Text Book of Freemasonry* - William Reeves Basimevi
5. *Ronayne's Handbook of Freemasonry* - Edmond Ronayne
6. *Mason Sözlüğü* - Murat Özgen Ayfer
7. *Ansiklopedik Mason Sözlüğü* - Murat Özgen Ayfer
8. *Yaşamı Seçin* - Arnold Toynbee ve Daisaku İked

Localarda Yapılan Konuşmalar

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
İSTANBUL			
İDEAL	Erol Tunçman, Derya Güler Aktan Okan	Sevgi Üzerine Rönesanstan Bilgi Çağına Toplum ve Masonluk	03.04.2000 01.05.2000
KÜLTÜR	Yavuz Güntekin Sabri Şekerkıran	Adalet Üzerine Türk Masonluğundan Portreler-3 Bül. Üs. En Muh..	03.03.2000
	Lemi Şentürk	Mehmet Ali Baba K.: Süleyman Mâbedi ve Öncesi Masonluk	03.03.2000 31.03.2000
	Kaya Paşakay Halit Erol	Fransa'da Masonluk Süleyman Mâbedi Sonrası Masonluk	28.04.2000 12.05.2000
ÜLKÜ	Tunç Tiryaki Hasan Akdeniz	Kaos Aklın Gelişimi Çabasındaki Yerimiz	22.03.2000 30.03.2000
	Yüksel Öcal Aktan Okan	Masonik Etiket Rönesanstan Bilgi Çağına Toplum ve Masonluk	13.04.2000 11.05.2000
	Tamer Ayan	Bilgi Çağı Masonluğu	25.05.2000
KARDEŞLİK	Şükrü Alpaslan	Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Işığında Düşünce ve Basın Özgürlüğü	09.03.2000
	Osman Çelik Uluöz	Mâbed Sembolizması	23.03.2000
	Ahmet Erman	İtalya'da Masonluk	16.06.2000
HÜRRİYET	Kaya Paşakay	Kudüsten Esentiler	07.03.2000
	Kaya Kerim Ekinci	Sembolik Koruyucu Neyi Korumaktadır?	18.04.2000
	Yusuf Nomal	Akıl ve Hikmet	16.05.2000
	Caner Ersoy	Müzisyen Masonlar I.	30.05.2000

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
SEVGİ	Ömer Bortaçına	Mesleğimizde Gelenek	13.05.2000
	Saygun Gürpınar	Hatalarımızı Anlama ve İtiraf	28.02.2000
	Cem Erözü	Gönye, Pergel ve Mimar Koca Sinan	13.03.2000
	Ömer Köker, Yavuz Sulamacı, Haluk Pekuz	İsrail'den İzlenimler	10.04.2000
ATLAS	ÖVmer Köker	Büyük Dinlerin Örtüştüğü Mekân Akdeniz	05.06.2000
	Emre Doğu	Masonluk ve İnanç Özgürlüğü	19.06.2000
	Hüseyin Yarsuvat	Tamplielerin Tarihçesi ve Operatif Tamplieler	23.02.2000
	Selim Gatenyo	Masonluk Nedir?	22.03.2000
MÜSAVAT	Selim Gatenyo	Masonluk Nedir?	26.04.2000
	Roland Kunze Concewitz	Bilgisayar Dönemi ve Masonluk	24.05.2000
	Moiz Varon	Zamanın Kùltürleri ve Masonik Kùltür	05.05.2000
	Suha Umur	Masonluk Üzerine	16.05.2000
LİBERTAS	Dimitri Atanasof	Mozaik Döşeme	26.04.2000
	Kıvanç Sunman	Zaman Üzerine	24.05.2000
HAKİKAT	Stati Leana	Üç Nokta	18.05.2000
	Andon Parizyanos	Atasözlerinin Kökleri	01.06.2000
AHENK	Demir Tiryaki	Yaşlanmanın Evrimi ve Biyolojisi	12.04.2000
FAZİLET	Kaya Kerim Ekinci	Sembolik Koruyucu Kimdir?	11.04.2000
		Neyi Korumalıdır?	
	Naif Timur	Üçüncü Bin Yılda İnsanlık	09.05.2000
	Tamer Ayan	1726 İngiliz Masonik Belgesindeki Tevhid Kelimesinin Yorumu.	23.05.2000
ERENLER	Tayfun Oral	Masonluk Tarihi	10.03.2000
	Erol Değerli	Olumlu Düşüncenin Zaferi	07.04.2000
	Şinasi Afacan	Rehberlik	05.05.2000
DELTA	Arif Davran	Taşların Sırrı	28.02.2000
	Kaya Paşakay	Fransa'da Masonluk	03.03.2000
	Tahsin Bumin	Masonluk Nedir?	27.03.2000
	Tuncel Gülsoy	Caz Müziğı ve Masonluk	10.04.2000
SADIK DOSTLAR	Bozkurt Güvenç	Bilgi Toplumu ve Mesleğimiz	24.02.2000
	İlhan Or	Süleyman Mâbedi	09.03.2000
	Mehmet Akduman, Haluk Sel	Dillerde ve Gözlerde İstanbul	06.04.2000
	Yusuf Nomal	Akıl ve Hikmet	20.04.2000
	Zeki Alasya	Ön.: Bü.: Üs.: En Muh.: Rıza Tevfik Bölükbaşı	04.05.2000
	Kutgün Eyüpgiller	Mimar Hiramın Korunmasında Bir Masonun Görevleri	18.05.2000
ÜLKE	Erşan Tınay, Burçin Oraloğlu, Üstün Gürtuna, Ali Abbas Şahin	Masonluğun Yazılı Olan ve Olmayan Prensipleri	22.02.2000

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
	Onur Belge	Mimar Hiram	21.03.2000
	Erol Değerli	Olumlu Düşüncenin Zaferi	04.04.2000
	Runa Sontaő	Altın Oran, Mikelanj ve Ezoterizm	07.03.2000
	Alp Ulusoy	Önlüksüz Mason- Dr. Albert SCHWEITZER	18.04.2000
	Yusuf Altıntaő	Sümer Söylencelerinin Monoteist Dinlerdeki İzdüşümleri	30.05.2000
ŞEFKAT	Ahmet Mete Işı kara	Deprem ve Sonrası: Depremin Bize Öğrettikleri	06.03.2000
	Ahmet Aksuoğlu	Masonik Kurallara Bir Bakış	17.04.2000
HÜMANİTAS	Üzeyir Garih	İş Hayatı ve Masonluk	29.02.2000
	Murat Doğurtan	Yehudi Menuhin'in Felsefik Görüşleri	28.03.2000
HULUS	Stavro Yoanidis	Mitos'tan Masda	12.04.2000
	Lefter Karakaő	Büyük İnisiyeler, Kısım III	26.04.2000
	Kimon Mungiuri	Masonik Seçmeler	10.05.2000
FREEDOM	Jak Kori	Klonlama, Biyoteknoloji ve Bunların Yarattıkları Ahlâki Sorunlar	30.03.2000
	Selim Güven	Yönetim ve Empati	11.05.2000
	Edis Embil	Sonsuzluğu Arayış - Bilimsel Bir Yolculuk	25.05.2000
DEVİRİM	Hakan Dölge	Sevgi	08.03.2000
	Enis Ecer	Agarta Yer Altı Uygarlığı	22.03.2000
	Yavuz Erler	Akıl ve Hikmet	05.04.2000
	Ali Nezihi Bilge	Zaman	19.04.2000
	Can Kapyalı	21. Yüzyıl ve Sonrası Geleceğin Mimarları: Masonlar	10.05.2000
PINAR	Haluk Feyzioğlu	İstersen Eğer, Sen Yazacaksın Yazını	21.03.2000
	Oryal Güventürk	Büyük Loca	04.04.2000
	Tunç Timurkan	Masonik Strateji	02.05.2000
	Tanju Koray	Masonluğun Çağa Uyumu	16.05.2000
	Murat Bilgili	İki Çırağın Hikâyesi	30.05.2000
SEVENLER	Ercan Koldemir,	Sevgi ve Sevgi	
	Ufuk Demircioğlu	Mâbedi Üzerine	18.02.2000
	Bülent Arkman	2. Derece Sembolleri	28.04.2000
HİSAR	Ömer Tarzi	Tüketici Mason, Üretici Mason	14.03.2000
	Fuat Gürcüoğlu	Centilmen ve Mason	15.04.2000
	Bilgin Turnalı	Ne Türden bir Güzellik	23.05.2000
ÜÇGEN	Semih Tezcan	Spekülatif Masonluk Tarihęesi	25.02.2000
	Devrim Ünal, Osman Yücel,		
	Erdiņ Kavadarlı	Mason Olmak Yolunda Mıyız?	10.03.2000
	Haluk Öztürk, Behiç Bakırıcı,	Harici Âlemde; Yeterince ve	
	Levent Alpay K.: 'ler.	Lâyıkıyla Tanınabiliyor muyuz?	07.04.2000

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
ÜÇİŞİK	Kazım Sarı, Tosun Tosun	Pisagor ve Ezoterizm	02.06.2000
	Gökçen Sevil	İnsan Gelişiyor Mu?	27.03.2000
	Ahmet Yiğit Gürçay	İnsan Yönetimi ve Masonluk	24.04.2000
	Nurettin Yıldız	Şpekülatif Masonlukta Neler Öğrenebiliriz?	22.05.2000
GÜN	Kaya Kerim Ekinci	Tekliften Rehberliğe	13.04.2000
	Emin Ayabakar	Hermetizm ve Masonluk	27.04.2000
ÖZLEM	Aydın Harezi,		
	Halim Akbaş	Hoşgörü ve Öfke	06.03.2000
	Neşet Kadirgan, Gazenfer Azaklı	Tutku ve Hırs	20.03.2000
	Hüseyin Avşar, Behiç Çağal	Doğruluk ve Hatâ	04.04.2000
	Semih Özbayrak, Gürol Kapkın	Sevgi ve Nefret	17.04.2000
	Zeki Alasya	Filozof Dr. Rıza TEVFİK K.:	01.05.2000
	Temuçin Kocatürk,		
	Baki Selçuk Dikmen	Cömertlik ve Cimrilik	15.05.2000
	Haluk Eke, Atilla Öztuna	Sevinç ve Sıkıntı	29.05.2000
	BAŞAK Erşan Tınay	Tek Kusursuz ve Düzenli Bir Loca	30.03.2000
İREM	Kaya Paşakay	Kudüsten Esintiler	13.04.2000
	Murat Bilgili	17 Ağustos 1999 Sabaha Karşı	
		Gelen Ziyaretçi Doğaydı	27.04.2000
	İbrahim Erentay	Evren, Dünya ve Biz	11.05.2000
	Kaya Kerim Ekinci	Koruyucu	25.05.2000
	Kaya Paşakay	Fransa'da Masonluk	03.03.2000
	Olçay Barlass	Köleler ve Oy Hakları	31.03.2000
	Haluk Arı	Tartışmanın Dayanımlı Ağırlığı	28.04.2000
	Albert J. Behar	Kathrazım Felsefesi	24.02.2000
	Kaya Kerim Ekinci	Koruyucu Kimdir? Neyi Kimden Koruyor?	23.03.2000
EVREN	Ali Salit Sevgener	Sen Kendini Ufak Bir Nesne Sanırsın, Oysa Sende Koca Bir Dünya Dürülmüştür.	13.03.2000
	Sümer Saldıray	Sayılar	27.04.2000
	Moris Levi	Hikayelerin Öğrettikleri ve Düşündürdükleri	01.06.2000
	Hakan Göker	Yeni Binyıla Girenken Masonluk, Sivil Toplum Örgütlerinin Değeri Anlaşıldıkça	18.02.2000
	Özgen Aygünal	Atatürk'ü Anlamak	03.03.2000
	Haluk Hatipoğlu	Kültür ve Sanatta M.: 'ik Öğeler	31.03.2000
	Candan Günek	Globalleşme	14.04.2000
	Feridun Buyurman	Bahailik	28.04.2000
	Halit Sipahi	Masonluk ve Etik	12.05.2000
	Haluk Sezgin	Masonik Eğitim Ütopyası	26.05.2000
NİLÜFER	İbrahim Afif Karakılıç	Yaratıcılık	25.04.2000

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
BURÇ	Selçuk Kırılı	Freudyen Felsefeye Bakış	09.05.2000
	Ateş Erbek	Friedrich Nietzsche	23.05.2000
	Cüneyt Sonceley	Nur'a Kavuştum	24.04.2000
	Kaya Kerim Ekinci	Teklif Rehberlik Süreci	22.05.2000
SEMBOL	Ertan Sunay	Mutluluğu Yersiz Heveslerden Kurtulmakla Bulmalıyız	20.03.2000
	Sahir Talât Akev	21. Yüzyıla Girerken Masonluk Hakkında Düşünceler	03.04.2000
	Remzi Sanver	Masonluğun Değişmeyecek Olan Yapısı	17.04.2000
	Onur Öztarhan	Toplum ve Müzik	29.05.2000
GÜVEN	Semih Bolca	İnka Uygarlığı	30.03.2000
	Tamer Ayan	Merdiven Sembolizması	13.04.2000
	Haldun Tarlan	Sevgi, Sevmek ve Sevilmek	11.05.2000
	İbrahim Ataç	Tarihte Masonluğa Benzer Bir Kurum-Tampliye Şövalyeleri	25.05.2000
MEŞALE	Sedat Toydemir	Gnose	29.03.2000
	Tunç Timurkan	2000'li Yıllarda Türk Masonluğu	12.04.2000
	Şevki Gökerman	14. Yılında MEŞALE Muh.: L.:sı	26.04.2000
	Ersal Akçay	Vicdan ve Kardeşlik	10.05.2000
ANADOLU	Atilla Erdemli	Çağımızın İnsanı ve Profanlaşma Sorunu	24.05.2000
	Faruk Aytekin	Ezoterik Yol	07.06.2000
	Raşit Temel	Temel Prensipler	04.04.2000
	Hüsnü Göksel	Bilim, Gerçek ve Masonluk	18.04.2000
SEZGİ	Ahmet Erman	İtalya'da Masonluk	16.05.2000
	Raşit Temel	Masonlukta Neler Var, Neler Yok?	13.06.2000
	İsmet Güner	Ezoterizm	28.03.2000
	Ahmet Arol, Aydın Durmaz, Hüseyin Kocabaş	Güzellik, Kuvvet, Akıl ve Hikmet	11.04.2000
AKIL VE HİKMET	Vecihi Tokuç,	Tarihsel Gelişim İçinde Masonluk II	09.03.2000
	Tuğrul Kınran	Globalleşme	19.04.2000
BOĞAZİÇİ	Orhan İskit	İyi ve Doğru Yaşanmış Bir Hayat İnsanı Ölüme Hazırlar Mı?	22.03.2000
	Züher Hakimoğlu	Milenyuma Girerken Türk Dili	05.04.2000
YEDİTEPE	Ahmet Madenci	Koruyucu Kimdir?	19.04.2000
	Kaya Kerim Ekinci	Görmek, Bakmak, Bakıpta Görmek ve Masonluk	25.05.2000
GÖNYE	Teoman Südor	Tekliften Rehberliğe Uzanan Yol	10.04.2000
	Kaya Kerim Ekinci	Masonluğun Çağa Uyum	24.04.2000
GÜZEL İSTANBUL	Tanju Koray	Türk Masonluğunda Önemli Toplumsal Olaylar Dizisi 3, Ser Locası	10.03.2000
	Uğur Özcan		

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
GÜNIŞIĞI	Oktay Ozcan	Türk Masonluğunda Önemli Olaylar Dizisi 4, İzmir Olayı	24.03.2000
	Atilla Dicle	Masonluğun Sosyo-Politik Evrimi	21.04.2000
	Tamer Ayan	Royal Arch Masonluğu	05.05.2000
	Mehmet Toplar	Düşüncenin Esaretten Kurtulması	03.04.2000
	Tanju Koray	Masonluğun Çağa Uyumu	17.04.2000
	Tunç Timurkan	Masonlukta Strateji	01.05.2000
	Kaya Paşakay	Kudüsten Esintiler	15.05.2000
TANYERİ	Yusuf Dinçer	Yemin Kürsüsü ve Kutsal Kitaplar	29.05.2000
	Ömer Köker	Eski Mısır'da Bir Gezinti	14.04.2000
	Halit Kakinç	İnsanlık İlerledikçe Hedef İleri Taşınmalı	28.04.2000
SADAKAT	Tamer Ayan	Merden Sembolizması	12.05.2000
	Ergun Zoga	Değişim Sürecinde Masonluğu Nasıl Anlıyorum?	07.03.2000
	Yaman Özgün	Çok Sık Sorulan Sorular.	21.03.2000
	Kaya Kerim Ekinci	Koruyucu Kimdir? Neyi Kimden Korumalıdır?	04.04.2000
MARMARA	Tanju Koray	Masonluğun Çağa Uyumu.	18.04.2000
	Niso Adato	Musevilik ve Diğer Tek Tanrılı Dinlere Etkisi	24.04.2000
SABAH GÜNEŞİ	Haluk Köse	Kemalizm ve Masonluk	28.02.2000
	İlhan Doğan	Felsefe Masonik Felsefe ve Kültür	13.03.2000
	Şekip Etel	2. Derecenin Sembolizması	17.03.2000
	Lami Tümay	Evrensel Sevgi Üstüne	10.04.2000
	Nuri İldiz	Masonluğun Günümüz Koşullarına Adaptasyonu	24.04.2000
DOSTLUK	Ahmet Öztürk	Semboller, Sembolizma ve Anlamları	08.05.2000
	Ersin Üçer	Çırac Derecesinin Sembolleri	28.02.2000
	Kaya Paşakay	Fransada Masonluk	27.03.2000
	Tuğrul Şavkay	Yaşam Kalitesini Artırma	10.04.2000
	Teoman Südor	Görmek, Bakmak, Bakıpta Görmek ve Masonluk	24.04.2000
GELİŞİM	İhsan Yurdaöver	Masonlukta Rehberlik	08.05.2000
	Hasan Akdeniz	Akıl Gelişimi Çabasındaki Yerimiz	22.05.2000
	Hasan Ataşoğlu	Tefekkür Hücresi	11.04.2000
	Ahmet turan Öner	Akıl ve Hikmet	25.04.2000
	Rifat Doğan	Milenyum ve Tıp	09.05.2000
ONUR	Haluk Bermek	Mutlu Olabilir miyiz?	23.05.2000
	Ahmet Kurtaran	Milenyumdaki Mahşerde Masonluk	28.03.2000
	Ergun Zoga	Değişim Sürecinde Masonluğa Nasıl Anlıyorum?	25.04.2000
	Kaya Paşakay	Kudüs'ten Esintiler	23.05.2000

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
UMUT	Alp Ulusoy	Önlüksüz Mason Dr. Albert SCHWEITZER	06.03.2000
	Necdet Varcan	Eğitim, Kültür, Ahlâk, Hürriyet İlişkileri Birbirinin Tamamlayıcısıdır	20.03.2000
	Kaya Kerim Ekinci	Koruyucu Kimdir, Neyi Kimden Korumalıdır?	03.04.2000
	Alp Ulusoy	Önlüksüz Mason Dr. Albert SCHEITZER	17.04.2000
	Ömer Köker	Büyük Dinlerin Örtüştüğü Mekân "Akdeniz"	01.05.2000
YAKACIK	Erşan Tınay, Burçin Oraloğlu	Masonluğun Yazılı Olan ve Olmayan Kuralları	06.03.2000
	Üstün Gürtuna, Ali Abbas Şahin Cemil Soğukçelik	Kalfa Derecesinin Geçiş ve Kutsal Kelimeleri	03.04.2000
	Raşit Temel	Temel Prensipler	17.04.2000
	Necdet Egeran	2000 Yıllarda Masonluktan Beklenenler	01.05.2000
	Mustafa Doğrusoy	Masonlukta İdari Organlar, Yenilikler, Yetkiler, Tanımlar, Kavramlar	29.05.2000
KADIKÖY	Necdet Bayraktar	İnsanoğlu ve Konut	20.03.2000
	Nuri Doğan	Masonik Davranışlar	03.04.2000
	İlgin Özden	Üzerinde Az Durulan Bir Kardeşlik Görevi, Sorumlu Geribildirim	17.04.2000
	Onur Öztarhan	Ritüellerde Yazılı Öğretiler	01.05.2000
	Cenan Torunoğlu	Yükselen Bir Değer Olarak Sivil Toplum Örgütleri ve Masonluk	15.05.2000
GEOMETRİ	Uğur Tuzlacı	Ütopia	08.03.2000
	Suha Alper	Değişim, Kültür, Ahlâk ve Hürriyet İlişkileri	19.04.2000
	Kemal Görkey	İki Binli Yıllarda Biz Masonlar ve Masonluğumuz Hakkında	03.05.2000
	Aktan Okan	Rönesanstan Bilgi Çağına Toplum ve Masonluk	17.05.2000
	Kaya Paşakay	Kudüsten Esintiler	07.03.2000
DOĞU	Kaya Kerim Ekinci	Ko.: Kimdir, Neyi Kimden Korur?	21.03.2000
	Kaya Kerim Ekinci	Masonluk Tarihi	21.03.2000
	Ergun Zoga	Değişim Sürecinde Masonluğu Nasıl Anlıyorum?	04.04.2000
	Ayhan Arslancan	Masonluk Tarihi	02.05.2000
	Reşit Ata	Operatif Masonluktan Spekülatif Masonluğa Geçiş ve Sonrası	16.05.2000
	Tamer Ayan	1726 Yılı İngiliz Belgesi'ndeki Tevhit Kelimesinin Yorumlanması	30.05.2000
	Rint Akyüz	Anderson Nizamnamesi	13.06.2000

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
ÜLKÜM	Alp Ulusoy	Önlüksüz Mason	07.03.2000
		Dr. Albert Schweitzer	04.04.2000
	Nusret Semi	Zaman ve Çalışma	18.04.2000
	Tunç Timurkan	Royal Arch	02.05.2000
	Ergun Zoga	Bir Masonun Vazgeçilmez Görev ve Sorumlulukları	16.05.2000
UFUK	Feridun Çelikmen	Marmara Atina Taiwan ve Düzce Depremlerinde Gerekli Dersler ve Önlemler	30.05.2000
	Dursun Koçer	Uzay ve İnsanlık	09.03.2000
	Turgay Pozam	Doğanın Allegorik Mesajları	23.03.2000
	Gürdal Çeliköz	Bir Masonun Vazgeçemediği Avadanlığı Kardeşlik Sevgisi	06.04.2000
	Celil Layiktez	1935 Olayları	20.04.2000
DORUK	Serdar Çiloğlu	Yeni Milenyumun Getirdikleri	29.02.2000
	Oğuz Yılmaz	Sevgi	28.03.2000
	Bilgin Turnalı	Ne Türden Bir Güzellik	25.04.2000
	Enver Necdet Egeran	Bilgi Çağı ve Masonluk	23.05.2000
	Dr. Üzeyir Garih	İş Hayatı ve Masonluk	20.04.2000
ÖRS	Rahmi Aksungur	Tasavvuf	04.05.2000
	Ahmet H. Bahar	Evrensel Kardeşlik ve Sevgiyi Yaşamak	27.03.2000
GRANİT	Tanju Koray	Masonluğun Çağa Uyumu	10.04.2000
	Aktan Okan	Rönesans'tan Bilgi Çağına Toplum ve Masonluk	02.05.2000
	Kaya Paşakay	Kudüs (Slayt Eşliğinde)	08.05.2000
	Şinasi Afacan	Teklif, Araştırma, Skrüten	22.05.2000
	Alp Ulusoy	Önlüksüz Mason	06.04.2000
TESVİYE		Dr. Albert Schweitzer	02.04.2000
	Tanju Koray	Masonluğun Çağa Uyumu	04.05.2000
	Yusuf Nomal	Akıl ve Hikmet	18.05.2000
	Nesim İsak Baruh	Tampliyeler Teşkilat ve Kuruluşundaki Amaçlar	01.06.2000
	Aktan Okan	Rönesans'tan Bilgi Çağına ve Masonluk	28.02.2000
SABAH YILDIZI	Nişan Sönmez	Vefa	24.04.2000
	Kaya Paşakay	Fransada Masonluk	22.05.2000
	Ertuğrul Gazioğulları	1. Derecenin Tablosu ve Felsefesi	02.03.2000
GÜNEY	Ertuğrul Gazioğulları	Çırac Avadanlıkları	30.03.2000
	Demir Tiryaki	Yaşlanmanın Evrimi ve Biyolojisi	13.04.2000
	Kaya Paşakay	Kudüsten Esintiler	11.05.2000
	Oryal Güventürk	Büyük Loca	25.05.2000
	Tanju Koray	Masonluğun Çağa Uyumu	
	Naif Timur	İnsan Hakları ve Bu Hakların Gelişmesinde Masonların Rolü	

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
ATAYOLU	Çetin Yıldırımakın	Dahi İnsan Mustafa Kemal Atatürk	06.03.2000
	Tanju Koray	Masonluğun Çağa Uyumu	20.03.2000
	Vedat Raşit Sevig	Evrensel Dialektik ve İtidal Erdemi	29.05.2000
ALTAR	Ali Çakır	Anadolu Medeniyetleri	22.02.2000
	Salih Akkaya,	Yaşar Arditi Tek Tanrılı	
	Manuel Akcanbazyan,	Dinler - Musevilik	07.03.2000
	Haluk Sanver	Hiram Efsanesi	21.03.2000
Salih Akkaya, Manuel Akcanbazyan,	Yaşar Arditi	Tek Tanrılı Dinler - Hristiyanlık	04.04.2000
Sali Akkaya, Manuel Akcanbazyan,	Yaşar Arditi	Tek Tanrılı Dinler - Müslümanlık	30.05.2000
NAR	İlker Birdal	Masonluğun Toplumdaki Yeri	27.03.2000
	Mükerrem Hiç	Atatürk İlkeleri ve Masonluk	22.05.2000
	Nejat Gülen	Masonik Sohbet	05.06.2000
YÜCEL	Murat Bilgili	17 Ağustos 1999'da Sabaha Karşı Gelen Ziyaretçi Doğaydı	13.04.2000
	Semih Tezcan	Atatürk'ün Karakterinin Enterasyon Yanları	25.05.2000
GÜZELLİK	Yılmaz Yasa	Aişimi (simya) dan Kimyaya, Tıp ve Eczacılığın Evrimi	21.03.2000
	A. Bilgin Turnalı	Güzellik	02.05.2000
	Şinasi Afacan	Teklif, Araştırma, Skrüten	30.05.2000
KÜRE	Leon Saporta	Tolerans	06.03.2000
	Vedat Öztürk	Masonik Felsefe	03.04.2000
	Jirayr Gamsaragam,	Kişilik Olgunlaşmasında	
	Ömer Gülsen	Düşünce ve Sevginin Yeri	01.05.2000
	Cengiz Canpolat, İsmail Kuran	Bilgi Bilgelik, Akıl ve Hikmet	29.05.2000
ÇEKİÇ	Kaya Paşakay	Fransa'da Masonluk	11.04.2000
	Kemal Tümay, Murat Bilgili	Hayat Treni	25.04.2000
	Gürdal Çeliköz	Bitmeyen Özlemimiz; Vefa	23.05.2000
TAŞOCAĞI	Kaya Paşakay	Fransa'da Masonluk	08.03.2000
	Akman Gökçakan	Masonlukta Düşünce ve Metod	22.03.2000
	Murat Bilgen	Masonik Nurlar	05.04.2000
	Tanju Koray	Masonluğun Çağa Uyumu	19.04.2000
	Kaya Kerim Ekinci	Sembolik Koruyucu Kimdir, Neyi Kimden Korumaktadır?	31.05.2000
MİMAR HİRAM	Kaya Paşakay	Kudüs'ten Esintiler	29.03.2000
	Levent Kirişcioğlu	Yakup'un Merdiveni	26.04.2000
	Erol Toprak	Kâmil İnsan Olma Yolunda Üç Tehlike Kapısı	10.05.2000
	Feyzi Cin	Landmarklar	24.05.2000
ANIT	Kaya Paşakay	Fransa'da Masonluk	10.04.2000
	Alp Ulusoy	Önlüksüz Mason A. Schweitzer K.: 08.05.2000	

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
KÖRFEZ	Oryal Güventürk	Büyük Loca	22.05.2000
	Zeki Alasya	Filozof Rıza Tevfik	05.06.2000
	Çetin Yıldırımakın	Dahi İnsan Mustafa Kemal Atatürk	02.03.2000
ZEYTİNDALI	Mete Zaralıoğlu	Atatürkçü Eğitim Sistemi	13.04.2000
	Üzeyir Garih	İş Dünyası ve Masonluk	25.02.2000
	Tunç Timurkan	Royal Arch	24.03.2000
IRMAK	Bora Aykaç	Düzen ve Masonluk	21.04.2000
	Macit Gökyıldız	Masonik Sembolizma	05.05.2000
	Yılmaz Koçer	Bilgelik	29.02.2000
SEBAT	Nusret Semi	Felsefi ve Masonik Açidan Masonluk	28.03.2000
	Hoşcan Tura	Medeniyet Yolunda Doğuya Yolculuk	11.04.2000
	Hasan Saygın	21. Yüzyılın Eşiğinde 20.Yüzyıla Bakış	09.05.2000
SEVGİ YOLU	Zihni Tekin	Ritler ve Oluşumları	25.04.2000
	Haşim Büyükbacı	Hız. İsa ve Misyonu	23.05.2000
	Doğan Ziya Başak	Kibir ve Alçak Gönüllülük	21.03.2000
RÖNESANS	Necdet Egeran	2000'li Yıllar ve Masonluk	04.04.2000
	Ahmet Girgin	Masonik Göz İle Ayasofya	16.05.2000
	A. Mutlu Köylüoğlu	2. Derecenin Sembolizması	16.05.2000
VEFA	Bilgin Turnalı	Tasavvuf, Fütüvvet, Melamet İle Masonluğun Benzemeyen Noktaları	30.05.2000
	Abdurrahman Erginsoy	Üs.: Muh.: 'larda Usul, Gelenek, Görenek	21.02.2000
	Tanju Koray	Masonluğun Çağa Uyumu	03.04.2000
VEFA SUR	Ahmet Mağdeni	Türkçemiz ve Masonik Terminoloji	29.05.2000
	Siddik Yarman	Teknoloji ve Değişim	21.03.2000
	Levent Şimşek	Toplumsal Refahın Yaratılması Açısından Güven	30.05.2000
VEFA SUR	Coşkun Gözendor	Bir M.: 'u Aynî Nafakadan Nakdi Nafakaya Geçiş Formasyonunu Getiren Meydana Önemli Faktör "ÇALIŞMA"	10.03.2000
	Osman Altınay	Semboller ve Allegoriler	26.05.2000
	Gülbüz Arıburnu	Beton Onarımları ve Statik Takviyeler	02.03.2000
AYDINLANMA	Barbaros Sağdıç	Evrenin Evrim Diyalektiği - 2	13.04.2000
	Erşan Tınay	Tam, Kusursuz ve Düzenli Bir L.:	08.03.2000
	Ahmet Kurtaran	Milenyumdaki Mahşerde Masonluk	22.03.2000
AYDINLANMA	Selçuk Erez	Manevî İnanç Sistemleri	05.04.2000
	Haluk Arı	Tartışmanın Dayanılmaz Ağırlığı	19.04.2000

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
ANKARA			
UYANIŞ	Eralp Özgen	Nereden Nereye Geldik?	03.03.2000
	Naci Aydın	Ezoterik Düşüncenin Temeli	08.03.2000
	Atilla Bozkurt	31 Mart Olayı	31.03.2000
DOĞUŞ	Nejat Demirçay	M.:lukta Devamın Önemi	28.03.2000
	Cahit Doğan	Kendini Bil	25.04.2000
YÜKSELİŞ	Çetin İmir	Taşa Hayat Veren Eller	17.02.2000
	Seyhan Tunaşar	Dünyanın İlk Yazılı Yapıtlarından Biri HAYKAL'ın MESELLERİ (Öğütleri)	30.03.2000
	Kaya Yüksel	Osmanlı Döneminde İtalyan M.:luğu	06.04.2000
	Seyhun Tunaşar	Uсталık Kavramı ve Felsefesi	18.05.2000
İNANIŞ	Sinan Yurttargöl	M.:ik Yaşam Tarzı	14.02.2000
	Rauf Birol	Sorunlar - Gerçekler	10.04.2000
	Alpay Aza	Hamtaşı Yontmak	24.04.2000
BİLGİ	Birkan İzgin	İş Ahlakı ve Toplumsal Sorumluluk	10.03.2000
	Cemal Aytemiz	Anadolu'da Sevgi ve Hoşgörünün Üç Membaı	05.04.2000
	Üner Çakıcı	Voltaire K.:in İnisiyasyonu	19.04.2000
	Lütfi Demir	Türk Ekonomisinin Kurtuluşu	03.05.2000
	Mustafa Özgüç	Yakın Tarihimizdeki Ünlü M.:lar	17.05.2000
	Yücel Akan	M.:lukta Müzik	07.06.2000
BARIŞ	Hakan Yavuz	Bilgi Üzerine	21.06.2000
	Burhan Apaydın	Antik Çağın İslam Dünyasına Yansıyan Işığı	17.04.2000
	Haluk Önel,	Evreni Anlama Davranışları:	
	Mehmet Zeyrek	Aristo'dan Einstein'a-I. Bölüm	01.05.2000
DİKMEN	Haluk Önel,	Evreni Anlama Davranışları:	
	Mehmet Zeyrek	Aristo'dan Einstein'a-II. Bölüm	15.05.2000
	Sönmez Sayılı	Hür Masonluk, Gâyeleri ve İdealleri	02.03.2000
	Alper Uraz	2000 Yılında Demokrasi	30.03.2000
	Namık Kemal Baran	İnsancıl Uygulamalar ve Kazakistan	20.04.2000
	Okan Işın	Yeni Milenyum Kehanetleri ve Bilinmeyen Gerçekler	04.05.2000
	Aykut Pekcan	Batının Jenerik Stratejileri: Çin'in 36 Klasik Harp Stratejisinin İşletmelere Uygulanması	18.05.2000
	Ziya Telli	Orpheus ve Orphic Din	09.03.2000
YILDIZ	İsmail Atak	Neden Bir Aradayız?	23.02.2000
	Öner Çakar	Altın Oran	27.04.2000

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
ÇANKAYA	Turan Kaya	Liderlik-Masonik Liderlik Üzerine Düşünceler	24.03.2000
	Yılmaz Kadioğlu	Masonlukta Teklif Müessesesi	28.04.2000
ARAYIŞ	Ethem Sena Çınar	Kin ve Nefret	21.03.2000
	Suat Ungan	M.: ve M.:luk Üzerine	18.04.2000
ÜÇGÜL	Yener Çeltikçi	Kadınların Mâ.: Toplumundaki Yeri	22.03.2000
	Ziya Tanalı	Kültür Üzerine	26.04.2000
	Yahya Zabunoğlu, Metin Ger	Sürdürülebilir Kalkınma	10.05.2000
	Zeki Alasya	Rıza Tevfik	24.05.2000
	Mehmet Ali Tan	Çırak	09.03.2000
AHİLER	Güngör Öcal	Gönye, Pergel ve Kutsal Kitaplar	27.04.2000
	Tosun Saral	Çırak Dokunuşunun Gerekthirdiği	11.05.2000
	Kelime		
ÇAĞ	Çetin Gülovalı	Meslek Bilgileri	25.05.2000
	Saliğ Kaya Sağın	M.:luk ve Türk Töresi	21.02.2000
	Necdet Kesmez	Geleceğin Devleti ve Bizler	06.03.2000
	Şevki Bayvaş	Semboller ve Allegoriler	01.05.2000
	Engin Bellisan	Atatürk Yolu	17.04.2000
GÖNÜL MİMARLARI	H. Tahsin Sözen	Hekimlik ve Masonluk	18.04.2000
	Ethem Sena Çınar	Gizemcilik - Mistizim	16.05.2000
EŞİTLİK	İbrahim Çubukçu	Yok Olmak veya Ölümün Ötesine Geçmek	22.02.2000
	Niyazi Erdoğan	2000 Yılına Girerken Türk Ekonomisi ve Beklentiler	08.03.2000
	Atilla Kazancı	Atatürk ve Laisizm	28.03.2000
	Tuğyan Dinç	D.:ler Üzerine	09.05.2000
	Hasan Sadri Gerçek	Bir Anıt Kardeşimiz-Ziya GÖKALP	31.03.2000
ANKARA	Erol Erciyas	Görkemli Üçgenler: MU Uygırlığı- Naacallar-Atlantis	07.04.2000
	Çınar Güner	III. Derecenin Düşündürdükleri	21.04.2000
	Muzaffer Oflaz, Bülent Özer,	Görkemli Üçgenler:	
	Yücel Alkan	Sümer-Mısır-Babil Uygırlıkları	21.04.2000
	İbrahim Pamuk, Asaf Böke,		
Levent Aydoğan, Cem Tiğın Sertcan,	Sancar Sevrük	Saabilik-Karmatilik-Dürzilik	05.05.2000
		Seyfettin Işık	Nizam-Ül-Hasan
		Sabbah-Ömer Hayyam	12.05.2000
YUNUS EMRE	Ethem Sena Çınar	İyi Düşünceler ve İyi Duygular	28.02.2000
	Hasan Köni	Türkiye ve Batı	14.02.2000
	Erdoğan Tan,		
	Mehmet Hamurkaraoğlu	İkinci Derecenin Felsefesi	22.03.2000
	Asım Akın	Bilgi ve Bilgi Edinme Yöntemleri	27.03.2000
	Ahmet Hagur	Adem İle Havva'dan Günümüze Kadın	10.04.2000

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
	Seçkin Kırığı	Obediyanlar	24.04.2000
	Ural Ada	William Sheakspeare'in Gizemli Yapıtları ve Kimliği, bilinmeyen Bir Ünlü ve Yunus Emre	08.05.2000
İLKE	Okan Işın	Atatürk ve Farmasonluk	10.03.2000
ATANUR	Emin Gürol	Masonluğun Yazılı Olmayan Kuralları	06.03.2000
	Çağrı Dündar	Anadolunun İlk Duvarcıları	17.04.2000
ÇUKUROVA	Hamit Serbest	Evren ve İnsan	28.03.2000
	Gülhan Slem	Türkiye'de Masonluk	11.04.2000
	Emre Toğrul	El	25.04.2000
	Tamer Ayan	Bilgi Çağı Masonluğu	
ERDEM	Avni Yazan	Çağlar Boyunca Masonluk	07.03.2000
	Suat Ungan	Masonluk Üzerine	21.03.2000
	Sabit Ağaoğlu	Üs.: M.: 'nun Görevi	04.04.2000
	Atilla Çezik	Aydınlanma Yönünden Üç Adım	18.04.2000
	Çetin Gülovalı	Meslek Bilgileri	02.05.2000
DENGE	Devrim Vural	Dergi Sayfalarından: Kültür ve İletişim	28.03.2000
	Tansu Çamlıbel,	Sinan Korkan	
	Ahmet Boyacıoğlu,	Masonluğa Doğru: SEVGİ	11.04.2000
	Hakan Şatıroğlu	Bir Kavram: AF	25.04.2000
	Kemal Barkut	Dergi Sayfalarından: DEFTER	09.05.2000
DOĞAN GÜNEŞ	Anıl Karel	Nasıl M.: 'luk?	27.03.2000
	Turgay Çelen	Ma.: 'lukta Teklif Müessesesi	10.04.2000
	Özden İleri	Tanrıya İnanç Şartı	24.04.2000
	Tugay Çelen	M.: 'lukta Tahkikat Müessesesi	08.05.2000
	Ali Aydın	Aristo	08.05.2000
TOLERANS	Gürol Tunçman	Genetikte Etik	09.02.2000
	Fatih Açıan	L.: Kuruluşu	08.03.2000
	Metin Heper	M.: 'luğun Efsaneleri, M.: 'luk tarihi	
	ve Eski Manüskriller		
	Atilla Çezik	Bilginin Kaynağına Doğru	12.04.2000
	Ünal Algin	Mozart Müziği	10.05.2000
KUTUP YILDIZI	Ünsal Yavuz	Atatürkçülüğe Yönelik Güncel Yorumlar ve Gerçekler	04.05.2000
	Önder Başacı	M.: 'ik Tüzük, Ritüel ve Yönetmelikler	01.06.2000
ÜÇNUR	Ersan Öztuna	Bir Pythagoras Denemesi	27.03.2000
BAŞKENT	Yılmaz Kaptan,		
	Halit Tuzcuoğlu, Ömer Öztan,		
	Osman Sungur,	Mustafa Ateş, Levent Karakuş,	
	Rıfki Hazıroğlu	Hayatın Anlamı	06.03.2000

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
GÖKKUŞAĞI HOŞGÖRÜ ANTALYA	Murat Yurdakök	Süleyman Mâbedi	20.03.2000
	Erdem Özsinmaz	Kardeşlik Zinciri	17.04.2000
	Tankut Ünal	Atalarımız Hür Duvarcılar	03.03.2000
	Ahmet Kavuş	Ahlâk	16.02.2000
	Nedim Açikel	Ham Taşı Yontmaktan Ne Anlıyoruz?	04.03.2000
EKİN	Ermek Gençler	Sembollerle Kendimizi Tanımaya Yönelme	20.04.2000
	Atilla Ramazanoğlu	Tesviye ve Şakul'ün Düşündürdükleri	04.05.2000
	Aktan Okan	Rönesanstan Bilgi Çağına Toplum ve M.:luk	29.02.2000
	Ender Arkun	Aydınlanmadan Globalizme M.:luğun misyonu	07.03.2000
	Okan Işın	Ayna Sembolizması ve Yansımalar	21.03.2000
YÖRÜNGE	Ertan Ulaş	Ev Sahibi-Kiracı ve Komşuluk Münasebetleri	04.04.2000
	Barbaros Aşuroğlu	Bilgisayar, İnternet ve Ahlâk	02.05.2000
	Ayhan Erol, Selçuk Önalp, Yavuz Öz, Tekin Yoldaş	Yurttaşlık Kavramı ve M.:luk	16.05.2000
	Ethem Sena Çınar	Dünya'da Barış ve K.:lik Nasıl Temin Edilir?	28.03.2000
	Serhat Kofoglu	Ergen Çocuğumuzla İletişimin Baş Anahtarı	11.04.2000
PERGEL	Ertuğrul Çolak, Mehmet Murat Ünal Naci Aslankap, H. Gökhan	Aile, Toplum ve M.:luk	25.04.2000
	Tulunay	Masonluk Neden Suçlanır?	09.05.2000
	Seyhan Tunaşar	Zerdüş'tün Gizemli Yaşamı	04.04.2000
	Orhan Özalp	Nevruz	18.04.2000
	Tanju Gültekin	M.:luk Pratiği	24.02.2000
UYUM	Tanju Koray	M.:luk ve Ezoterizm	09.03.2000
	Tayfun Tezcan	M.:lukta Önlük	23.03.2000
	Okan Işın	Yeni Milenium Kehânetleri ve Bilinmeyen Gerçekler -II-	27.04.2000
	Cenap Emre	M.:lik Semboller	11.05.2000
	Yıldırım Timuçin	Anderson Nizamnamesi	13.04.2000
GÜNEY YILDIZI AND	Nadir Elibol	Sütunlar ve Süleyman Mâbedi	13.04.2000
	Belgin Erkan	Ezoterik Öğreti ve İnisiyasyon	11.05.2000
	Yaşar Aysev	Teklif, Tahkikat ve Rehberliği	
ESKİŞEHİR		M.:lik Önemi	25.05.2000
	Bülent Saldamlı	Masonik Cemiyetler	17.02.2000

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
ÇINAR EVRİM	Ismail Bayer	Uzun İnce Bir Yoldayım "Neresindeyiz"?	02.03.2000
	Sina Öktem	Türk Masonluk Tarihinin Dönüm Noktaları	06.04.2000
	Okan Işın	Dağdaki Taşların sırrı	20.04.2000
	Teoman Alptürk	Sevgi ve Dostluk	06.04.2000
	Umut Tunga	Siyah Beyaz	21.02.2000
	Engin Bellisan	Atatürk Yolu	20.03.2000
PUSULA	Münir Akar	Rehberlik	15.05.2000
	Esat Çamlıyurt	Kendini Bilmek	29.03.2000
ODAK	Alptekin Küçükçelen	Masonik Yapı	03.05.2000
	Fuat Göksel	Dialektik-Plilektik ve Ahlâk	30.03.2000
DEFNE	Affan Dağlı	Platon-Platonizm-Neoplatonizm	06.04.2000
	Cahit Aral,	Türkiye İçin 20. Yüzyıl Dosyası-	01.03.2000
	Özcan Ertürk	Gelişen Teknolojiler ve Tıp-	
	Emre Ungan,	Türkiye İçin 20. Yüzyıl Dosyası-	05.04.2000
	Cem Solmaz	Sektör ve Medya	
BİLİM	Mete Uğur Sezer, Orhan Meral	Türkiye İçin 20. Yüzyıl Dosyası-Okur Yazarlık ve Eğitim, Köy Enstitülerinden İmam Hatiplere	03.05.2000
	Atilla Tözün	İnsan, Düşünce ve M...'luk	08.03.2000
	Orçun Yıldırım	Alev Saçan Yıldız ve G Harfi Üzerine Düşünceler	08.03.2000
	Y. Kemal Yüksekli, Metin Somuncu	Avrupa Birliği ve Türkiye	22.03.2000
	Metin Somuncu	Avrupa Birliği ve Türkiye II.	26.04.2000
ÖZGÜRLÜK	Tunç Ada	Descartes ve M...'luk	10.05.2000
	Okan Işın	Atatürk'ün Taassup ve Cehaletle Mücadelesi	24.05.2000
	Alp Ulusoy	Bir Önlüksüz M.: Dr. Albert Schweitzer	28.03.2000
	Saner Başaran	II D.: 'nin Düşündürdükleri	11.04.2000
	Suat Ungan	M.: ve M.: 'luk	25.04.2000
MOZAİK	Muammer Şahin	Sokrates-İyilik ve Erdem	23.05.2000
	Metin Soyarslan	Derecenin Bilgileri	25.02.2000
GÜNEŞ	Kemal Koçak	K.: 'lik Zinciri	24.02.2000
	Hüsnü Öncüoğlu	sembolizm	09.03.2000
	Cengiz Ergül	Atatürk ve Akılcılık	23.03.2000
	Cengiz Ergül	İnisiyasyon	13.04.2000
	Hayati Sevgen	M.: 'lukta Etiket	27.04.2000
	Ertuğrul Bülent Eyiler	Sevgi	11.05.2000
	Oğuz Yılmaz	Dinlemek, Düşünmek, Susmak	25.05.2000

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
İZMİR			
İZMİR	Osman Çallı	AB Üyeliği Eşiğinde Türkiye'de Hakları ve M..lara Düşen Görevler	06.04.2000
NUR	Atilla Uluğ	Deprem ve İnsan II	15.02.2000
	Sedat Özbeyler	M..lukta Ruh ve Şekil	29.02.2000
	İlhan Keresteci	M..luğun Yazılı Olmayan Kuralları	09.05.2000
	Yusuf Kökdamar	M..luğun Bazı Nitelikleri ve Hakikatleri Üzerine	23.05.2000
PROMETHEE	Mustafa Doğan	Anadolu Felsefesi	23.02.2000
	Nelson Arditi	Yaşam Kalitesi	05.04.2000
	Sedat Özbeyler	M..lukta Yazılı Olmayan Örf ve Adetlerimiz	03.05.2000
	Avram Tatlıdil	Ayna	31.05.2000
GÖNÜL	Kayhan Moral	Fransa'da Masonluk	13.04.2000
	Bekir Girgin	Ölümün Ötesine Geçmek	27.04.2000
	Rafael Şaul	Siyah/Beyaz	27.04.2000
	Arif Çorapçioğlu	Nur İstiyoruz	11.05.2000
	Cem Soyudal	Bencilik ve İhtiras	25.05.2000
	Tayfun Öztekin	Ölçülü Davranma	
		Bizi Olgunlaştırsın	25.05.2000
	Erhan Atav	Yüreklilik Bize Destek Olsun	08.06.2000
İRFAN	Enver Tunalı	M..lukta Etiket	03.04.2000
	Erol Güneri	Arayış	17.04.2000
	Salim Arslanalp	Masonluk Gücünü Nereden Alıyor?	15.05.2000
	Cihat Gündüz	G Harfi	29.05.2000
	Tevfik Somer	Özgürlük	29.05.2000
	Yaman Gürkaynak	Yarınlar İçin	12.06.2000
ÜMİT	Nasuh Mahruki	Değişik Kültürler Farklı Coğrafyalar	11.05.2000
	Ali Nail Kubalı	M..luğun Kazandırdıkları	25.04.2000
	Tolga Kazmirci	3. Derecenin Pratikleri	09.05.2000
EPHESUS	Mehmet Şen	M..ik Hayata Rehberlik	10.04.2000
	Ömer Akyüz	Vitriol	24.04.2000
	Özkan Aras	Budizm ve Zen Budizm	08.05.2000
EYLEM	İrfan Karaca	Mozaik Döşeme	14.02.2000
	Ali Tümer	Zıtlıklar Dünyasında Çabalayan M..	14.02.2000
	Güven Öztürk	M..ik Düşünce	24.04.2000
	Mustafa Yılmaz	M..ik Davranış	24.04.2000
	Rıfat Pala	M..ik Vicdan	24.04.2000
	Timoçin Öner	M..ik Giyim ve M..un Giyinme Adabı	08.05.2000

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
MANİSA	Refik Serkkın	M.:luk Ruhı	09.02.2000
	Aysın Şahbaz	Önyargıları Yıkınak	05.04.2000
	İlkin İçelli	Politik Psikoloji	19.04.2000
	İlkin İçelli	Politik Psikoloji	03.05.2000
EGE	Ragıp Aykutluğ,		
	Mehmet Ali Kartav,		
	Cahit Ülkü	Osmanlı Toplumu ve M.:luk	13.04.2000
	Atilla Erdemli, Hakan Ersöz,		
	Bülent Var	Profanlaşın Dünyamız ve M.:luk	27.04.2000
	Levent Olgun,		
	Ali Rıza Zümreoğlu,		
	Faruk İmrek	Cumhuriyet Dönemi ve M.:luk	11.05.2000
	Murat Gömel, Ünal Uuslu,		
	Mustafa Kulalıoğlu, Cahit Ülkü	M.:luğumuzun Analizi ve Sentezi	25.05.2000
İŞİN	Seçkin Otman	Totem ve Totemizm	14.02.2000
	Şükrü Bircan	Kendini Bil	10.04.2000
	Burak Yalgın	Çekiç	10.04.2000
	Atilla Tüzüner, Necdet Kartal	Akıl ve Ruhun Sentezi	24.04.2000
	Bezat Okay	İnsan Beyninin Gelişimi ve Zekâ	22.05.2000
	Dündar Karagözoğlu	Zenginlik, Mevki, Kudret	05.06.2000
	Mehmet İşcan	15 Basamaklı Merdiven	15.06.2000
	Mehmet Atay	Operatif ve Spekülatif M.:luk	05.06.2000
BAŞARI	Ferhat Tarman,		
	Kenan Cankılıç, Levent Türkmüt,	M.:luk Kökü Geçmişte	
	Rıfat Bayraktaroğlu	Olan Gelecektir	21.02.2000
	Okyay Günay	Yunus Emre Felsefesi	20.03.2000
	Mehmet Ali Baran	M.:luğun Ne Verdiğini Hiç	
		Düşündünüz mu?	20.03.2000
	Güman Kızıltan	Avrupa Topluluğuna Katılım Öncesinde	
		Kişileri ve Kurumları ile Türkiye Ne	
		Kadar Avrupalı	03.04.2000
	İskender Odabaşioğlu	Türk M.:luk Tarihçesi	17.04.2000
ÜÇSUTUN	Eren Gevgeli	Başarı	29.05.2000
	Cüneyt Başbakkal	M.:lukta Emeğin Önemi ve Yeri	29.05.2000
	Ali Güler	Neden Buradayız?	29.05.2000
	Hüsnü Erkan	Düşünce Sistemlerinin Toplumsal	
		Gelişimindeki Rolü	24.02.2000
	Mustafa Gündoğdular	Düşünce ve İnsan	27.03.2000
	Fikret Ural	Seneyi Devriye	06.04.2000
	Osman Bahadır	Türkiye'de Toplum Dinamikleri ve	
		M.:luğun Etkileşimi	20.04.2000
	Ergün Mete	M.:lukta Üçleme	04.05.2000

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
KORDON	Geylani Özok	Kendi Namus ve Şerefi Gibi Korumak	18.05.2000
	Hüseyin Ahmetoğlu	Yardımlaşma ve M.:luk	18.05.2000
	Sıtkı Karapınar	Yardım	01.06.2000
	Tuncay Yeşilpınar	Varoluş, Hakikat ve Tekâmül,	24.02.2000
	Haluk Kahyaoğlu	Verimlilik	06.04.2000
	İrfan Dayıoğlu	İnsan Kente Nasıl Geldi? Geldide Ne Oldu?	20.02.2000
	Mehmet Gökhan Kır	Akıl Neyi Öğretir?	18.05.2000
	Murat Reha Yorgancı	1. Derecenin Felsefesi	18.05.2000
	Fatih Kayıtmaz	İntizam ve M.:lik Eleştiri	05.04.2000
	Bedri Yılmaz	Vicdanın Sesini Dinlemek	19.04.2000
DOĞA	Berkhan Savaşçın	M.:luk Süzgecinde Zaman	03.05.2000
	Ceyhan Aldemir	Erdeme Ulaşmada Bilim, Sanat ve Tekniğin Rolü	17.05.2000
	Münir Kınay	Evrenin Geometrik Düzeni Karşısında M.:lik Görev ve Sorumluluklarımız	17.05.2000
	Murat Eerman	Zıtlıklar	14.06.2000
	Esat Karatuna	Uyum	14.06.2000
	Mustafa Dizdar	Sevgi ve Saygı	15.02.2000
	Erdinç Özdeker	M.:lik Düşünce ve Davranış	15.02.2000
	Ümit Uruk	İnsanlık Mâbedi	29.02.2000
	Ata Mumcu	Güzellik	29.02.2000
	İsmail Hakkı Türker	Hırs ve Ahlak	11.04.2000
TAN	İsmail Çiner	Gönye	11.04.2000
	Mustafa Tolga Arsan	Kendini Bilmek	11.04.2000
	Ahmet Akpınar	Düşünce Odası	25.04.2000
	Nazım Ece Özbaş	Üç Yolculuk	25.04.2000
	Levent Kahraman	Zamanımızı Daha İyi Değerlendirme, Bir Yaşam Tarzı Olarak M.:luk	02.03.2000
	Fatih Caf	Ham Taşı Yontmak	30.03.2000
	Mustafa Buluç	Çırak Avadanlıkları	30.03.2000
	Ahat Selman Laçın	Hürriyet, Eşitlik, Kardeşlik	30.03.2000
	Mustafa Besimzade	İnsan ve Zaman	13.04.2000
	Şener Önal	Alçak Gönüllülük	27.04.2000
OCAK	Süleyman Kasırğa	M.:lik Bakış Açısından Elektiriğin Tarihi ve Işık Sembolizması	11.05.2000
	Kamuran Zerener	Telekomünikasyon Global İletişimv ve M.:luğa Yansımaları	25.05.2000
	Nail Tenli	Masonluğun Yazılı Olmayan Kuralları	08.06.2000

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
ŞAKUL	Cengiz Ozarı	Bozuk Düzendeki Eğitim ve İrdeleyen Bilinç	07.02.2000
MARMARİS	Hayati Sevgen	Masonik Etik	20.04.2000
	Erhan Özatay	M.:lukta Sorumluluk	18.05.2000
NOKTA	Olca Sunucu	Hürriyet ve Disiplin	21.02.2000
	Türker Ünal	Taassup ve Boş İnançlar	
		Karşısında M.:.	21.02.2000
	Bülent Ordukaya	Kişilik ve M.:.	06.03.2000
	Özgür Eğilmez	Çağdaş İnsan Olmak	20.03.2000
	Beykan Askan	Mevki ve Şöhret	20.03.2000
	Alper Kartal	Kalfalığa Geçişte Hatip Konuşması	20.03.2000
	Nejat İşberk	Loca Görevlileri	03.04.2000
	Önder Yurttaş	Tolerans	03.04.2000
	Ferit Arsan	Üç Büyük Nur	17.04.2000
	Tuğyan Ay	Tam ve Kusursuz Eser Yaratmak	17.04.2000
	Günalp Gökoğlu	Operatif ve Spekülatif M.:luk	17.04.2000
	Hüseyin Dilek Akarlı	2000 Yılında Yeni Bir Vizyon Arayışı	01.05.2000
	Selahattin Yıldız	Ülkü Mâbedi ve İnsan	15.05.2000
	Ahmet Aşır	M.:lik Semboller	29.05.2000
	Ufuk Tezer	Ç.:lık Felsefesi	29.05.2000
	İmbat	Hüseyin Dilek AKARLI	
		Bü.: L.:sının Kuruluşunda	
		Modernler ve Eskiler Mücadelesi	22.02.2000
	Necdet Alpaslan	Çevre Bilimci ve M.:.	21.03.2000
	İlhan Keresteci	M.:luğun Yazılı Olmayan Kuralları	04.04.2000
	Namık Onmuş	M.:lik Sır	18.04.2000
	İbrahim İzmit	Ham Taştan M.:luğa	02.05.2000
	Selahattin Ereşkin	M.: Kimdir?	16.05.2000
	Ahmet Hamulu	Neden M.: Oldunuz?	16.05.2000
	Cem Kurpınar	Hoşgörünün Sırrı	30.05.2000
	Cem Kurpınar	Hoşgörünün Sınırı	30.05.2000
AGORA	Tunç Özay	Sütunlar	10.02.2000
	İlker Ergin	Köy Enstitüleri	06.04.2000
IŞIK	Mustafa Besimzade	İnsan ve Zaman	03.04.2000
	Berat Sangüder	İzmir'li Olarak Gelecekte Ne Bekliyoruz?	17.04.2000
	Taner Onat	Duygusal Zekâ	15.05.2000

ARAMIZDAN AYRILANLAR

ADI SOYADI	DOĞUM YERİ VE TARİHİ	TEKRİR TARİHİ	LOCASI	İNTİKAL TARİHİ
Vural Olcay	Kayseri 1932	04.04.1969	Hoşgörü	23.01.1998
Gürol Başaran	İstanbul 1966	19.04.1999	Küre	08.05.1999
Zafer Dikmenli	Ankara 1943	28.05.1996	Odak	02.07.1999
Mehmet Metin Balı	Ankara 1953	19.11.1986	Doğan Güneş	17.08.1999
Nimetullah Esmer	İskenderun 1932	24.10.1975	Çankaya	17.11.1999
Ali Serdar Suner	Ankara 1966	15.12.1995	Ekin	26.11.1999
Zihni Bora	İstanbul 1923	09.06.1967	Kültür	07.01.2000
Osman Hısım	İstanbul 1914	21.03.1957	Üçsütun	20.01.2000
Bülent Saygın	M.K.Paşa 1942	15.04.1975	Işın	21.01.2000
Isak Sefiha	İstanbul 1923	06.03.1981	Yeditepe	25.01.2000
Kemal İpeker		22.04.1988	Atlas	28.01.2000
Abdülkadir Çenelgil	Aydın 1915	19.10.1972	İzmir	10.02.2000
Nihat Fer	İzmir 1920	31.05.1962	Yükseliş	13.02.2000
İ. Bülent Ayyıldız	Burhaniye 1953	04.06.1996	Sabah Yıldızı	26.02.2000
Nazif Kocayusufoğlu	İstanbul 1936	12.12.1995	Gelişim	27.02.2000
M. Emin Mumcuoğlu	İstanbul 1927	26.06.1979	Ülke	01.03.2000
Oktay Gürçay	Ankara 1933	08.10.1987	Sadık Dostlar	08.03.2000
M. Tanzer Kurul	Ayvalık 1937	13.06.1967	Onur	19.03.2000
Cahit Toksoy	Nazilli 1931	24.10.1983	Yakacık	21.03.2000
Mehmet Fikirkoca	Mucur 1919	09.03.1967	Karşıyaka	23.03.2000
Yılmaz Gümüşlügil	İstanbul 1928	06.12.1977	Fazilet	30.03.2000
Alber Kastoryano	İstanbul 1927	05.11.1975	Hünaritaş	30.03.2000
İ. Nevzat Sertel	İstanbul 1918	29.05.1962	Yücel	03.04.2000
Cemal Özgeçen	İstanbul 1912	14.10.1963	Sevgi	03.04.2000
Erol Sezer	Daday 1933	09.03.1983	Nirengi	13.04.2000
Mücahit Beser	İstanbul 1929	21.02.1972	Üçışık	13.04.2000
Münir Ülgen	K.Maraş 1945	24.02.1982	Manisa	18.04.2000
Murat Burçoğlu	Bursa 1948	04.02.1984	Sabah Güneşi	21.04.2000
Yavuz Saral	İstanbul 1940	12.02.1985	Pınar	29.04.2000
Halil İbrahim Göktürk	İsparta 1920	25.11.1970	Gönye	29.04.2000
Sabahattin Arıç	İstanbul 1911	10.10.1960	Sevgi	07.05.2000
Mesut Ulubey	Elazığ 1931	11.11.1963	Piramit	05.05.2000
İbrahim Küçükyumuk	Aydın 1937	14.03.1985	Yıldız	20.05.2000

HIÇ BİR ŞEY ÖLMEZ – HER ŞEY YAŞAR

Eb.: Maş.: a intikal eden kardeşlerimize Ev.: in Ul.: Mi.: ndan sonsuz mağfiret ve kederli ailelerine ve bütün kardeşlerimize sabırlar dileriz.

MİMAR SİNAN

Bulletin of the Grand Lodge

of Free and Accepted Masons of Turkey

ISSN 1301-2762

CONTENTS

6. Message From the Grand Master Şahir Talât AKEV
7. York Rite Tamer AYAN
32. The Influence of Freemasons in the
Revolutionary War and
the Constitution of the U. S. A. Ahmet ŞENKUT
51. Enlightenment and Freemasonry in
Germany Süleyman KASIRGA
79. The Altar Kaptan ÇERMAN
84. The Concept of Masonic Lodge, Masonic Discipline
and the Cardinal Virtues M. Yılmaz SUNER
93. News from Lodges Mimar SİNAN
112. Obituaries Mimar SİNAN

Adress : 25, Nuruşiya Sakağı — Beyoğlu / İSTANBUL

YEAR : 2000

NO : 116